ALLIANTIE
INFORMELE STEUN
Jeugd en Gezin

WEGWIJZER (GEORGANISEERDE) INFORMELE STEUN VOOR JEUGD EN GEZIN

Inzicht in de verschillende varianten en resultaten van een survey onder partners van de Alliantie InformeleSteun Jeugd en Gezin.

Deze wegwijzer is geïnitieerd door en samengesteld onderverantwoordelijkheid van FACTOR-i, in samenwerking met de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin en in opdracht van Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL).

FACTOR-i

kbl kwaliteit blijvend leren

INHOUDSOPGAVE

Introductie 5

Verantwoording en leeswijzer 6

Analyse, overwegingen en conclusies 8

1. (Georganiseerde) informele steun voor jeugd en gezin 9
2. Effectief, transformerend en duurzaam 14
3. Belemmeringen in de praktijk 17
4. Tijd voor een fundamentele verschuiving 20
5. Literatuur 23

Wegwijzer 24

Deelnemende organisaties 26

a) Activering van steun uit het eigen sociale netwerk 27
b) Steun van mensen met kennis of ervaring 46
c) Onderlinge steun aan gezinnen 66
d) Vrijwilligers die jongeren en gezinnen ondersteunen 92
e) Verblijf met ondersteuning 122

Colofon 131

Bijlagen 132

1. Meerkeuzevragen 133
2. Open vraag: belemmeringen 138
3. Open vraag: meegeven aan beleidsmakers, professionals en andere informele initiatieven 140

INTRODUCTIE

Tal van organisaties en initiatieven organiseren informele sociale steun voor kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen. De afgelopen decennia is dit uitgegroeid tot een omvangrijke lappendeken met allerlei varianten en vormen van(georganiseerde) informele steun[1].

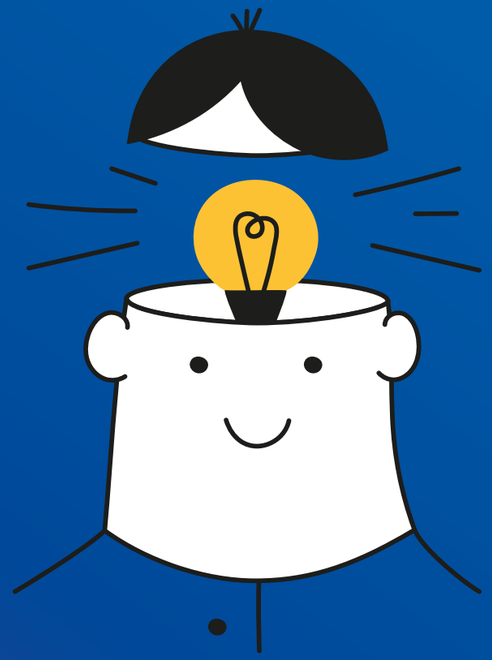
Dit maakt het lastig om die steun in het algemeen nader te duiden. Terwijl iedereen beseft dat (georganiseerde) informele steun onmisbaar is in een goed functionerende samenleving. Om enige klaarheid te scheppen, heeft FACTOR-i van Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL) opdracht gekregen om de verschillende varianten van informele steun voor jeugdigen en gezinnen in Nederland in beeld te brengen, deze nader te analyseren en de werkzame factoren uit te werken.

In samenwerking met de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin is hiertoe een eerste[2] aanzet gedaan door middel van een survey onder de partners van deze Alliantie. Zij kregen eind 2025 een uitgebreide online vragenlijst toegestuurd, met vragen over hun aanbod, hun manier van werken, de resultaten die ze daarmee boeken, hoe ze hun werk onderbouwen en aan welke randvoorwaarden voldaan moet zijn om dat te blijven doen. In deze rapportage zijn de antwoorden van 29 partners van de Alliantie meegenomen.

Dit rapport geeft een beeld van de uitkomsten, maakt een begin met de analyse en onderbouwing daarvan en besluit met conclusies en aanbevelingen. De resultaten uit de survey zijn aangevuld met bevindingen en inzichten uit literatuur en onderzoek.

Dit rapport biedt ook een wegwijzer van de deelnemende partners. Zij vertellen uitgebreid over wat hen drijft, hoe ze hun aanbod inrichten en wat ze terugzien bij de mensen die er gebruik van maken. Het gaat om kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen die houvast krijgen, hun eigen leven weer meer vorm en inhoud kunnen geven. Die verder kunnen dankzij de steun van gewone mensen om hen heen. Dit rapport is interessant voor iedereen die meer wil weten over informele steun, de verschillende vormen ervan, en de overeenkomsten en verschillen ertussen.

1. Meer duiding over (georganiseerde) informele steun is te vinden in hoofdstuk 1.
2. De partners in de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin bieden gezamenlijk een breed palet aan (georganiseerde) informele steun aan kinderen, jongeren en/of hun (aanstaande) ouders/opvoeders. In de Alliantie bundelen zij hun krachten om hun impact te vergroten; ze werken aan het beïnvloeden van beleid, vergroten van zichtbaarheid van de kracht van (georganiseerde) informele steun en bieden overzicht in de diversiteit aan verschijningsvormen.

VERANTWOORDING & LEESWIJZER

De onderzoeksgegevens in dit rapport zijn afkomstig van de partners die aangesloten zijn bij de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin. Zij ontvingen begin 2025 een verzoek om een online survey in te vullen, met 17 open vragen en 40 meerkeuzevragen. Hun antwoorden vormen de ruggengraat van dit rapport.

In totaal namen 29 partners van de Alliantie deel aan de survey.

De antwoorden die zij gaven zijn op verschillende manieren in dit rapport verwerkt.

Deel 1:

ANALYSE, OVERWEGINGEN EN CONCLUSIES

Het rapport begint in hoofdstuk 1 met een afbakening van het begrip ‘ (georganiseerde) informele steun’, welke kenmerken informele sociale steun in het algemeen heeft en wat de specifieke vormen en werkzame bestanddelen zijn van (georganiseerde) informele steun.

Het begrip (georganiseerde) informele steun is niet scherp afgebakend.
De partners van de Alliantie bieden een omvangrijk en gevarieerd palet. Toch zijn er wel degelijk conclusies te trekken uit de antwoorden van de deelnemende organisaties op de vragen in de survey. Hoewel hun inzet sterk verschilt in omvang en karakter, geven hun antwoorden een vrij eenduidig beeld van de effectiviteit van die inzet voor de betrokken kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen. Die inzichten zijn bovendien te staven aan inzichten uit de literatuur. Ook de uitdagingen die ze ervaren in de samenwerking met formele zorg-aanbieders en financiers komen duidelijk naar voren.

Dit deel van het rapport sluit af met een pleidooi:

Het is tijd voor een fundamentele verschuiving van formele naar informele steun!

Deel 2:

WEGWIJZER (GEORGANISEERDE) INFORMELE ZORG

De meeste aandacht in dit rapport gaat uit naar de deelnemende organisaties. In de wegwijzer presenteren zij zich aan de hand van 15 open vragen, rond zeven thema’s:

- **Een korte schets van de organisatie**
- **Ontstaan en ontwikkeling**
- **Visie op informele steun**
- **Werkwijze**
- **Onderbouwing**
- **Samenwerking**
- **Impact**

Ook geven de respondenten praktijkvoorbeelden en vertellen ze inspirerende verhalen over de effecten van hun werk op het leven van kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen.

Beeld

Er zijn natuurlijk veel meer organisaties en initiatieven die (georganiseerde) informele steun bieden dan de partners van de Alliantie. Dit onderzoek pretendeert daarom niet representatief te zijn: het gaat erom een beeld te geven van het brede palet van vormen van (georganiseerde) informele steun en de overeenkomsten en verschillen ertussen. En we doen een eerste aanzet voor een indeling van al deze vormen in een vijftal varianten.

DEEL 1

ANALYSE, OVERWEGINGEN EN CONCLUSIES

1. (GEORGANISEERDE) INFORMELE STEUN VOOR JEUGD EN GEZIN

MENSEN DIE ELKAAR HELPEN

Mensen die elkaar helpen en ondersteunen vormen de basis, het fundament van de samenleving. Dat geldt ook voor situaties waarin kinderen, jongeren, (aanstaande) ouders, opvoeders of hun gezinnen in de knel komen. Meestal wordt deze steun spontaan verleend, op basis van al bestaande relaties en netwerken. Soms is er een extra stimulans nodig om dit proces van 'er zijn voor elkaar' op gang te krijgen. Dat is waar (georganiseerde) informele steun aan werkt.

Al zolang er mensen zijn, zien ze naar elkaar uit, helpen ze elkaar, zorgen ze voor elkaar en beschermen ze elkaar. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi, 2026) hanteert hiervoor het begrip 'sociale steun', die het NJi omschrijft als: 'De steun die kinderen, jongeren en ouders krijgen van mensen in hun omgeving. Deze steun heeft een positieve invloed op het opgroeien van kinderen. Sociale steun is belangrijk in de hulpverlening aan kinderen, jongeren en ouders. Maar die sociale steun is ook nodig in het gewone dagelijkse leven, zonder dat zij een hulpvraag hebben.' Sociale steun wordt gegeven door steungevers als: medeopvoeders, familie, vrienden, klas- of studiegenootjes, collega's, peers, vrijwilligers, pleegouders en mantelzorgers. Sociale steun wordt ook wel 'informele steun' genoemd.

SOORTEN INFORMELE STEUN

- **Emotionele steun:** luisteren, begrip tonen, troosten bij vragen en twijfels, samen praten over problemen, het gevoel geven dat alles er mag zijn en dat er begrip, troost en aandacht is.
- **Praktische steun:** concreet helpen met dagelijkse taken of verantwoordelijkheden, zo nodig financieel bijspringen, letterlijk verlichting bieden.
- **Informatieve steun:** delen van kennis, ervaringen of informatie die helpt bij de opvoeding, om de situatie beter te begrijpen of om beter te kunnen omgaan met problemen.
- **Normatieve ondersteuning:** richting geven, stellen van gedragsnormen, voorleven van gewenst gedrag, aanmoediging.

Lam (2016, p. 95-116) onderscheidt nog twee aanvullende soorten informele steun:

- **Waarderende steun:** complimenten en erkenning geven, en daarmee bevestiging.
- **Gezelschapssteun:** afleiding, ontspanning en plezier bieden, bijvoorbeeld door samen iets te ondernemen, waardoor verbondenheid ontstaat.

Van belang is dat de steun aansluit bij de behoeften van de ontvanger en op een passende manier wordt geboden, op een manier die prettig en adequaat aanvoelt (Villa Pinedo, 2025, p. 11 en 14). Dat kan soms nauw luisteren. Van belang is dat de steungever rekening houdt met de context waarin het kind of gezin zich bevindt, en de leeftijd, gevoelens en persoonlijkheid van het kind. Steun is alles waardoor de ander zich geholpen, begrepen, beschermd of gesterkt voelt in een bepaalde situatie. Wat als steun wordt ervaren, verschilt dus per persoon. De ontvanger bepaalt of dat wat er gegeven wordt ook steunend is.

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2022, p. 23) definieert informele zorg als volgt: ‘Onder informele zorg verstaan we alle hulp aan mensen met uiteenlopende gezondheidsproblemen buiten het kader van een beroep. Het gaat dus zowel om mantelzorg (hulp die mensen elkaar geven vanwege hun onderlinge band) als om vrijwilligerswerk op het terrein van zorg en ondersteuning.’ In deze definitie staat informele zorg tegenover formele hulp uitgevoerd door beroepskrachten.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (Bucx e.a. 2025) maakt in een recente kennisnotitie onderscheid tussen drie soorten omgevingen van informele steungevers:

1. Buurtgemeenschappen waar gezinnen wonen en waarin ouders elkaar kunnen ondersteunen, zoals burgerinitiatieven;
2. Verenigingen zoals sport-, jeugd- of muziekverenigingen en scouting, waar ouders en vrijwilligers begeleiding bieden en veel kinderen zien;
3. In of dichtbij huis, waar vrijwilligers gezinnen en jongeren één-op-één kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld als maatje of steunouder.

De (georganiseerde) informele steun die de partners van de Alliantie Informele Steun jeugd en gezin biedt of organiseert valt binnen de derde categorie.

EEN ONMISBARE SCHAKEL

Lam (2016, p. 105) stelt dat steunfiguren onmisbare schakels zijn in het opgroeien van kinderen, ook als er sprake is van een complexe opgroeisituatie. De gezonde ontwikkeling van een kind kan dan zelfs versterkt worden door de beschikbaarheid van slechts één persoon.

Ook ander onderzoek laat zien dat sociale steun een belangrijke beschermende factor is voor kinderen en eigenlijk voor alle mensen. Kinderen die opgroeien onder moeilijke omstandigheden floreren juist door duurzaam contact met vertrouwde volwassenen, buiten de eigen ouders.

Zo stelt de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2026, p. 7 en 9) in een recent rapport dat sociale verbondenheid een gezondheidsbevorderende factor is. Gezonde sociale relaties leiden tot betere leefomstandigheden van mensen en verkleinen de gezondheidsrisico’s, dit geldt ook voor de lichamelijke gezondheid. Mensen zijn van nature relationeel, we hebben anderen nodig om ons leven betekenis te geven, ons verbonden te voelen en zelfs om gezond te blijven. Dat laatste wordt nogal eens vergeten. De Raad benadrukt dat we ons te weinig realiseren hoeveel invloed sociale relaties op onze gezondheid hebben. Ons sociaal leven is een wezenlijk onderdeel van een gezond bestaan.

In een eerder rapport benadrukte de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2023) dat een krachtig sociaal netwerk mensen helpt om problemen het hoofd te bieden. Relaties met anderen zijn ook essentieel voor de kansen van kinderen om zich te ontwikkelen en hun talenten te ontplooien. Dit noemen we ook wel: sociaal kapitaal. De Raad maakt in navolging van de socioloog Putnam (2000) onderscheid tussen bonding, bridging en linking capital.

- De eerste betreft verbindend kapitaal: de sterke verbindingen tussen mensen en de veelal emotionele steun die iemand krijgt van familie of vrienden.
- Overbruggend kapitaal zijn de verbindingen die gepaard gaan met een beperkte emotionele betrokkenheid tussen mensen en betreft met name praktische steun.
- Linking capital wordt ook wel vertaald als ‘instantiekapitaal’, de mate waarin mensen verbindingen kunnen aangaan met instanties of overheidsinstellingen. Hierbij kunnen steunfiguren, professionals en buurtinitiatieven een belangrijke rol spelen. Zij kunnen de ‘linking pin’ vormen tussen inwoners of cliënten en instanties als de gemeente.

De Raad stelt vervolgens dat informele hulp een waarde in zichzelf heeft. Sociale netwerken leveren blijvend een bijdrage aan het welzijn van jongeren.

Informele, sociale steun dichtbij is daarnaast een belangrijke bevorderende factor voor het voorkomen of verhelpen van (toxische) stress bij kinderen en volwassenen (Glissenaar, 2021).

Het verhoogt de veerkracht en leidt tot een gezonde balans tussen draagkracht en draaglast en tot adequate reacties op omstandigheden. Onderzoek laat zien dat een natuurlijke mentorrelatie leidt tot betere ontwikkelings-uitkomsten voor jongeren, specifiek op de sociaal-emotionele ontwikkeling en academisch functioneren (Van Dam, 2018).

In de opvoeding van kinderen kan betrokkenheid van zogenoemde ‘medeopvoeders’ een belangrijke factor zijn in de positieve ontwikkeling van kinderen. Kesselring (2018) laat in een artikel over de pedagogische civil society zien dat uit onderzoek blijkt dat kinderen die steun vinden bij medeopvoeders veerkrachtiger zijn en meer kans hebben zich te ontwikkelen tot gezonde volwassenen. Ook leidt het tot meer empathisch gedrag, meer zelfvertrouwen en minder antisociaal gedrag.

Medeopvoeders kunnen ook een steun zijn voor ouders door hen te helpen in hun rol als primaire opvoeder, bijvoorbeeld met emotionele steun, praktische hulp en relevante informatie. In het leven van ieder mens vormt informele steun dus een belangrijke basis, ook als er vragen zijn of problemen ontstaan. Veel informele steun is er gewoon en hoort bij het dagelijks leven. Deze algemeen gebruikelijke informele steun staat echter in onze geïndividualiseerde, versplinterde samenleving onder druk. Dat mensen elkaar graag helpen staat vast. Mensen zijn gevoelig voor het appèl van een ander, vooral als ze elkaar iets beter kennen (Keij, 2006). Al zullen ook volslagen vreemden elkaar vaak helpen als de situatie daarom vraagt.

Mensen ervaren in onze samenleving echter toenemende drempels om elkaar te helpen, ze weten elkaar niet te vinden of ze hebben moeite om informele sociale steun te accepteren. Daarom is het soms nodig informele steun te organiseren. Bijvoorbeeld door het netwerk in de eigen omgeving van een kind, jongere of gezin te stimuleren steun te bieden, als er geen steunfiguur beschikbaar is of als bestaande steun ontoereikend is.

GRASSROOTS

De Alliantiepartners organiseren, begeleiden of bevorderen informele steun of sluiten aan bij en versterken de informele steun die er al is. Het gaat veelal om initiatieven die ‘van onderop’ ontstaan zijn, vanuit de behoefte om op een of andere manier bij te dragen aan informele sociale steun aan kinderen, jongeren, hun ouders, opvoeders en gezinnen.

De Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin is het landelijk samenwerkingsverband van organisaties die (georganiseerde) informele steun bieden aan kinderen en gezinnen. Sinds 2024 bundelt de Alliantie de kracht van informele steunorganisaties voor jeugd en gezin. Samen maken zij de kracht, diversiteit en impact van informele steun zichtbaar. De Alliantie draagt bij aan een samenleving waarin informele steun vanzelfsprekend is en de samenwerking tussen informele steun en professionele hulp is versterkt.

De partners van de Alliantie verschillen enorm van elkaar. Sommige organisaties werken landelijk, andere in een paar gemeenten. Sommige organisaties zijn zelf professioneel georganiseerd en matchen vrijwillige steunfiguren met steunvragers.

Andere drijven volledig op vrijwillige krachten. Weer andere beheren alleen een model om informele steun te organiseren. Sommige organisaties zijn kleinschalig en lokaal, bij andere

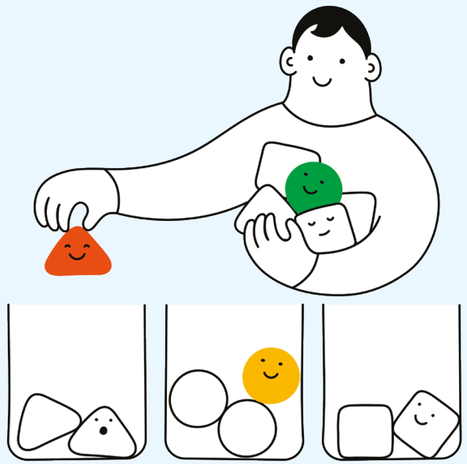
zetten landelijk honderden vrijwilligers zich in voor kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen. Sommige organisaties organiseren steun voor en door mensen die elkaar tevoren niet kenden, anderen mobiliseren juist de steun binnen het al bestaande sociale netwerk van een gezin.(georganiseerde) informele steun.

Deze verschillen maken het lastig om één overkoepelende term te vinden voor het werk dat zij doen. De Alliantie heeft gekozen voor de term '(georganiseerde) informele steun'. Die term wordt in deze rapportage consequent gebruikt om de initiatieven en activiteiten aan te duiden die kenmerkend zijn voor de partners binnen de Alliantie – en voor veel organisaties die (nog) niet zijn aangesloten.

- Dat het woord 'georganiseerde' hier tussen haakjes staat, betekent dat spontane, ongeorganiseerde steun niet tot hun werkterrein behoort. Die spontane steun is alomtegenwoordig en heeft meestal geen stimulans nodig. Wel zijn er bij de Alliantie organisaties aangesloten die nadrukkelijk inzetten op het stimuleren van de onderlinge steun in het (bredere) sociale netwerk van het gezin zelf, zonder daarbij mensen van buitenaf te introduceren.
- Veel mensen ervaren steun van organisaties die om een andere reden allerlei activiteiten organiseren, voor hun leden of breder in de samenleving. Denk aan sport- of gezelligheidsverenigingen, buurtverenigingen of levensbeschouwelijke organisaties. Ook die steun is alomtegenwoordig. De Alliantie richt zich niet op deze organisaties, maar erkent wel hun onmisbare rol als samenbindende elementen in een gezonde samenleving.

De Alliantie zelf omvat dus alleen organisaties en initiatieven die met hun activiteiten gericht bijdragen aan (georganiseerde) informele steun aan minderjarigen en gezinnen. (Georganiseerde) informele steun kan op twee manieren tot stand komen:

1. Vanuit een persoonlijke al langer bestaande band;
2. Via een koppeling door een (vrijwilligers)organisatie aan een kind, jongere, ouder, opvoeder of gezin.

VIJF VARIANTEN VAN (GEORGANISEERDE) INFORMELE STEUN

Ondanks de variatie en de vele manieren waarop de partners van de Alliantie (georganiseerde) informele steun bieden, lijkt enige ordening behulpzaam. Dit biedt meer overzicht en helpt bij de positionering van (georganiseerde) informele steun binnen het bredere jeugdstelsel.

Uit de antwoorden van de partners van de Alliantie in de survey (hierover in het volgende[3] hoofdstuk meer) valt de (georganiseerde) informele steun die zij bieden onder te verdelen in vijf varianten. Het gaat hierbij niet om strak afgebakende werkvormen of methodieken. Bovendien kunnen de verschillende vormen van (georganiseerde) informele steun elkaar in de praktijk overlappen en kunnen partners onder verschillende varianten actief zijn.

OMSCHRIJVING	BETROKKEN PARTNERS
Activering van steun uit het eigen sociale netwerk Kenmerkend voor deze vorm van (georganiseerde) informele steun is het mobiliseren van zelfgekozen mensen uit het al bestaande sociale netwerk rond gezinnen. Met als resultaat: behoud of herstel van regie, gedeelde besluitvorming en versterking van de verbindingen binnen het eigen netwerk.	• Burgervoogdij • Eigen Kracht Centrale (EKC) • Eigen Plan • FACTOR-i (JIMaanpak) • Stichting JESS (Eigen Toekomstplan)
Steun van mensen met kennis of ervaring Steun van andere jongeren of opvoeders die uit ervaring of met kennis van zaken kunnen spreken leidt tot het normaliseren en destigmatiseren van problemen bij de opvoeding en in het gezin. Herkenning verlaagt de drempel om hulp te vragen.	• @ease – inloophuiskamers voor jongeren • De Oudertelefoon • ExpEx • Like a Buddy • TEJO Nederland • Villa Pinedo
(Onderlinge) steun aan gezinnen Kenmerkend voor deze (georganiseerde) onderlinge steun van gezinnen of steun door een vrijwilliger, is dat het opvoedsteun, versterking van het sociale netwerk biedt. Hierdoor wordt de thuissituatie structureel ontlast, escalatie van problemen waar mogelijk voorkomen en de pedagogische draagkracht en zelfredzaamheid vergroot.	• Buurtgezinnen • Families Foundation (Moeders Informeren Moeders) • Het Schaduwgezin • Home-Start • MeeleefGezin • Ondersteuning Pleeggezin (Mockingbird) • Present Eemland (Homies) • Steunouder
Vrijwilligers die jongeren en/of gezinnen ondersteunen Vrijwilligers die jongeren en/of gezinnen ondersteunen vergroten hun sociale en culturele kapitaal, bevorderen de ontwikkeling van hun talenten, verbreden hun horizon en dragen bij aan de bestrijding van de effecten van opgroeien in een kwetsbare opvoed- en leefomgeving, bijvoorbeeld door armoede. Bij al deze organisaties is sprake van coördinatie, matching en zo nodig ondersteuning door een beroepskracht	• Big Friends • Handjehelpen • Het Vergeten Kind (SuperCoaches en Heppie Vakanties & Weekenden) • Learning Dreams • Petje af • Samen Oplopen • Vitalis Maatjes • VoorleesExpress
Verblijf met ondersteuning Deze organisaties koppelen ondersteuning door informele steunfiguren aan verblijf. Dat kan de vorm aannemen van pleegzorg (in het eigen sociale netwerk of in een ander pleeggezin) of 'op kamers' bij iemand die naast woonruimte ook aandacht en steun biedt.	• Landelijk Overleg Pleegouderraden (LOPOR) • Kamers met Aandacht • Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP)

3 De organisaties 'Het Vergeten Kind' en 'Moeders informeren Moeders' hebben niet deelgenomen aan de survey. Zij zijn wel in dit overzicht opgenomen, omdat zij zich inmiddels bij de Alliantie hebben aangesloten en hun werk wordt toegelicht in deel 2 van deze rapportage.

2. EFFECTIEF, TRANSFORMEREND EN DUURZAAM

UITKOMSTEN SURVEY ONDER PARTNERS: WERKZAME ELEMENTEN EN POSITIEVE RESULTATEN

De belangrijkste uitkomst van de survey is dat (georganiseerde) informele steun zoals die verleend wordt via de partners van de Alliantie niet moet worden gezien als vrijblijvende of incidentele hulp. Het is een effectieve, vaak langdurige vorm van ondersteuning die duurzame verbeteringen in de situatie van jeugdigen en gezinnen mogelijk maakt.

In de survey zijn veertig meerkeuze-vragen opgenomen over de aard van de ondersteuning, wie de steun leveren, op basis waarvan de steunfiguren werken, hoe lang de ondersteuning duurt, hoe de onderlinge verhouding tussen steun-verleners, steunontvangers en eventueel betrokken professionele hulpverleners is, welke rol formele organisaties spelen en wat het effect is van de ondersteuning.

Hieronder zetten we de resultaten op basis van de meerkeuzevragen uit de survey op een rij[4]. Hieruit hebben we een aantal werkzame bestanddelen van (georganiseerde) informele steun afgeleid.

1) Vraaggericht, medemenselijk en relationeel

De ondersteuning wordt in de meeste gevallen geboden door vrijwilligers: 83% van de respondenten antwoordt ‘altijd’ op deze vraag. Overigens zijn die vrijwilligers regelmatig afkomstig uit het al bestaande netwerk van de jeugdigen en hun gezinnen: bij 17% van de partners is dat altijd het geval en bij nog eens 52% soms. Bij 31% van de respondenten vindt zelfs uitsluitend ondersteuning vanuit het natuurlijke netwerk van de betrokkenen plaats.

Tegelijkertijd wordt de relatie tussen de steunfiguur en de jongere of diens gezin nogal eens door de organisaties tot stand gebracht: 62% geeft aan dat matching altijd door de organisatie plaatsvindt, bij nog eens 24% gebeurt dat soms.

Het initiatief voor de ondersteuning komt voornamelijk vanuit kinderen, jongeren, ouders, opvoeders en gezinnen zelf. Slechts bij vier organi-saties (17%) komt dit initiatief altijd vanuit beroepskrachten. Bij de helft van de organisaties zijn het altijd de hulpvragers die het initiatief nemen voor de (georganiseerde) informele steun. Daarnaast is er regelmatig sprake van een gedeeld initiatief.

Ook de keuzes binnen de ondersteuning worden vooral gemaakt door kinderen, jongeren, ouders, opvoeders en gezinnen, samen met de steunfiguren (shared decision-making): in 69% van de gevallen gebeurt dit altijd, bij 20% soms. Overigens geven 59% van de respondenten aan dat de steunfiguren wel ‘soms’ eenzijdige beslissingen nemen in de situatie. Bij 52% van de respondenten gebeurt dit ‘soms’ door de organisatie zelf. De steunfiguren hebben over het algemeen een onafhankelijke positie ten opzichte van hulpvrager en beroepskrachten.

Verbinding en nabijheid blijken belangrijke aspecten, evenals het zelfgekozen karakter van informele steun. Kinderen en gezinnen bepalen zelf met wie ze verbinding leggen, welke steun ze verlangen en welke vraag ze de steunfiguur precies stellen. Informele steunfiguren staan dichtbij het kind, de ouders, de opvoeders of het gezin. Ze zijn onderdeel van het gewone leven en zijn veelal uit dezelfde context en cultuur afkomstig. Deze nabijheid zorgt voor vertrouwen, gelijkwaardigheid en continuïteit. Steun wordt geboden op basis van vrijwilligheid en wederkerigheid, niet vanuit een formele hiërarchie. Deze gelijkwaardigheid versterkt de intrinsieke motivatie en het gevoel van autonomie en eigenwaarde bij jongeren en opvoeders. Ook stimuleert informele steun gezinnen en jongeren om zelf de regie te nemen. Het netwerk wordt geactiveerd en versterkt. De jeugdige en het netwerk worden mede-eigenaar van het probleem en de oplossing.

2) Methodisch én natuurlijk van karakter

Meer dan de helft (55%) van de organisaties werkt altijd op basis van een expliciete methodiek of aanpak. Nog eens ruim een vijfde (21%) doet dat soms. Tegelijkertijd geeft 59% aan dat steunfiguren altijd intuïtief of natuurlijk werken en dat 28% van hen dat soms doen. Binnen deze informele relaties worden problemen ‘genormaliseerd’ en bespreekbaar gemaakt. Opvoedvragen worden niet direct tot een hulpvraag gemaakt, waardoor gezinnen minder snel in zware zorg belanden. De vrijwillige en niet-hiërarchische aard van de steun maakt de drempel lager om informele hulp te aanvaarden.

Als we kijken naar kruisverbanden zien we dat de respon-denten die aangeven volgens een duidelijke methodiek te werken, vrijwel allemaal ook structureel de effecten van hun inzet monitoren. Dit wijst op een relatief volwassen en professi-oneel ingerichte praktijk. Zij vervullen vaak een brugfunctie als de inzet van professionele ondersteuning nodig mocht blijken.

3) Ondersteuning is meestal langdurig en gericht op duurzame verandering

Ongeveer 14% van de deelnemers aan de survey beschrijft de ondersteuning als overwegend kortdurend. Bij nog eens 62% is dat ‘soms’ het geval. In de overige gevallen is de onder-steuning (meestal) langdurig. Bij 55% van de organisaties is de bedoeling van de inzet altijd ‘blijvend en transformerend’, gericht op duurzame versterking van gezinnen en hun netwerk. Deze inzet duurt een jaar of langer. Bij nog eens 29% van de organisaties is dat soms het geval.

Hieruit blijkt dat informele steun kan blijven bestaan buiten de grenzen van formele trajecten. Relaties zijn vaak intensief en langdurig, wat bijdraagt aan stabiliteit in het leven van jongeren en gezinnen. Hulpverleners blijven niet meer dan passanten. Een sterk informeel netwerk vermindert de kans op escalatie van problemen en vergroot de veerkracht.

4) Positieve resultaten worden zeer breed gerapporteerd

90% van de respondenten monitort het effect van de inzet structureel, maar 3% (één respondent) doet dat nooit. De meest consistente uitkomst van die monitoring is dat organisaties sterke positieve effecten rapporteren. 66% van de respondenten meldt dat hulpvragers altijd meer regie over hun situatie krijgen, nog eens 28% ziet dat soms. 72% geeft aan dat de veerkracht van gezinnen altijd toeneemt, nog eens 24% ziet dat soms. 55% ziet dat de eigen kracht van de hulpvrager groter wordt, nog een 38% ziet dat soms.

Partners die langdurige ondersteuning bieden, rapporteren vaak substantiële verbeteringen in veerkracht en eigen regie bij de betrokken jongeren en gezinnen. Dit suggereert

4 De volledige lijst met antwoorden is te vinden in bijlage 1. Om de analyse te objectiveren en te ordenen, is gebruik gemaakt van ChatGPT, versie 5.5, met als prompt: In het bestand staan de antwoorden die de partners van de Alliantie Informele steun voor jeugd en gezin hebben gegeven op 40 meerkeuzevragen in een survey. De antwoorden zeggen iets over hun manier van werken, de resultaten die ze daarmee boeken en de manier waarop ze hun werk financieren. Geef op basis van hun antwoorden een korte samenvatting van de belangrijkste uitkomsten van deze survey. Graag inclusief eventuele kruisverbanden, mits opvallend genoeg. De output is gecheckt op inhoud en vervolgens gebruikt als basis voor de weergegeven analyse.

dat bij hen duurzame relaties een belangrijk werkingsmechanisme vormen. Dit betekent overigens niet dat kortdurende ondersteuning minder effectief zou zijn.

5) financiering is kwetsbaar

De financiering blijkt versnipperd en is meestal niet (of niet volledig) structureel. Twee derde (68%) van de respondenten zegt financiering te krijgen vanuit sociaal-maatschappelijke bronnen of welzijnsbronnen van wie de helft (34%) ‘deels’. Van de respondenten antwoordt 24% ‘ja’ op de vraag of er financiering plaatsvindt vanuit de Jeugdwet (gemeente). Nog eens 24% antwoordt dat dit ‘deels’ het geval is. Ruim de helft (52%) van de respondenten krijgt geen financiering vanuit de Jeugdwet.

Een derde (31%) van de respondenten antwoordt ‘ja’ op de vraag of zij financiering ontvangen uit andere bronnen, zoals vermogensfondsen. Nog eens 38% antwoordt ‘deels’.

Slechts 14% antwoordt volmondig ‘ja’ op de vraag of de financiering structureel is. Nog eens 24% geeft aan dat dit ‘deels’ het geval is. De overige 31% heeft helemaal geen structurele financiering. Meerjarige financiering is vaak beperkt: slechts 17% van de respondenten antwoordt volmondig ‘ja’ op deze vraag. Nog eens 72% antwoordt ‘deels’.

Initiatieven voor (georganiseerde) informele steun van wie het aanbod door gemeenten worden ingekocht, hebben vaker (deels) structurele financiering. Toch is ook bij deze groep de financiële zekerheid niet vanzelfsprekend.

3. BELEMMERINGEN IN DE PRAKTIJK

GEBREK AAN ERKENNING, SAMENWERKING EN FINANCIERING

De grootste belemmeringen die de partners van de Alliantie ervaren, gaan over de beperkte maatschappelijke erkenning van de meerwaarde van (georganiseerde) informele steun, de samenwerking met formele instanties, regelgeving en de onzekere financiering van hun werk.

Dat blijkt uit de antwoorden van de respondenten op de open vraag in de survey: ‘Waar lopen jullie tegenaan in jullie werk? Bijvoorbeeld: financiering, erkenning, grenzen van vrijwilligheid?’[5] De antwoorden staan in volgorde van meest genoemd.

Onvoldoende erkenning

Als eerste blijkt dat (georganiseerde) informele steun nog onvoldoende wordt erkend als volwaardig onderdeel van het jeugdstelsel. Organisaties ervaren dat de effecten van hun werk (zoals vertrouwen, sociale verbondenheid, preventie en het versterken van eigen kracht) moeilijker meetbaar zijn dan traditionele zorgresultaten. Daardoor krijgt hun bijdrage niet altijd het gewicht dat zij volgens de respondenten verdient.

Recent (en al langer geleden) zijn er pleidooien gehouden om informele steun voor kinderen en gezinnen als een belangrijker onderdeel van het jeugddomein en het jeugdbeleid te zien. Zo vinden Lam & Ligtermoet (2018) dat informele steun een geheel eigen waarde heeft in de zorg voor jeugd.

Ook de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2022) concludeert dat informele zorg meer is dan een aanvulling op of vervanging van formele zorg. De waardering voor informele zorg is nog heel minimaal, het wordt veelal als vanzelfsprekend beschouwd en als een aanvulling op formele zorg.

Recent wordt informele steun gezien als een belangrijk onderdeel van de sociale of pedagogische basis. Dit geldt zowel in persoonlijke zin (de sociale relaties die ieder mens in de eigen omgeving heeft), als in gemeenschappelijke zin (de initiatieven en organisaties die informele steun organiseren en/of bieden).

Van Koolwijk & Scherpenzeel (2026) definiërend de sociale basis als het geheel van informele sociale verbanden, aangevuld met voorzieningen en diensten van de lokale overheid. De sociale basis maakt het mogelijk dat inwoners zodanig kunnen meedoen dat hun welzijn, capaciteiten en individuele potentieel verbeteren.

5 De volledige lijst met antwoorden is te vinden in bijlage 2. Om de analyse te objectiveren en ordenen, is gebruik gemaakt van ChatGPT, versie 5.5, met als prompt: We hebben aan 29 organisaties die informele steun organiseren voorkinderen, jongeren en gezinnen gevraagd welke belemmeringen ze ondervinden bij hun werk. Maak een korte analyse van hun antwoorden, met de belangrijkste bevindingen. De output is gecheckt op inhoud en vervolgens gebruikt als basisvoor de weergegeven analyse.

Moeizame samenwerking

Een tweede belangrijk knelpunt betreft de samenwerking met gemeenten, wijkteams, aanbieders van jeugdhulp en jeugdbeschermingsorganisaties. Hoewel de meeste organisaties aangeven dat hun werk complementair is aan professionele hulp, ervaren zij dat formele instanties hun bijdrage niet altijd goed begrijpen of waarderen. Verwijzingen blijven daardoor achter en organisaties worden soms pas betrokken wanneer problemen al sterk zijn geëscaleerd. Ook worden informele initiatieven regelmatig geconfronteerd met wisselende contactpersonen en uiteenlopende beleidsprioriteiten binnen gemeenten, wat de opbouw van duurzame samenwerking bemoeilijkt. Sommige respondenten melden overigens wel een verschuiving naar betere, meer gelijkwaardige samenwerking.

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2022) concludeert iets soortgelijks. De Raad stelt dat er een herijking nodig is van de relatie tussen de formele en de informele zorg. Er is meer en intensieve samenwerking nodig tussen beroepskrachten en naasten en vrijwilligers.

De toenemende personeelstekorten en de toenemende vraag naar formele zorg maken dit noodzakelijk. Beroepskrachten zien het niet als hun verantwoordelijkheid om bij de start met naasten en vrijwilligers te kijken welke mogelijkheden voor samenwerking er zijn. En als het toch tot samenwerking komt, is onduidelijkheid over rollen de grootste bron van spanning in de samenwerking. Voor beroepskrachten is deze samenwerking een van de moeilijkste opgaven.

De Raad pleit ervoor dat formele en informele zorgverleners als ze bij hetzelfde kind of gezin zijn betrokken, elkaar gaan beschouwen als onmisbare en gelijkwaardige partners die in teamverband aan een gezamenlijke opdracht werken. Gelijkwaardig betekent hier niet gelijksoortig, maar ‘even waardig’ op basis van andere rollen.

Met elkaar spreken over hoe de zorg te verdelen en welke risico’s daarbij te accepteren zijn, kan de samenwerking en de zorg of steun ten goede komen. Dit vergt van beroepskrachten dat ze zich niet alleen richten op het individu, maar ook op het netwerk.

Aansluitend hierop laat onderzoek zien dat professionals verschillende belemmeringen ervaren om samen te werken met steunfiguren (Peelen, Schoppink, Van Dam & Van Hattum, 2023). Die belemmeringen zijn onderliggende overtuigingen, zoals: dit gezin heeft geen geschikt netwerk of de steunfiguur is zelf overbelast. Ook spelen tijds- en werkdruk een rol, rolverwarring en onduidelijkheid over regels rondom privacy, en onvoldoende kennis en vaardigheden. Jongeren, ouders en ook professionals zien zeker de meerwaarde van samenwerking. Professionals realiseren zich echter dat dit een andere manier van werken vraagt en voelen zich hier niet altijd toe in staat.

Regelgeving en bureaucratie

Daarnaast noemen veel organisaties regelgeving en bureaucratie als remmende factor. Procedures rond de verwerving van subsidies, het borgen van de privacy, het garanderen van de veiligheid en kwaliteitsverantwoording zijn vaak ontworpen voor professionele zorgaanbieders en sluiten onvoldoende aan bij kleinschalige, relationele vormen van (georganiseerde) informele steun. Hierdoor ontstaan disproportionele eisen die kleine organisaties relatief zwaar belasten. Vooral organisaties die grotendeels met vrijwilligers werken, ervaren dat deze administratieve druk hun flexibiliteit en slagkracht beperkt.

Zowel in de Jeugdwet als in de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 neemt de versterking van de directe leefomgeving van kinderen en gezinnen een belangrijke plaats in, evenals het versterken van de sociale of pedagogische basis.

De overheid stuurt hiermee expliciet aan op een grotere rol voor informele steungevers in de omgeving van kinderen en ouders. Echter, de huidige discussie rond de Hervormingsagenda gaan vrijwel volledig over het terugbrengen van de groei in gebruik van jeugdhulp en het beperken van de jeugdhulpplicht. Dit zal alleen maar meer bureaucratie met zich meebrengen die ongetwijfeld ook zijn weerslag gaat hebben op de partners van de Alliantie.

Dit terwijl de adviescommissie Van Ark (2025) concludeert dat de oplossing van de problemen in de jeugdhulp daarbuiten liggen, onder andere in het creëren en versterken van lokale steunstructuren in de natuurlijk omgeving van kinderen en gezinnen. Of zoals Wienen (2025, p. 174) het formuleert: laten we met elkaar een omgeving creëren waarin kinderen kunnen floreren, leren en zich ontwikkelen tot veerkrachtige, empathische en capabele volwassenen.

Deze pedagogische basis is overal, het is zaak dat iedereen bijdraagt aan deze basis en de informele steun die daar al aanwezig is.

Werven en behouden vrijwilligers

Een vierde bevinding is dat het werven en behouden van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen niet vanzelfsprekend is. Hoewel de betrokkenheid doorgaans groot is, vraagt het vinden van geschikte mensen veel tijd en begeleiding. Er is behoefte aan scholing, intervisie en coördinatie, waarvoor niet altijd voldoende middelen beschikbaar zijn.

Ook als vrijwilligers eenmaal aan de slag zijn, komen er dilemma’s en vragen op. Volgens de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2022) worstelen vrijwel alle vrijwilligers met grenzen stellen. De grenzen tussen vrijwilligerswerk en betaald werk staan in de praktijk vaak niet vast.

Financiële onzekerheid

De meest genoemde belemmering tot slot, is de onzekerheid rond de financiering. Dit kwam ook al uit de gesloten vragen in de survey naar voren (zie het hoofdstuk 2). Veel organisaties geven aan dat zij afhankelijk zijn van tijdelijke subsidies, projectgelden of incidentele bijdragen. Dit bedreigt de continuïteit, terwijl juist duurzame relaties en langdurige inzet vaak essentieel zijn voor de werkzaamheid van (georganiseerde) informele steun. Organisaties steken bovendien veel tijd en energie in het schrijven van aanvragen en verantwoordingen, en in het inzichtelijk (laten) maken van de resultaten en de impact bij kinderen en gezinnen. Deze administratieve belasting gaat ten koste van de directe ondersteuning van kinderen, jongeren, ouders, opvoeders en gezinnen. De financiële onzekerheid bemoeilijkt ook investeringen in professionalisering, kwaliteitsontwikkeling, en het behoud van ervaren medewerkers en vrijwilligers. Het leidt bovendien tot discontinuïteit in de organisaties die informele steun organiseren of aanbieden.

Ook anderen signaleren de noodzaak voor meer structurele en passende ondersteuning door gemeenten en andere financiers. Zo roept Dortmans (2026) in haar recent verschenen gids voor wethouders jeugd op niet al het beschikbare budget te besteden aan professionele hulp.

‘Stel een deel van dat budget beschikbaar voor inwonerinitiatieven,’ stelt ze, of zorg dat professionele organisaties informele samenwerkingspartners ondersteunen. En reken niet alleen af door te tellen, maar kijk naar andere manieren van monitoren die meer verhalend en lerend van aard zijn. ‘Vrijwilligers zijn geen professionals en moeten ook niet door dezelfde hoepels hoeven te springen.’

4. TIJD VOOR EEN FUNDAMENTELE VERSCHUIVING

DE LEEFWERELD VAN KINDEREN, JONGEREN, OUDERS, OPVOEDERS EN GEZINNEN CENTRAAL

De partners van de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin pleiten voor een fundamentele verschuiving in het denken over zorg en ondersteuning. Niet het systeem, maar de leefwereld van kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen moet centraal staan. (Georganiseerde) informele steun is volgens hen geen extra voorziening aan de rand van het stelsel, maar een essentieel onderdeel van een zorgzame samenleving waarin mensen elkaar helpen en beroepskrachten daarop aansluiten.

Dat blijkt uit de antwoorden van de respondenten op de open vraag in de survey: 'Wat zouden jullie mee willen geven aan beleidsmakers, professionals en andere informele initiatieven?'[6]

Volwaardig en onmisbaar

Uit de adviezen van de partners spreekt een eensgezinde boodschap: (georganiseerde) informele steun moet niet langer worden gezien als een sympathieke aanvulling op professionele hulp, maar als een volwaardige en onmisbare pijler van het jeugdstelsel. Informele steun heeft een op zichzelf staande, fundamentele waarde in dit stelsel. De partners benadrukken dat kinderen, jongeren, en hun ouders, opvoeders en gezinnen het meest gebaat zijn bij steun die dichtbij, laagdrempelig en duurzaam beschikbaar is.

Kinderen en jongeren gezond en evenwichtig op laten groeien vereist de inzet van veel meer mensen dan alleen de ouders. De mensen rondom een gezin spelen een belangrijke rol. Familie, vrienden, buren, school, clubs en verenigingen vormen een sociaal netwerk waarbinnen kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen en tot bloei kunnen komen.

Ook als er problemen ontstaan, vormt het eigen sociale netwerk de eerste beschermende kring. Meestal zijn gezinnen in staat problemen het hoofd te bieden met behulp van dit netwerk. Soms is de aanvullende inzet van beroepskrachten onmisbaar, doordat er specialistische expertise nodig is of door de intensiteit van de problemen. De hulp van beroepskrachten is echter per definitie tijdelijk en beperkt in omvang. Hun inzet is aanvullend en zou óók moeten bijdragen aan het in stand houden of versterken van het eigen sociale netwerk rond kinderen, jongeren, hun ouders, opvoeders en gezinnen (Lam & Ligtermoet, 2028, p. 104-108).

Structurele en voorspelbare financiering

Het meest dominante thema is de oproep tot structurele en voorspelbare financiering. Vrijwel alle organisaties wijzen erop dat informele steun alleen effectief kan zijn wanneer deze continu beschikbaar is. Tijdelijke subsidies en project-financiering doen onvoldoende recht aan de preventieve en relationele aard van het werk. Respondenten benadrukken dat duurzame financiering niet alleen stabiliteit biedt voor organisaties, maar ook leidt tot meer rust bij gezinnen en een sterkere sociale basis. Daarmee kan (georganiseerde) informele steun de inzet van formele jeugdhulp voorkomen.

Ook de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2026) bepleit dat het van belang is sociale zorginitiatieven, waaronder (georganiseerde) informele steun, een volwaardige plek in het zorglandschap te geven.

Uiteindelijk gaat het volgens de Raad om het verschuiven van middelen van de individuele zorg naar initiatieven die sociale verbondenheid bevorderen. De overheid heeft hier een belangrijke rol in te vervullen door te zorgen dat regelgeving niet in de weg zit. Zij dient deze verschuiving juist te stimuleren en te zorgen dat sociale verbondenheid een plek krijgt in de beleidsafwegingen.

Gemeenten dienen in te zetten op het versterken van bestaande structuren van initiatieven, zelforganisaties en buurt- en wijkinitiatieven en op het begeleiden van gelijkwaardige samenwerking tussen formele en informele steunstructuren.

Krachtig en preventief

Een tweede belangrijke bevinding is dat (georganiseerde) informele steun door de respondenten breed wordt gezien als krachtig en preventief. Veel organisaties wijzen erop dat problemen vaak kunnen worden voorkomen wanneer ouders en jongeren tijdig iemand vinden die luistert, mee-denkt en naast hen staat. (Georganiseerde) informele steun biedt erkenning, vergroot het gevoel van regie en versterkt verbondenheid. Daarmee sluit deze vorm van ondersteuning goed aan bij beleidsdoelen als normaliseren, de-medicaliseren en het versterken van de pedagogische basis.

Kesselring (2018) stelt dat in het Nederlandse jeugd- en gezinsbeleid vaak nog altijd door een 'zorgbril' naar opgroeien en opvoeden wordt gekeken. De pedagogische civil society, oftewel de pedagogische basis, komt er in veel gemeenten vooralsnog bekaaid van af.

Het hervormen en reorganisaties van het zorglandschap bestaande uit professionele hulp vergt telkens zoveel tijd en aandacht dat het versterken van de pedagogische basis achterblijft. Zij pleit er sterk voor te erkennen dat deze een intrinsieke waarde heeft voor de positieve ontwikkeling van kinderen. En dat gemeenten op verschillende manieren via gunningscriteria en andersoortige beloningen de onderlinge steun en netwerkvorming tussen ouders onderling kunnen bevorderen.

6 De volledige lijst met antwoorden is te vinden in bijlage 3. Om de analyse te objectiveren, is gebruik gemaakt van ChatGPT, versie 5.5, met als prompt: We hebben aan 29 organisaties die informele steun organiseren voor kinderen, jongeren en gezinnen, gevraagd wat ze mee zouden willen geven aan beleidsmakers, professionals en aan andere informele initiatieven. Hun antwoorden staan in het bijgevoegde bestand. Maak hier een korte analyse van, met de belangrijkste bevindingen. De output is gecheckt op inhoud en vervolgens gebruikt als basis voor de weergegeven analyse.

Mensen van betekenis

Daarnaast leggen de respondenten sterk de nadruk op het sociale netwerk van gezinnen. Steeds opnieuw wordt benadrukt dat vrijwel ieder kind en iedere jongere beschikt over mensen die van betekenis kunnen zijn. De sleutel tot duurzame oplossingen ligt volgens de organisaties vaak in het activeren en ondersteunen van dit netwerk. Beroepskrachten worden opgeroepen om deze netwerken niet als concurrerend te beschouwen, maar hun eigen inzet juist te beschouwen als aanvullend op die van deze sociale netwerken.

De Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd (2022) heeft een handreiking uitgebracht, waarmee men de inzet van informele steun wil bevorderen. Voor veel beroepskrachten is het samenwerken met en het bevorderen van informele steun onderdeel van hun professionele standaard.

De handreiking zet uiteen wat de voordelen zijn van informele steun en wat het van de professional vraagt om aan te sluiten bij informele steun. Verschillende partners van de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin worden als voorbeelden genoemd.

Gelijkwaardig aan tafel

Ook samenwerking en wederzijdse erkenning vormen een terugkerend thema in de antwoorden van de respondenten. Beleidsmakers en beroepskrachten worden opgeroepen om beter te luisteren naar jongeren, ouders en informele initiatieven, en om hen daadwerkelijk een plaats aan tafel te geven. Andere initiatieven voor (georganiseerde) informele steun krijgen het advies om dicht bij de leefwereld van gezinnen te blijven, en kennis en ervaringen actief te delen.

Ook de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2026) bepleit dat er in de zorgpraktijk structureel aandacht nodig is voor sociale verbondenheid. Dat begint bij het besef van professionals dat relaties waardevol zijn voor gezondheid en welzijn en dat het bevorderen ervan tot hun taak behoort. Professional dienen dit belang te erkennen, met familie en naasten samen te werken en de mogelijkheden tot nieuwe sociale verbindingen te bevorderen.

Lam & Ligtermoet (2018, p. 108) bepleiten dat samenwerken met naasten standaard onderdeel moet worden van het handelingsrepertoire van beroepskrachten. Dat omvat meer dan het ‘betrekken’ of ‘inzetten’ van het netwerk en informele steunfiguren. Dat betekent teamwork en werken vanuit gelijkwaardige rollen met verschillende verantwoordelijkheden. Het vraagt lef en vakmanschap van professionals om vanaf het begin niet de tweede, maar de derde viool te kunnen en durven.

5. LITERATUUR

- **Adviescommissie Van Ark (2025).** Groeipijn. Advies Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd. Vindplaats: *https://open.overheid.nl/documenten/749943b7-18be-4b0d-9dd7-7a8f33b9b084/file.*
- **Bucx, F., Van den Berg, E., Kadrouch-Outmany, K., De Klerk, M. (2025).** Werken aan een betrokken omgeving voor kinderen en gezinnen. Informele ondersteuners in beleid en praktijk. Sociaal en Cultureel Planbureau. Vindplaats: *https://www.scp.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/06/20/werken-aan-een-betrokken-omgeving-voor-gezinnen-en-kinderen/Bijlagen+ erken+aan+een+betrokken+omgeving.pdf.*
- **Dortmans, C., m.m.v. Roes, B., Peijnenburg, L. & Janssen., R. (2026).** Het kind als kompas. Samenwerken aan een omgeving waarin kinderen tot hun recht komen. Gids voor de wethouder Jeugd voor een brede lokale aanpak voor jeugd en gezinnen. VNG. Vindplaats: *https://vng.nl/sites/default/files/2026-06/gids-brede-jeugdagenda-voor-wethouders.pdf.*
- **Glissenaar, I. (2021).** In alle soorten en maatjes: Sociale Steun voorkomt uithuisplaatsing?! Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd. Vindplaats: *https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2022/01/11/werkboek-sociale-steun-handreiking-voor-samenwerking-tussen-formele-en-informele-steun/Werkboek_sociale_steun_02.pdf.*
- **Keij, J. (2006).** De filosofie van Emmanuel Levinas. Voor iedereen in haar samenhang verklaard. Uitgeverij Klement.
- **Kesselring, M. (2018).** Zorgen én ontzorgen. Transformeren van de jeugdhulp door het versterken van de pedagogische civil society. In: Graas, D. et al. (2018). Écht doen wat nodig is. Pleidooi voor kleinschalige effectieve jeugdhulp. Stichting Beroepseer.
- **Lam, E. (2016).** Risicokind of evenwichtskunstenaar? Kind zijn ondanks een moeilijke thuissituatie. Scriptum.
- **Lam, E. & Ligtermoet, I.** (29 mei 2018). Informele steun heeft een fundamenteel eigen waarde in zorg voor jeugd. In: Sociale Vraagstukken (mei 2028). Vindplaats: *https://www.socialevraagstukken.nl/informele-steun-heeft-een-fundamentele-eigen-waarde-in-zorg-voor-jeugd/.*
- **NJI. (2026).** Sociale steun. *https://www.nji.nl/kennis/sociale-steun. Geraadpleegd op 20 juli 2026.*
- **NJI (2026).** Wat is sociale steun? Soorten sociale steun. *https://www.nji.nl/kennis/sociale-steun/wat-is-sociale-steun#soorten-sociale-steun. Geraadpleegd op 20 mei 2026.*
- **Peelen, J., Schoppink, I., Van Dam, C. & Van Hattum, M.** (2023). Steunfiguren in de jeugdzorg. Een onderzoek onder Gelderse jongeren, ouders en jeugdprofessionals naar de samenwerking met steunfiguren. HAN/Praktikon/BOEG. Vindplaats: *https://www.han.nl/projecten/2021/steunfiguren-in-de-jeugdzorg/Eindrapport-Steunfiguren-Jeugdzorg-2023.pdf.*
- **Putnam, R. (2000).** Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster.
- **Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2022).** Anders leven en zorgen. Naar een gelijkwaardig samenspel tussen naasten, vrijwilligers en beroepskrachten. Advies. *Vindplaats: https://www.raadrvs.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2022/05/19/anders-leven-en-zorgen/RVS+advies+Anders+leven+en+zorgen.pdf.*
- **Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2023).** Kinderen uit de knel. Advies. Vindplaats: *https://adviezen.raadrvs.nl/kinderen-uit-de-knel/.*
- **Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2026).** Gezond Verbonden. Werken aan sociale verbondenheid in een geïndividualiseerd zorgstelsel. Advies. Vindplaats: *https://www.raadrvs.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2026/01/19/advies-gezond-verbonden/rvs-advies-gezond-verbonden.pdf.*
- **Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd (2022).** Handreiking Informele Steun. NIP/BPSW. Vindplaats: *https://www.bpsw.nl/app/data/uploads/Zorgvdjeugd_Handreiking-Informele-Steun.pdf.*
- **Van Dam, L. (2018).** Who en what works in natural mentoring? A relational approach to improve the effectiviness of youth care. Thesis, externally prepared, Universiteit van Amsterdam.
- **Van Koolwijk, E. & Scherpenzeel, R. (2026).** Dialoogplaat De Sociale Basis, met beschrijving en handreiking. Movisie. Vindplaats: *https://www.movisie.nl/publicatie/dialoogplaat-hulpmiddel-gesprek-over-sociale-basis.*
- **Villa Pinedo (2025).** Laat ons (niet) los. Over steun voor kinderen met gescheiden ouders. Onderzoeksrapport. Vindplaats: *https://www.villapinedo.nl/api/uploads/Onderzoeksrapport.*
- **Wienen, B. (2025).** Laat/d de pedagogische basis met rust! Opvoeden in tijden van versnelling. Instondo.

DEEL 2

WEGWIJZER

In dit deel een wegwijzer van de 31 partners die samen de Alliantie Informele Steun[7] Jeugd & Gezin vormen. Zij beschrijven wat hun missie is, hoe ze te werk gaan en wat daarvan de resultaten zijn.

De teksten zijn samengesteld aan de hand van de antwoorden die de organisaties zelf hebben gegeven op de onderstaande open vragen. De introductie teksten bij elke organisatie zijn afkomstig van hun websites.

Korte schets van de organisatie

- Wie zijn jullie?
- Voor wie zetten jullie je in?
- Wat is jullie missie?

Ontstaan en ontwikkeling

- Hoe is jullie initiatief ontstaan?
- Wat heeft het gevormd tot wat het nu is?
- Hadden jullie te maken met opstartproblemen?
- Hoe hebben jullie het toch gered of rondgekregen?

Visie op informele steun

- Wat verstaan jullie onder informele steun?

Werkwijze

- Hoe geven jullie concrete invulling aan informele steun?
- Voor welk probleem is jullie aanbod een oplossing?
- Wat maakt jullie aanpak uniek of bijzonder?
- Hoe lang blijven jullie als organisatie en de informele steungever gemiddeld betrokken?

Onderbouwing

- Hoe en welke wetenschappelijke kennis benutten jullie?
- Hoe wordt kennis uit de praktijk benut in jullie werkwijze?
- Welke rol speelt ervaringskennis binnen jullie initiatief?

Samenwerking

- Met welke formele organisaties (zoals jeugdzorg, gemeente, zorginstellingen) werken jullie samen?
- Hoe verloopt die samenwerking?

Impact

- Welke impact zien jullie op kinderen, jongeren, hun ouders, opvoeders en gezinnen?
- Hoe meten of merken jullie dat?

7 De organisaties 'Het Vergeten Kind' en 'Moeders informeren Moeders' hebben niet meegedaan met de onderdelen van de survey waarvan de resultaten in deel 1 van deze rapportage zijn weergegeven.

DEELNEMENDE ORGANISATIES

De organisaties in deze wegwijzer zijn geordend op grond van de indeling in de vijf soorten (georganiseerde) informele steun (zie Deel 1, hoofdstuk 1) en vervolgens op alfabetische volgorde.

Activering van steun uit het eigen sociale netwerk

- Burgervoogdij
- Eigen Kracht Centrale (EKC)
- Eigen Plan
- FACTOR-i (JIMaanpak)
- Stichting Jess (Eigen Toekomst Plan)

Steun van mensen met kennis of ervaring

- @ease – inloophuiskamers voor jongeren
- ExPex
- Like a Buddy
- Oudertelefoon
- TEJO Nederland
- Villa Pinedo

(Onderlinge) steun aan gezinnen

- Buurtgezinnen
- Families Foundation (Moeders Informeren Moeders)
- Het Schaduwgezin
- Humanitas (Home-Start)
- MeeleefGezin
- Ondersteuning Pleeggezin
- (Mockingbird)
- Present Eemland (Homies)
- Steunouder

Vrijwilligers die jongeren en gezinnen ondersteunen

- Big Friends
- Handjehelpen
- Het Vergeten Kind (SuperCoaches en Heppie Vakanties & Weekenden)
- Jong Perspectief
- Learning Dreams
- Petje af
- Samen Oplopen
- Vitalis Maatjes
- VoorleesExpress

Verblijf met ondersteuning

- Landelijk Overleg Pleegouderraden (LOPOR)
- Kamers met Aandacht
- Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP)

ACTIVERING VAN STEUN UIT HET EIGEN SOCIALE NETWERK

Burgervoogd – Gewoon voor jou
EKC
Eigen Plan
FACTOR-i
JESS

Burgervoogd
Gewoon voor jou

STICHTING BURGERVOOGDIJ

Een burgervoogd is een natuurlijke persoon, een 'gewoon mens' die de voogdij op zich neemt over een kind dat woont en opgroeit in een instelling (op een leefgroep) of in een gezinshuis. Met een burgervoogd hebben deze kinderen weer een iets normaler leven.

De Stichting Burgervoogdij zet zich in voor kinderen en jongeren die uit huis zijn geplaatst en over wie de eigen ouders geen gezag meer hebben. Zij verdienen een 'anker in de gewone wereld'. Eén van de beste manieren om dat voor elkaar te krijgen is de voogdij beleggen bij iemand die vanuit het netwerk van het kind of de jongere betrokken is, het al kent en verantwoordelijkheid wil nemen. Burgervoogdij noemen wij dat.

Burgervoogdij is een alternatief voor voogdij door een gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming (GI). We doen het dus uiteindelijk voor de betreffende kinderen en jongeren, maar in de praktijk richten we ons met name op burgervoogden en mensen die overwegen burgervoogd te worden. Daarnaast op uitvoerende krachten, gedragswetenschappers, managers en bestuurders binnen de jeugdzorg en jeugdbescherming.

Kinderen en jongeren over wie de ouders geen gezag meer hebben, krijgen in het huidige bestel vrijwel altijd een professionele voogd toegewezen. Ons pleidooi is dat deze voogdij ook bij een gewone burger belegd kan worden (in het Burgerlijk Wetboek: voogd natuurlijk persoon). Iemand die het kind kent en die langdurig in zijn of haar leven blijft.

Ontstaan en ontwikkeling

In de Mulock Houwer-lezing van Adri van Montfoort wordt de mogelijkheid van 'voogdij door burgers' als alternatief voor jeugdbescherming in 2012 voor het eerst als zodanig benoemd - hoewel de wettelijke mogelijkheid al zo oud is als het burgerlijk wetboek en er ook altijd mensen geweest zijn die als betrokken naaste de voogdij op zich hebben genomen van kinderen en jongeren.

Om dit idee verder handen en voeten te geven in de praktijk zijn een aantal bevlogen mensen uit de sector bij elkaar gaan zitten. Dat is een Alliantie van zes personen geworden die een beweging in gang heeft gezet om deze mogelijkheid (die wettelijk dus kan) groter en meer zichtbaar te maken.

burgervoogd.nl

Ingrediënten voor succes waren een basisideaal (ook kinderen en jongeren onder voogdij willen een zo normaal mogelijk leven, en ondersteuning van iemand die blijft), een groep bevlogen mensen die elkaar vasthield, een strategie ('voetenwerk', zoveel mogelijk mensen in de jeugdzorg en jeugdbescherming vertellen dat dit kan) en een opstartsubsidie van een vermogensfonds. Door dat laatste hadden we van 2019 – 2022 de ruimte om gerichte activiteiten van enige omvang te ondernemen: de website uitbouwen, flyermateriaal voor verschillende doelgroepen maken, kennis verzamelen, ondersteuning voor burgervoogden opzetten en vooral: op veel plekken en met veel mensen praten over deze mogelijkheid.

Het blijft echter een uitdaging om geld vinden om dit idee echt groter te maken. Ook de weerstand binnen de jeugdbescherming tegen de optie helpt niet altijd mee. We pleiten immers voor een alternatief voor hun professie, al zal professionele voogdij in een aantal gevallen nodig blijven.

Visie op informele steun

Informele steun betekent voor ons: iemand uit de eigen omgeving van het kind, die het kind al kent en de verantwoordelijkheid op zich neemt van de voogdij en daarmee van het gezag over de minderjarige.

Werkwijze

Burgervoogden zijn altijd afkomstig uit het netwerk van het kind of de jongere zelf. Dat kan familie zijn, een voormalige pleegouder of iemand anders uit de omgeving die sterk bij het kind (en vaak ook bij het gezin) betrokken is. De Stichting Burgervoogdij werft geen burgervoogden en doet ook niet aan matching. We bespreken wel regelmatig met gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming de mogelijkheden voor overdracht.

De rol van de Stichting Burgervoogdij is vooral faciliterend. We werken aan de randvoorwaarden voor burgervoogdij: goede informatievoorziening, werken aan bekendheid bij gemeenten, gecertificeerde instellingen en zorgaanbieders, lobby bij gemeenten voor onkostenvergoedingen, individuele ondersteuning voor (aspirant) burgervoogden (zo nodig tot bij de rechter), enzovoorts.

Onze strategie om burgervoogdij op de kaart te zetten noemen we 'voetenwerk: we spreken met alles en iedereen binnen de jeugdzorg en jeugdbescherming over deze mogelijkheid en meedenken, we helpen mee bij het zetten van de nodige stappen om burgervoogdij een realistische optie te maken. We denken in termen van 'beweging': van belang is dat steeds meer mensen binnen de sector weet hebben van deze optie.

Er is geen standaardwerkwijze voor burgervoogden. Ze doen wat nodig is om ervoor te zorgen dat het kind (door anderen) wordt opgevoed, naar school gaat, een identiteitsbewijs krijgt, enzovoorts. Daarnaast houden ze regelmatig contact met het kind of de jongere, waarbij ze voortbouwen op de band die er al was voordat zij de voogdij op zich nemen. Zo ontstaat er een band voor het leven, een band die blijft, ook als de jongere 18 jaar wordt.

Onderbouwing

We hebben de wetenschappelijke en juridische kennis over voogdij verzameld en vertaald in folders voor verschillende doelgroepen: beroepskrachten in de jeugdhulp, jeugdbeschermers, raadsonderzoekers, juristen, gemeenten en uiteraard burgervoogden zelf. Vragen van burgervoogden zijn voor ons telkens het uitgangspunt om dingen uit te zoeken en verder te ontwikkelen.

We verzamelen verhalen van burgervoogden en van jongeren met een burgervoogd. Die publiceren we op onze website. Bij presentaties en bijeenkomsten benutten we zo mogelijk de ervaringen van een burgervoogd die komt vertellen.

Samenwerking

De Stichting Burgervoogdij werkt samen met iedereen en alle organisaties en instanties die met voogdijkinderen te maken hebben: gemeenten, Raad voor de Kinderbescherming, GI's, gezinshuizen, aanbieders van jeugdhulp.

De samenwerking verloopt soms heel goed, bijvoorbeeld als een jeugdbeschermer zelf de overdracht naar een burgervoogd initieert of als een wethouder enthousiast met burgervoogdij in haar gemeente aan de slag wil. Soms is de samenwerking moeizaam, door weerstand bij beroepskrachten die het lastig vinden om een kind of jongere 'los te laten' vanuit het idee dat een burgervoogd niet goed genoeg is of het kind echt te 'complex'.

Impact

Inmiddels kennen we zo'n 50 burgervoogden in ons netwerk, en binnen steeds meer GI's en afdelingen van de Raad voor de Kinderbescherming en gemeenten is de optie van burgervoogdij bekend. Een aantal gemeenten is er structureel mee aan de slag gegaan en is bereid om burgervoogden ook financieel te ondersteunen.

Dat laatste is belangrijk, omdat burgervoogden geen recht hebben op enige vergoeding, ook niet van hun onkosten en zelfs niet van de kosten die zij als dragers van het gezag maken voor hun voogdijkinderen.

De cijfers van het CBS laten zien dat er in de periode 2023-2025 135 lopende voogdijen van gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming zijn overgedragen naar een burgervoogd.

Voor het beeld: in de periode 2019-2022 waren dat er nog 55 en in de periode 2015-2018 slechts 10. Als we deze cijfers bekijken tegen de achtergrond van het sterk dalende aantallen voogdij-maatregelen, dan kunnen we gerust zeggen dat burgervoogdij de afgelopen jaren exponentieel is gegroeid.

We beschikken helaas niet over cijfers voor 'eerste voogdijen', waarbij de voogdij dus niet eerst aan een gecertificeerde instelling wordt opgedragen, maar direct bij beëindiging van het ouderlijk gezag door de rechter bij een burgervoogd wordt belegd.

We zien dat bij een geslaagde overdracht van het gezag aan een burgervoogd, zowel de kinderen als de ouders heel blij zijn. Er is dan geen bemoeienis meer van de jeugdbescherming, de situatie voelt 'zo gewoon mogelijk' en de voogd is veel meer beschikbaar.

MARINETTE

Dit is wat Marinette vertelt over Gio en hoe hij eerst haar pleegvader en daarna haar burgervoogd is geworden: 'Het begon toen ik jong was. Toen ik drie jaar was. Hij nam mij op als pleeggezin. Mijn moeder kon ik niet meer vertrouwen. Mijn vader is overleden toen ik tien of negen was. Dat was echt heel erg voor mij. Gelukkig was hij nog in mijn leven. Dat ik nog iemand had die mij steunde.

'Nou, ik was drie, ik moest uit huis geplaatst. Toen kwam Gio naar mijn huis, naar mijn moeder. Mijn pleegzus was er ook bij. Ze zeiden: - Ja, die willen we hebben. Dat was ik dus. Toen was ik nog jong. Toen ben ik bij hen gaan wonen. Tot mijn zesde. Toen ben ik weer op een groep gaan wonen.

'Dat komt omdat ik iets meer zorg nodig heb. Omdat ik heel boos werd en heel druk. Ik heb wel medicatie gekregen, maar dat helpt niet heel erg. Met medicatie sloeg ik heel vaak nóg.

Dus ja. Ik had iets meer hulp nodig van begeleiders. Daarom ben ik toen weer uit huis geplaatst.

'Gio is iemand die ik heel erg vertrouw. Dus toen heb ik gevraagd: Gio, wil je mijn voogd worden? Hij is meer dan een echte vader voor mij. Hij is iemand die echt goed voor mij zorgt en waar ik echt heel veel om geef. Hij is degene die ik alleen maar echt goed vertrouw.'

'Hij is meer dan een echte vader voor mij. Hij is iemand die echt goed voor mij zorgt en waar ik echt heel veel om geef.'

EIGEN KRACHT CENTRALE

Eigen Kracht gaat over zelf de regie houden. Ook als het tegenzit en mensen te maken krijgen met hulpverlening. Over oplossingen bedenken met mensen die belangrijk voor je zijn. Over meedenken. En over samenwerken om het plan uit te voeren. Het gaat over het omdraaien van besluitvorming in zorg of bij hulp. Over het recht om eerst samen met 'eigen' mensen eigen besluiten te nemen. Ondersteuning van hulpverleners sluit daarop aan. Zo houdt iedereen regie over zijn eigen aandeel.

De landelijke stichting Eigen Kracht Centrale (EKC) zet zich in voor iedere Nederlander met wie het (tijdelijk) niet zo goed gaat en die meedenken door zijn of haar informele netwerk nodig heeft. De kern van het werk is het groter maken van de kring van individuen of gezinnen, zorgen dat die kring zelf de regie behoudt over hun vragen en oplossingen en hen in staat stellen om een plan te maken.

Onze missie is het normaal maken dat als het ergens niet goed gaat, we als eerste kijken wie er bij die persoon of situatie horen, zorgen dat die mensen kunnen meedenken en dat hun plan leidend is. Dat er geen besluiten meer worden genomen over mensen, zonder die mensen en hun kring.

Ons aanbod (Eigen Kracht-conferenties, trainingen, coaching en meedenken) is een oplossing voor het probleem dat ons systeem op dit moment teveel gericht is op de inzet van beroepskrachten, waardoor mensen afhankelijk van hen worden. Beroepskrachten zijn belangrijk en waardevol, maar ze hoeven geen besluiten over mensen te nemen en kunnen beter aansluiten bij de plannen van mensen zelf. Dat leidt tot betere samenwerking tussen formele en informele netwerken.

Onze doelgroep van EKC is eigenlijk iedereen die een vraag heeft en waar het niet vanzelf-sprekend is dat het informele netwerk meedenkt (omdat de persoon denkt niemand te hebben, anderen niet te willen belasten of zich teveel schaamt). De medewerkers van EKC krijgen de meeste vragen van gezinnen met kinderen of jongeren, maar ook steeds meer van mensen met psychische problematiek, volwassenen met verslavingsproblematiek of grote schulden, mensen die gescheiden zijn of ouderen.

eigen-kracht.nl

Ontstaan en ontwikkeling

EKC komt voort uit Stichting Op Kleine Schaal, die vooral werkzaam was in jeugdzorg en pleegzorg, om te zorgen voor kleinschalige voorzieningen. OKS verzorgde trainingen voor mensen die pleegouder wilden worden, om hen een goede voorbereiding te geven en zodanig te informeren dat zij een goed besluit konden nemen. De initiatiefnemers kwamen in aanraking met Family Group Conferencing, een besluitvormingsmodel dat in de Wet was opgenomen in Nieuw-Zeeland. Dit sloot volledig aan bij hun idee van pleegzorg en jeugdzorg en zij brachten dit naar Nederland, onder de naam Eigen Kracht-conferentie. Tegelijkertijd was er een beweging in de VS en Australië op het gebied van herstelgericht werken en herstelrecht. Ook dat sloot erg aan bij de visie, namelijk: maak de kring groter en zorg dat alle betrokkenen een stem krijgen en met elkaar een plan kunnen maken. Met veel hulp van de grondleggers in Nieuw-Zeeland en in de VS zijn ze in 2000 gestart in Nederland en is stichting Eigen Kracht Centrale, centrum voor herstelgericht werken, opgericht.

Zoals beschreven liggen de wortels van EKC in Nieuw-Zeeland. De pioniers brachten het naar Nederland met als ideaal een jeugdzorg waarin aandacht is voor alle mensen die belangrijk zijn voor een kind, waarin regie bij de mensen zelf blijft en waarin mensen zelf de kans krijgen om een plan te maken voor wat nodig is. EKC startte in de jeugdzorg, maar al snel kwamen er ook vragen vanuit steunpunten huiselijk geweld, vanuit zorg voor mensen met een beperking, vanuit de psychiatrie. En inmiddels weten we dat het niet uitmaakt wat er aan de hand is, wat het probleem is, hoeveel problemen er zijn en over wie het gaat. Als er een vraag is, kan er verbinding worden gelegd met een kring van mensen en kunnen zij meedenken over een plan. Naast de focus op gezamenlijke besluitvorming bij hulp of zorg is EKC ook altijd actief geweest op scholen en in het strafrecht, waar het gaat over herstel van relaties en gesprekken tussen daders en slachtoffers en hun netwerken. Eveneens vanuit dezelfde principes: maak de kring groter, laat de regie bij de kring en stel hen in staat om met elkaar in gesprek te gaan om een plan te maken.

Omdat het voorbeeld in Nieuw-Zeeland de Jeugdwet was, is EKC ook in Nederland bij de wetgevers begonnen. Op dat moment was een wetswijziging niet aan de orde, , maar het ministerie steunde EKC wel met wat geld voor onderzoek. Er waren vier organisaties die tijd en ook geld wilden steken in een pilot. Zo werd de eerste Eigen Kracht-conferentie in 2000 georganiseerd. Het moeilijkste was om aanvragen te krijgen, beroepskrachten bleken het lastig te vinden om regie bij gezinnen te laten en vervolgens aan te sluiten bij de plannen die gezinnen met hun netwerken maken. Dit vraagt vertrouwen in gezinnen en hun informele netwerk. Er zijn in die beginjaren heel veel presentaties gegeven, en er is veel tijd gestoken in gesprekken met beroepskrachten en in geduld en vertrouwen hebben.

EKC heeft vanaf het begin steeds alle ervaringen gedeeld. Verhalen vertellen heeft daarbij altijd geholpen. Ook is vanaf de start al het werk gevolgd door onafhankelijke onderzoekers. Daardoor weten we heel veel van de resultaten en dat was zeker in de beginjaren erg behulpzaam. Wat daarnaast hielp was dat er mensen op belangrijke plaatsen vertrouwen hadden in deze manier van denken en werken.

Visie op informele steun

Informele steun komt volgens de visie van Eigen Kracht van alle mensen die belangrijk voor iemand zijn: familie, vrienden, buren, collega's en kennissen. Ieder mens heeft een informeel netwerk en weet zelf wie daar voor hem of haar bij horen.

In onze ideale wereld vragen alle beroepskrachten echt door (met andere vragen dan nu vaak gebruikt worden), waardoor informele netwerken in verbinding blijven of weer komen en meedenken. Dan zijn Eigen Kracht-conferenties alleen nodig in zeer complexe situaties waar het teveel tijd kost voor beroepskrachten of waar het door de positie van de beroepskracht moeilijk is (bijvoorbeeld omdat hij of zij ook besluiten moet nemen over veiligheid).

Werkwijze

EKC doet alles wat bijdraagt om het normaal te maken dat als er ergens een vraag is, er verbinding wordt gelegd met mensen die belangrijk zijn voor de persoon of het gezin, zodat regie daar kan blijven en zij kunnen nadenken over wat nodig is. Dit gebeurt op alle lagen: (1) ondersteunen van mensen die met hun informele kring een plan willen maken, (2) trainen van beroepskrachten en vrijwilligers (3) adviseren en ondersteunen van veranderingen in organisaties die met informele netwerken willen samenwerken in hun dienstverlening, (4) informeren politici en beleidsmakers, en (5) initiëren van onderzoek.

(1) Eigen plan

EKC ondersteunt individuen of gezinnen met Eigen Kracht-conferenties. Een onafhankelijke Eigen Kracht-coördinator (geen beroepskracht, maar een getrainde burger, we hebben een groep van 200 coördinatoren die met elkaar 65 talen en dialecten spreken) gaat naar de persoon of het gezin. Hij of zij vraagt door op het netwerk en legt vervolgens verbinding. Kortom: de coördinator ondersteunt bij het groter maken van de kring.

Soms is het leggen van contact voldoende, maar vaak is een planbijeenkomst nodig en soms ook nog een vervolg. De coördinator bezoekt alle mensen die genoemd worden en vraagt of ze ook mee willen denken, wat ze nodig hebben en of ze nog anderen weten. Zo komen er altijd mensen bij.

Vaak is ook professionele kennis en kunde nodig, dus beroepskrachten worden eveneens uitgenodigd voor de bijeenkomst. Bij situaties in gedwongen kader wordt de betreffende beroepskracht gevraagd om voorwaarden te stellen aan het plan met betrekking tot veiligheid. Als de kring groter is gemaakt, vindt de bijeenkomst plaats. De bijeenkomst bestaat uit drie delen: het informatieve deel, waar beroepskrachten bij kunnen zijn om informatie te geven en eventueel voorwaarden te stellen. In het besloten deel maakt het informele netwerk een plan. In het derde deel presenteert het netwerk het plan. In situaties van dwang of drang checkt de beroepskracht in dit laatste deel of het plan voldoet aan de voorwaarden. Onderdeel van het plan is altijd een afspraak om de voortgang te bespreken. Na de bijeenkomst wordt het plan op papier gezet en naar iedereen gestuurd.

In sommige situaties is eerst herstel nodig. Bijvoorbeeld bij ernstige ruzie of na een delict. Dan wordt gestart met een herstelcirkel of herstelconferentie, waar gevoelens en gedachten worden gedeeld en men met elkaar tot herstel komt en een plan maakt om verder te komen. Soms volgt daarna de Eigen Kracht-conferentie. Kortom: EKC doet (alleen) wat nodig is.

De betrokkenheid duurt gemiddeld zes weken, maar kan variëren van twee dagen tot vier maanden. Maar we doen wat nodig is en volgen het tempo van de mensen zelf. De inzet van een Eigen Kracht-coördinator bedraagt gemiddeld 30-35 uur.

(2) Trainen beroepskrachten en vrijwilligers

Naast Eigen Kracht-conferenties biedt EKC trainingen aan beroepskrachten en vrijwilligers, vanuit de missie om te ondersteunen dat het normaal wordt als onderdeel van al het werk in het sociaal domein dat er wordt doorgevraagd naar informeel netwerk, ook als mensen veel drempels ervaren, bijvoorbeeld het gevoel dat ze niemand hebben, hun netwerk niet willen belasten of zich schamen.

(3) Advisering

Naast Eigen Kracht-conferenties en trainingen, denkt EKC mee met organisaties en gemeenten om deze manier van denken en werken in hun beleid te brengen en te integreren in de werkwijze en in werkprocessen.

(4) Informeren politiek en beleid

EKC is al vanaf de start in gesprek met de landelijke politiek om deze manier van werken wettelijk verankerd te krijgen. Zo is het Familiegroepsplan in de Jeugdwet gebaseerd op Eigen Kracht-conferenties. Inmiddels staat in de Wmo het recht op een persoonlijk plan en in de Wvggz het eigen plan van aanpak.

(5) Initiëren van onderzoek

EKC laat nog steeds onderzoek doen naar deze manier van werken, om te laten zien wat er mogelijk is en dat het echt anders kan. Uniek in de werkwijze van EKC is dat de eigen mensen eigen ruimte en tijd hebben voor hun manier om met elkaar in gesprek te gaan en hun eigen plan te maken.

Onderbouwing

Uit alle in Nederland verrichtte onderzoeken blijkt dat Eigen Kracht-conferenties effectief zijn, ook in complexe situaties zoals in de jeugdbescherming, bij huiselijk geweld of bij zogenaamde multi-probleemgezinnen. De kosten zijn relatief laag, deelnemers tevreden en vrijwel altijd blijkt de kwaliteit van het plan dat families maken goed, zowel volgens de families als beroepskrachten. De meerderheid van de plannen wordt uitgevoerd en leidt tot het oplossen van de problemen, voorkomen van escalatie en toename van steun uit het netwerk. Doordat families en hun netwerk hun eigen hulpbronnen inzetten (substitutie) blijkt er ook besparing van kosten op te treden. Burgers kiezen meer dan beroepskrachten voor ambulante hulp thuis en (netwerk)pleegzorg in plaats van residentiële jeugdzorg.

In Nederland zijn inmiddels vijf onderzoeken gedaan naar de financiële opbrengst van Eigen Kracht-conferenties; de trends wijzen in dezelfde richting als de resultaten van internationaal onderzoek naar Family Group Conferences (FGC). Op www.eigen-kracht.nl is een overzicht van de onderzoeken te vinden.

Doordat alle Eigen Kracht-conferenties worden gemonitord en er continu tevredenheidsonderzoek wordt gedaan, wordt er veel geleerd en kan de werkwijze zo nodig snel worden bijgesteld. Zo is bijvoorbeeld in het begin dankzij onderzoek geleerd dat het belangrijk is om al in de planbijeenkomst een concrete afspraak te maken om de voortgang te bespreken, evenals wie het plan bewaken als de situatie verandert. Dit is nu onderdeel van de werkwijze. Ook bleek dat mensen het fijn vinden om na een week of zes te worden gebeld om nog even contact te hebben en te kunnen vertellen of vragen te stellen. En ook dat is aan de werkwijze toegevoegd. Zo wordt continu uit de praktijk geleerd.

In de Eigen Kracht-conferenties speelt ervaringskennis een belangrijke rol, de ervaringen van kinderen, jongeren en hun gezinnen zijn de basis. Daarnaast worden ervaringsdeskundigen vaak gevraagd om informatie te delen in het eerste deel van de bijeenkomst.

Samenwerking

EKC zet zich in om samen te werken met alle organisaties, omdat wij (en vooral de gezinnen) hen ook hard nodig hebben. Dus: jeugdzorg, jeugdbescherming, schuldhulpverlening, zorginstellingen, verslavingszorg, psychiatrie, zorg voor mensen met verstandelijke beperking, ouderenzorg, gemeenten, enzovoorts.

De ervaringen met die samenwerking zijn wisselend. Vaak verloopt het goed, gelukkig zijn er veel organisaties die informeel netwerk ook belangrijk vinden en die op deze manier willen werken. Maar er zijn ook organisaties die het moeilijk vinden om de besluitvorming bij mensen zelf te laten of om hiervoor ruimte te maken in werkprocessen. Er worden daardoor nog altijd veel besluiten genomen over mensen zonder dat verbinding is gelegd met het informele netwerk en zonder dat mensen die belangrijk zijn hebben kunnen meedenken.

Impact

Kinderen, jongeren en gezinnen krijgen meer verbinding met mensen die ook willen dat het goed met ze gaat en dat is zeer waardevol. Ook ervaren ze meer regie. En omdat zijzelf en hun naasten mogen meedenken, zijn de plannen passend en gedragen en werkend. Er is meer sociale cohesie en kinderen, jongeren, gezinnen en beroepskrachten zijn over het algemeen zeer tevreden na een Eigen Kracht-conferentie (blijkt uit het tevredenheidsonderzoek). Problemen worden duurzaam opgelost. En de belangrijkste impact: ze zien en ervaren dat ze niet alleen zijn en het niet alleen hoeven te doen!

De impact is bekend doordat na iedere Eigen Kracht-conferentie na enige tijd contact gelegd wordt om te checken hoe het gaat. Daarnaast is onderzoek gedaan naar het resultaat na langere tijd. De kringen blijken betrokken te blijven en de plannen blijken goed te worden uitgevoerd. Ook wordt na iedere conferentie tevredenheidsonderzoek gedaan, waarvan jaarlijks een verslag wordt gemaakt door een onderzoeker.

Al ruim acht jaar lang deelt EKC elke vrijdag een concreet verhaal: een positieve ervaring van een familie, een coördinator of een beroepskracht: bij elkaar zijn dat ruim 400 zeer concrete verhalen.

KERSTFEEST MET ELKAAR

‘Voor mijn neefjes wil ik wel komen’, zei een vrouw over een bijeenkomst voor het gezin van haar zus. Een jeugdbeschermer had een Eigen Kracht-conferentie aangevraagd omdat er grote zorgen waren over twee kinderen. De ouders waren gescheiden, de kinderen woonden bij hun moeder. Vader kampte al jaren met een drugsverslaving. Voor de scheiding waren er grote ruzies geweest, tussen de ouders en ook met de familie. Na de scheiding leek het even beter te gaan, maar nu was de moeder overbelast en dreigden de kinderen onder toezicht gesteld te worden als er geen goed en veilig plan kwam. Drie vriendinnen wilden meedenken en ook twee buren. De moeder vertelde dat er veel gebeurd was en dat haar twee broers en zus vast niet wilden meedenken.

De coördinator vertelt: ‘De broers en zus zeiden inderdaad dat ze voor hun zus en ex-zwager liever niet wilden komen, maar ze waren wel bezorgd om hun neefjes en voor hen wilden ze meedenken. We organiseerden een bijeenkomst om een plan te maken en daar waren ze allemaal. Ze maakten een plan: in de weekenden konden de kinderen naar hun ooms en tantes. De buren gingen helpen met praktische zaken als koken en boodschappen doen en de vriendinnen gingen meer zorgen voor de moeder. De jeugdbeschermer was zeer tevreden en er kwam geen ondertoezichtstelling.’

‘Na een aantal maanden belde ik om te kijken hoe het ging. Moeder zei: ‘Het plan werkt, ik voel me goed en de kinderen ook. Maar door de bijeenkomst is behoefte ontstaan om dingen uit te praten met mijn broers en zus. Ze waren er voor de kinderen en doen nu veel voor de jongens, maar tussen ons is het eigenlijk niet goed. Er is nog veel boosheid en ik krijg daar steeds meer last van’. Ze vroeg of wij daarin iets konden doen. Toen bleek dat ze alle vier deze behoefte voelden, hebben we een herstelbijeenkomst georganiseerd met ook hun partners en hun vader. Daar zijn zaken na jaren uitgesproken en ieder heeft benoemd wat ze nodig hadden om weer beter met elkaar om te gaan. Dit is inmiddels ook alweer twee maanden geleden en toen ik deze week belde, hoorde ik dat ze voor het eerst na jaren weer met elkaar kerst gaan vieren!’

Eigen Plan

EIGEN PLAN

Als er veel aan de hand is, er meer steun nodig is, er snel iets moet gebeuren en onafhankelijkheid is gewenst. Bijvoorbeeld bij opvoeden, veilig opgroeien, scheiding, schulden, buurtconflicten, na detentie, ziekte en alleen zijn. Eigen Plan brengt in kaart wat er nodig is om de situatietе verbeteren: een familiegroepsplan samen met de eigen kring.

Eigen Plan ondersteunt gezinnen die vastlopen door familie, vrienden en buren te betrekken bij het maken van een plan. Een familiegroepsplan zoals in de jeugdwet beschreven: voor het hele gezin, op alle leefgebieden.

Zo ontstaan er duurzame oplossingen, neemt de stress in het gezin af en kunnen kinderen weer veilig opgroeien. Denk hierbij aan situaties zoals scheiding, veilig opgroeien, een veilige verblijfplaats voor kinderen, ondersteuning bij opvoeding of huishouding, een toekomstplan voor jongeren, ondersteuning bij huisvestingsproblemen, armoede en schulden of nieuwkomers.

Ontstaan en ontwikkeling

Eigen Plan is opgericht in 2014. Het jaar daarna werd het recht op een familiegroepsplan opgenomen in de Jeugdwet en hebben wij het initiatief genomen om onafhankelijke ondersteuning aan burgers te bieden bij het maken van een familiegroepsplan. Ons doel is om aanvullend te zijn op hulpverlening door de eigen kring van gezinnen te betrekken en de samenwerking tussen beroepskrachten en het informele netwerk te vergroten.

Inmiddels zijn wij uitgegroeid tot een organisatie met een groep van 130 coaches. We hebben geen wachtlijst, bieden maatwerk, werken cultuursensitief en doen wat nodig is. Onze onafhankelijkheid, professionaliteit, goed getrainde coaches, snelheid en diversiteit maakt ons aanbod uniek in het sociaal domein.

Visie op informele steun

Mensen hebben mensen nodig: niemand kan alleen leven. Mensen zijn onderdeel van een gezin, een familie, een buurt, een vereniging en hebben vrienden en collega’s waarmee lief en leed wordt gedeeld.

Pas als er veel speelt en mensen er zelf niet meer uitkomen of er zorgen zijn over de veiligheid van kinderen, wordt er een beroep gedaan op beroepskrachten.

eigen-plan.nl

De hulpverlener gaat aan de slag, brengt expertise over de problematiek en draagt professionele oplossingen aan. Dat is hoe we het met elkaar hebben afgesproken. Maar hierdoor ontstaan ook onbedoelde bijeffecten: hulpverleners richten zich vaak maar op een deel van de situatie en werken probleemgericht. Het netwerk wordt hierdoor onbedoeld op een zijspoor gezet en de regie verschuift van het gezin richting beroepskracht. Terwijl zij slechts passanten zijn in het leven van een gezin.

Tegelijkertijd vertellen gezinnen die vastlopen lang niet altijd aan familie en vrienden wat er thuis echt speelt. Door schaamte, of omdat ze anderen niet tot last willen zijn. Professionele hulp voelt dan comfortabel, anderen hoeven niet van jouw probleem te weten. Terwijl het netwerk vaak wel door heeft dat er iets speelt en bereid is om te helpen, maar zich niet wil opdringen. Als er dan beroepskrachten betrokken raken, is de gedachte van de mensen om het gezin heen vaak dat alles nu wordt opgelost en dat hun hulp niet meer gewenst of nodig is. Een gemiste kans!

Werkwijze

Als onafhankelijke schakel stimuleert Eigen Plan mensen om hun situatie in eigen kring bespreekbaar te maken en hun te vragen of ze willen meedenken bij het maken van een plan. Wederkerigheid is hierbij van groot belang: mensen die klem zitten betekenen ook iets voor hun familie en vrienden, er is een balans tussen geven en nemen in de tijd. Zo genereert Eigen Plan informele steun van tantes, ooms, buren, vrienden, opa's, oma's, juffen, docenten, neven, nichten, collega's, kennissen, sportcoaches en werkgevers. Zij zijn verbonden en betrokken. En zij blijven.

Door zelf een plan te maken ontstaat eigenaarschap: afspraken werken omdat mensen ze zelf hebben gemaakt. De rol van de beroepskrachten blijft belangrijk. Zij brengen kennis en mogelijkheden en voegen andere informatie toe die nodig is bij het maken van een plan. Door het accent te leggen op verbinding en samenwerking tussen de eigen kring en de betrokken beroepskrachten ontstaat er een co-creatie waarin aandacht is voor verschillende perspectieven en elkaar aanvullende mogelijkheden. In een Eigen Plan staan afspraken over formele én informele steun en over de wijze van samenwerken.

Eigen Plan werkt in stappen:
1. Een onafhankelijke coach komt bij het gezin thuis en gaat in gesprek: Waar loop je vast? Waar wil je naartoe? En wie mag er met je meedenken? De coach luistert goed naar wat iemand wil (waar zit de intrinsieke motivatie) en legt de focus op het groter maken van de kring.

2. Het informele netwerk van de hoofdpersoon wordt gesproken en voorbereid op een constructief, toekomstgericht gesprek over de onderwerpen die de hoofdpersoon in stap 1 heeft aangedragen.

3. Het informele en formele netwerk wordt bij elkaar gebracht op een neutrale plek. In het eerste deel van de bijeenkomst zijn de betrokken beroepskrachten beschikbaar voor informatie, uitleg en vragen, waarna de eigen kring in het tweede, besloten deel zelfstandig een concreet plan maakt. Voor alle betrokkenen, op alle leefgebieden. Gedragen door eigen kring én beroepskrachten.

4. Na een aantal weken vindt er een evaluatie plaats. Hierin wordt besproken wat er al is gelukt en wat er nog beter kan.

De eerste drie stappen nemen gemiddeld zeven weken in beslag. Maar voor alle stappen geldt: we doen alleen wat nodig is!

Onderbouwing

Eigen Plan werkt volgens standaarden van Family Group Conferencing. De effectiviteit daarvan is in veel internationale en Nederlandse onderzoeken aangetoond. Daarbij toont onderzoek naar de effectiviteit van hulpverlening in het algemeen aan dat steun van mensen om je heen de grootste indicator voor verbetering en herstel is.

Eigen Plan maakt gebruik van SenseMaker, een participatieve online onderzoeksmethode waarin het ervaringsverhaal de spil vormt. Op deze manier verkrijgen wij gedetailleerde informatie over hoe gezinnen en beroepskrachten het traject hebben ervaren. Wij gebruiken deze continue evaluatie om te sturen op kwaliteitsverbetering. Daarnaast publiceren wij jaarlijks een impactfolder waarin de effectiviteit van onze aanpak en de behaalde besparingen worden toegelicht.

Samenwerking

We werken nauw samen met alle gecertificeerde instellingen, jeugdteams, wijkteams en (specialistische) jeugdhulporganisaties in de gemeentes die ons financieren. Daarnaast worden wij door gemeentes betrokken bij de ontwikkeling van pilots of projecten op het gebied van scheiding, preventie en aanpak wachttijden.

Onze coaches worden getraind in de JIM aanpak en de Yucel-methode. Tevens maken wij tijdens onze bijeenkomsten gebruik van voorlichtingsmateriaal van Villa Pinedo.

Impact

Door meer in te zetten op informele steun worden gezinnen beter geholpen: de eigen kring biedt praktische én emotionele steun en is altijd beschikbaar. Daarbij vergroot een betrokken netwerk de veiligheid van kinderen: het netwerk is de belangrijkste beschermende factor van een kind.

Informele steun biedt perspectief in een vastgelopen systeem met stijgende maatschappelijke kosten en oplopende wachtlijsten. Als gezinnen met hun netwerk een plan maken, nemen zij verantwoordelijkheid voor hun situatie en wordt er minder professionele hulp ingezet. Hierdoor neemt de druk op beroepskrachten af, kunnen wachtlijsten worden verkort en worden kosten bespaard.

Wij willen een beweging maken in het stelsel: de kracht van informele steun meer op het netvlies krijgen van beroepskrachten. Wij doen dit door aan te sluiten bij professionele casuïstiekoverleggen, het geven van workshops of door onze Serious Games aan te bieden. Op deze manier gaan wij het gesprek met beroepskrachten aan en laten wij hun ervaren wat het belang is van informele steun.

SHANIYA EN KENJI

De moeder van Shaniya (6) en Kenji (8) heeft een alcoholprobleem. Vader werkt veel en is overbelast. Ouders zijn aan het scheiden, waardoor de thuissituatie chaotisch en onveilig is voor de kinderen. Het gezin staat onder toezicht van de jeugdbescherming die Eigen Plan inzet. Familie, vrienden, buren, school en de BSO worden bij elkaar gebracht om samen een plan te maken. Een laatste kans om uithuisplaatsing te voorkomen.

In het eerste deel worden de voorwaarden vanuit de jeugdbescherming toegelicht en wordt er door een preventiemedewerker van een professionele instelling voor verslavingszorg informatie gegeven over verslaving en behandeling. In het besloten deel besluit moeder om tijdelijk bij haar ouders te gaan wonen en hulp bij haar verslaving te zoeken. Vader neemt de zorg voor de kinderen tijdelijk op zich, ondersteund door zijn zus, schoonzus en buurman. De kinderen houden dagelijks contact met hun moeder via videobellen. Iedereen stemt in met dit plan, inclusief de jeugdbeschermer. Tijdens de evaluatie twee maanden later blijkt het plan goed te werken en worden er nog een aantal aanvullende afspraken gemaakt.

De opbrengst: rust, veiligheid en continuïteit voor de kinderen. Moeder krijgt ruimte om aan haar herstel te werken.

FACTOR-I

Wij geloven dat iedereen kan bloeien in verbinding met anderen. Relaties zijn hierin de sleutel. In elke levensfase, in verschillende contexten en voor diverse doelgroepen zijn sterke verbindingen onmisbaar. Samen doen, samen groeien: voor de toekomst van de (jeugd)zorg.

Kinderen, maar eigenlijk alle mensen, hebben wortels nodig om te groeien. Wortels houden je op je plaats en voeden je. Tegelijkertijd geven wortels je belangrijke normen en waarden mee, ideeën hoe je dingen het best kunt aanpakken. Allemaal belangrijke informatie om gezond te kunnen groeien! Soms gaat het mis bij jongeren met het gevolg dat ze geremd worden in hun groei. Hiervan hebben jongeren zelf last, maar ook vaak hun omgeving. Dit is het moment om aan de jongere te vragen of er iemand is die hij of zij vertrouwt, een zo genoemde mentor. Deze persoon noemen we een JIM: Jouw Ingebrachte Mentor. JIM is een activiteit van FACTOR-i.

In de door ons ontwikkelde methodiek, de JIMaanpak, zien we de mens als sociaal wezen, dat voor een fundamentele aanpak van problematiek in zijn of haar context moet worden gezien. Sociale verbanden zijn hiervoor cruciaal. Door hulpverlening in samenwerking met een (zelfgekozen) vertrouwenspersoon krijgt een mens de beste zorg.

factor-i.org

jimwerkt.nl

Wij zijn gestart als stichting JIM met als doel ervoor te zorgen dat in de jeugdhulpverlening iedere jongere iemand in zijn of haar omgeving heeft die steun kan bieden: Jouw Ingebrachte Mentor (JIM). Dat is een door de jongere zelfgekozen persoon uit het eigen (familiale) netwerk, een opa, een tante of bijvoorbeeld een buurvrouw, een vriend van de familie of een vertrouwde sportcoach. Hulpverleners wisselen en vertrekken weer. Een JIM blijft in het leven van een jongere. Binnen de JIMaanpak werkt een hulpverlener in een stevige verbinding samen met jongere, ouders, familie en de JIM.

In 2025 hebben we naast stichting JIM ook FACTOR-i opgericht: dé semi-onafhankelijke kennishub, waarin kennis, onderzoek en expertise rondom informele samenwerking in de (jeugd) zorg wordt gebundeld en gedeeld.

Hierin koppelen we wetenschappelijke inzichten aan praktische dagdagelijkse uitvoering. We werken niet meer alleen gericht op jeugdigen, maar op iedereen van 0-100 jaar, voor meer doelgroepen en binnen meerdere contexten.

Binnen FACTOR-i werken we vanuit de gedachte dat hulpvragers alleen duurzaam geholpen zijn als hun context nadrukkelijk wordt meegenomen. Vanuit praktische ervaring en geborgd door wetenschappelijk onderzoek hebben we binnen de jeugd-zorg met de JIMaanpak geleerd dat mensen met hulp van een zelfgekozen vertrouwenspersoon vanuit het eigen sociale netwerk beter in staat zijn hun eigen problemen duurzaam aan te pakken. Onze missie is om het informele netwerk van hulpvragers te versterken en beroepskrachten op te leiden circulair samen te werken met het informele netwerk.

Onder Circulair Samenwerken verstaan we samenwerken tussen de hulpvrager, het informeel netwerk en de betrokken beroeps-kracht(en). Een samenwerking in evenwaardigheid, die voor iedereen goed voelt en leidt tot behoud van autonomie. Waarin expliciet aandacht is voor verschil in rol, positie, perspectief en informatie.

Beroepskrachten werken relationeel, minimalistisch en duurzaam. Dit is in hun handelen terug te zien. Er wordt gewerkt vanuit aandachtsvolle verbinding: wie is er al, of zou er (weer) moeten zijn? Wie blijft betrokken als de beroepskracht vertrekt? Kan de hulpvrager met het netwerk zelf verder? Wat is écht helpend?

Ontstaan en ontwikkeling

In 2013 ontstonden de eerste contouren van de JIMaanpak. Levi van Dam had het idee dat er een manier moest zijn om jongeren beter te helpen. Wat als we de jongeren vragen wie zij vertrouwen uit hun omgeving? Wie mag samen met jou meedenken met de hulpverlening? Zijn er naast je ouders mensen belangrijk voor jou?

In Amerika kwamen net de eerste resultaten naar buiten over YIM - Youth Initiated Mentoring. Zouden we in Nederland een JIM kunnen koppelen aan de hulpverlening? In 2013 werden de eerste drie InVerbindingTeams (IVT's) opgericht: multidisci-plinaire teams (LVB, GGZ en Jeugd &Opvoedhulp) met een systeemtherapeut als inhoudelijk leider en kwartiermaker. Suzanne de Ruig was een van hen.

Samen hebben Van Dam en De Ruig onderzocht hoe je als beroepskracht anders moet werken, wil je de zelfgekozen JIM een plek kunnen geven binnen de context van dreigende uithuisplaatsingen. Dit zijn de basiselementen geworden van de JIMaanpak. De centrale vraag werd: 'Wie vertrouw jij en wie zou met jou mogen meedenken in de hulpverlening?' Vanuit dit idee ontstond de JIMaanpak, die in 2016 werd ondergebracht in stichting JIM.

De resultaten van de eerste drie jaar van de InVerbinding-Teams waren overweldigend: 80% van de jongeren had een JIM en bijna 90% van de uithuisplaatsingen werd voorkomen. Stichting JIM werd opgericht om het gedachtegoed verder te verspreiden en breder uit te denken, vanuit de gedachte: kan dit werken voor alle jongeren? Steeds meer jeugdzorg-organisaties, beroepskrachten, vrijwilligers, JIMs, jongeren en ouders sloten zich aan bij dit gedachtegoed.

De JIMaanpak werkt niet eendimensionaal, maar in vier fases met methodische stappen, waarin het systemische gedachte-goed leidend is en er procesmatig en contextafhankelijk met verschillende tijdspaden wordt gewerkt. Deze methodiek is in de afgelopen twaalf jaar door De Ruig verder ontwikkeld in de visie op Circulaire Zorg, waarin beroepskrachten samen-werken met het netwerk van de jongere. In 2023 konden we met een aanvankelijk driejarige en na verlenging vierjarige subsidie van het ministerie van VWS het programma landelijk uitrollen onder de naam JIM-pact. Zo hebben we met 14 organisaties in verschillende regio's in Nederland de JIMaanpak verder gebracht.

Er waren praktische uitdagingen, zoals het vinden en positioneren van een geschikte JIM als vertrouwenspersoon, het aanpassen en veranderen van bestaande werkprocessen, en de financiering en het beleid rond informele steun intern organiseren. We hebben dat voor elkaar gekregen door vol te houden en ons verhaal op allerlei podia, lokaal en nationaal te doen. Bovendien startte een van de oprichters, Levi van Dam, een promotietraject gesteund door een grote jeugd-zorginstelling. De uitkomsten van dit onderzoek gaven ook extra wetenschappelijke ruggensteun aan de ingezette lijn. Daarnaast werd het draagvlak onder de JIMaanpak door de ontwikkeling van de visie op Circulaire Zorg door Suzanne de Ruig en haar promotietraject steeds steviger, waardoor de JIMaanpak steeds meer vleugels kreeg. Dit mondde uit in de doorontwikkeling van de visie op Circulaire Zorg naar de bredere visie Circulair Samenwerken van waaruit FACTOR-i werkt.

De implementatie van de JIMaanpak vraagt dat beroepskrachten hun houding en rol opnieuw bekijken. Binnen de visie van Circulaire Zorg werken beroepskrachten niet alleen, maar werken zij samen met het netwerk van het gezin. Hiervoor moeten beroepskrachten nieuwe praktische vaardigheden ontwikkelen en zich op een andere manier verhouden tot hun eerder ervaren verantwoordelijkheid, namelijk vanuit evenwaardigheid.

Visie op informele steun

Binnen FACTOR-i verwijst informele steun naar hulp, begeleiding of betrokkenheid vanuit de familie, het sociale netwerk of de gemeenschap van of rondom het kind, de jongere of het gezin. Het gaat dus niet om hulp van professionele hulpverleners; zij kunnen wel een intermediërende rol spelen om mensen met elkaar in contact te brengen. Deze steun is de basis in het leven van jongeren en ouders en staat naast professionele hulp, niet in plaats daarvan.

Werkwijze

FACTOR-i leidt beroepskrachten op via meerdaagse trainingen, masterclasses, inspiratiesessies en e-learnings. In de praktijk werkt het zo, dat (ervaren) beroepskrachten zich eerst bewust moeten worden van de effecten van hun eigen handelen. In de methodiek van de JIMaanpak werken we in vier fases met vijf stappen. De jeugdige kiest zelf een persoon uit zijn netwerk, waarna in goed overleg de JIM wordt geïnstalleerd. Deze JIM werkt samen met de jeugdige, de ouder(s) en de hulpverlener(s).

Een goede implementatie van de JIMaanpak vraagt tevens een herdefiniëring van de houding en (machts)positie van de beroepskracht. De visie van Circulaire Zorg is een manier van kijken naar je werk en je rol en houding als beroepskracht. Samengevat komt het erop neer dat je als beroepskracht een wederzijdse afhankelijkheid voelt ten opzichte van het netwerk van het gezin, waarbij de eerste vraag altijd is: ‘Wie vertrouw jij en wie zou jou kunnen steunen?’ In de doorontwikkeling naar Circulair Samenwerken werken we steeds breder vanuit de context rondom hulpvragers samen met gemeenten en sterke lokale teams.

FACTOR-i is niet direct betrokken bij gezinnen, omdat wij (jeugd) zorgorganisaties en beroepskrachten opleiden. Als in een gezin een JIM is geïnstalleerd blijft deze vaak langer betrokken, omdat het iemand uit het eigen netwerk is, die persoonlijke betrokkenheid voelt. Ook wanneer het hulptraject stopt, blijft de relatie vaak bestaan, omdat het een natuurlijke band is. Er is geen bepaalde termijn voor de ondersteuning die vanuit JIMs wordt geboden.

Onze aanpak is bijzonder omdat deze allereerst is gericht op de beroepskrachten, die voor een andere mindset in hulpverlening kiezen. De jeugdige kiest zelf wie hem of haar ondersteunt, deze JIM werkt vervolgens vanuit evenwaardigheid samen met beroepskrachten. Door de natuurlijke verbinding tussen de hulpvrager en de JIM is de steun vaak blijvend, ook na het afbouwen van de hulpverlening. De aanpak kan een rol spelen in het verkorten of voorkomen van uithuisplaatsing. De focus ligt eerst op de persoon (wie), dan volgt de hulp (wat) en aansluitend de zoektocht naar de invulling (hoe).

Onderbouwing

Binnen FACTOR-i en de JIMaanpak wordt wetenschappelijke kennis op verschillende manieren benut. Uit onderzoek blijkt dat informele steun vanuit het eigen netwerk een belangrijke beschermende factor kan zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van jongeren.

Daarnaast is de JIMaanpak geïnspireerd door internationaal onderzoek naar Youth Initiated Mentoring (YIM). Dit concept werd onder andere onderzocht door Schwartz et al. (2013) in de Verenigde Staten, waaruit bleek dat jongeren beter functioneren wanneer zij zelf een mentor uit hun netwerk mogen kiezen. Verder is er effectiviteitsonderzoek uitgevoerd naar de JIMaanpak. In de eerste jaren van de InVerbindingTeams werd bijvoorbeeld gemonitord hoeveel jongeren een JIM kregen en wat de effecten waren op uithuisplaatsingen. Deze resultaten lieten zien dat een groot deel van de jongeren een JIM kreeg en dat veel dreigende uithuisplaatsingen konden worden voorkomen.

Praktijkkennis speelt een grote rol in de ontwikkeling van de werkwijze van FACTOR-i. De JIMaanpak is namelijk ontstaan vanuit concrete ervaringen van beroepskrachten in de jeugdzorg die merkten dat jongeren vaak beter geholpen werden wanneer iemand uit hun eigen netwerk betrokken werd. De ervaringen van beroepskrachten, jongeren, ouders en JIMs worden continu verzameld en gebruikt om de aanpak verder te verbeteren. In trainingen, masterclasses en leerbijeenkomsten worden praktijkvoorbeelden besproken en geanalyseerd. Hierdoor wordt duidelijk wat goed werkt, maar ook waar beroepskrachten tegenaan lopen en hoe zij dit in de praktijk hebben opgelost of waar ze nog met vragen zitten. Daarnaast wordt praktijkervaring uit verschillende organisaties samengebracht binnen FACTOR-i. Door deze ervaringen te combineren met wetenschappelijke inzichten ontstaat een wisselwerking tussen theorie en praktijk, waardoor de aanpak steeds verder wordt doorontwikkeld.

Ervaringskennis speelt een belangrijke rol binnen het initiatief. De ervaringen van jongeren, ouders, JIMs en beroepskrachten helpen om beter te begrijpen wat werkt in de ondersteuning van kinderen en gezinnen. Jongeren geven bijvoorbeeld vaak aan dat het mogen kiezen van een JIM hen het gevoel geeft dat zij meer invloed hebben op hun eigen hulpverlening. Ook ervaren zij dat een JIM hen beter kent dan hulpverleners en hen kan helpen hun stem te laten horen. Deze ervaringen worden meegenomen bij de verdere ontwikkeling van de methodiek. Daarnaast wordt ervaringskennis van beroepskrachten gebruikt om trainingen en opleidingen te verbeteren. Beroepskrachten delen tijdens trainingen hun ervaringen met het samenwerken met informele steunfiguren, waardoor andere beroepskrachten hiervan kunnen leren. Binnen FACTOR-i wordt ervaringskennis dus gezien als een belangrijke aanvulling op wetenschappelijke kennis en praktijkkennis. Door deze drie vormen van kennis te combineren ontstaat een aanpak die zowel theoretisch onderbouwd als praktisch toepasbaar is.

Samenwerking

Wij werken samen met verschillende organisaties, zoals gemeenten, jeugdzorginstellingen, scholen, lokale wijkteams, GGZ-organisaties en regionale samenwerkingsverbanden.

Via FACTOR-i wordt deze samenwerking ook uitgebreid naar andere sectoren, zoals ondersteuning voor mensen met een beperking of andere vormen van ondersteuning in het sociale domein.

Uitgangspunt is dat we practise what we preach. Daar bedoelen we mee dat onze samenwerking in alle opzichten op evenwaardigheid is gebaseerd. Dat geldt voor de hulpvragers en JIMs als ook voor de organisaties waar we mee samenwerken en de trainingen die we aan beroepskrachten geven. Beroepskrachten brengen hun kennis en expertise in, het gezin en netwerk brengen hun ervaring en relatie met de jongere in en we steunen de (jeugd)zorgorganisaties in hun streven in de JIMaanpak intern en in de regio verder te brengen. Samen zoeken we naar duurzame oplossingen die passen bij de jeugdige, het betrokken gezin, de JIM en de hulpverlening.

Impact

We meten de impact van onze aanpak we op verschillende manieren: via onderzoek, monitoring, ervaringen van jongeren en beroepskrachten en concrete resultaten uit de praktijk. Uit de eerste jaren van werken met de JIMaanpak binnen de InVerbindingTeams bleek bijvoorbeeld dat ongeveer 80% van de jongeren een JIM kreeg en dat bijna 90% van de dreigende uithuisplaatsingen kon worden voorkomen.

Dat zijn belangrijke indicatoren dat het betrekken van een zelfgekozen persoon uit het netwerk van de jongere daadwerkelijk verschil maakt.

Daarnaast zien we in de praktijk duidelijke signalen bij jongeren en gezinnen. Jongeren geven bijvoorbeeld aan dat zij zich meer gehoord voelen, omdat hun JIM hun verhaal kent en hen ondersteunt in gesprekken met hulpverleners. Ook ervaren zij meer inspraak in beslissingen over hun eigen hulpverlening. Een veelgenoemd voordeel is dat zij hun verhaal niet steeds opnieuw hoeven te vertellen, omdat de JIM hen en hun situatie al goed kent. Voor gezinnen zorgt de aanwezigheid van een JIM vaak voor meer stabiliteit en continuïteit, omdat deze persoon ook beschikbaar blijft wanneer professionele hulp stopt. Daardoor blijft er een steunfiguur aanwezig in het dagelijks leven van de jongere, bijvoorbeeld in weekenden, vakanties of bij nieuwe uitdagingen.

Ook beroepskrachten merken de effecten. Zij ervaren dat hulp effectiever en duurzamer wordt, omdat de jongere niet alleen afhankelijk is van de hulpverlening maar ook steun krijgt vanuit het eigen netwerk.

Literatuur

- Schwartz E.O, Rhodes, J.E., Spencer R. & Grossman, J.B (2013). *Youth Initiated Mentoring: Investigating a New Approach to Working with Vulnerable Adolescents.* In: American Journal of Community Psychology 52(1-2), june 2013, DOI: https://doi.org/10.1007/s10464-013-9585-3

LOTTE

‘Ik wist niet goed wie ik moest vragen als JIM. Ik heb niet zo goed contact met mijn familie. Bij de vraag moest ik denken aan mijn neef. Ik had een keer een gesprek met hem gehad over serieuze dingen. Ik voelde mij gezien door hem. Dat had ik niet echt bij andere mensen en familieleden.’

‘Ik heb hem toen gevraagd. Voor mijn neef was het naar om te horen dat er zaken speelden waar hij niets van wist. Hij had liever dat hij er iets aan kon doen, dan dat hij ging hopen dat het beter kon worden. Hij heeft mij erg fijn geholpen. Mijn neef is familie en niet een tijdelijke therapeut die na een jaar stopt. Hij blijft voor altijd. Ik kan hem altijd appen, bellen of met hem afspreken.’

STICHTING JESS

Ieder gezin komt wel eens in een situatie terecht, waarin extra steun of praktische hulp welkom is. In veel gevallen kunnen vrienden, familieleden, kennissen of buren daarin een belangrijke rol spelen. Deze mensen kunnen meedenken en meedoen bij het vinden van oplossingen voor een vraag of een probleem. Een coach van Eigen Toekomst Plan, brengt mensen uit het sociale netwerk bij elkaar om samen een plan van aanpak te maken.

Het project Eigen Toekomst Plan (ETP) van Stichting JESS ondersteunt jeugd en gezin bij het opstellen van familiegroepsplannen. Hierbij heeft het gezin de mogelijkheid om zelf de regie te houden en steun en (praktische) hulp te organiseren vanuit het eigen sociale netwerk.

Onze ruim 35 vrijwillige ETP-coaches ondersteunen de gezinnen in dit proces. Zij zorgen voor beweging, verbinding, vergroting en versteviging van het netwerk. We zijn sinds 2016 werkzaam in Den Haag en vallen onder de basiszorg van jeugdhulpaanbieder rondomJou. Daarnaast zijn we sinds eind 2025 werkzaam binnen Delft Support in Delft.

Het ETP biedt ondersteuning bij alle opvoed- of opgroeihulpvragen van jeugdigen tot 27 jaar, ouders, opvoeders en gezin. We zien het familiegroepsplan als een belangrijk middel om te zorgen voor eigen regie van het gezin, zeggenschap over de oplossing van de situatie en ondersteuning vinden binnen het sociale netwerk.

Ontstaan en ontwikkeling

In de Jeugdwet van 2015 is opgenomen dat families het recht hebben op het maken van een familiegroepsplan. Gemeenten zijn verplicht burgers te wijzen op de mogelijkheid om een familiegroepsplan op te stellen, het opstellen van een familiegroepsplan te bevorderen en te faciliteren, en de mogelijkheid bieden om hulp te verlenen op basis van familiegroepsplannen. In de gemeente Den Haag is hier invulling aan gegeven door het Eigen Toekomst Plan aan te bieden.

Het ETP is ontstaan vanuit de overtuiging dat gezinnen sterker worden wanneer zij ondersteund worden in hun eigen kracht en samen met hun omgeving oplossingen kunnen vinden.

stichtingjess.nl

Onze idealen zijn dat elk gezin kan bouwen aan veerkracht, dat hulp preventief kan worden ingezet en dat samenwerking tussen beroepskrachten en gezinnen centraal staat. Vanuit deze visie zetten wij ons in om begeleiding laagdrempelig, persoonlijk en effectief te organiseren.

Het project ETP is gestart en opgebouwd vanuit een nulsituatie. Eerst is gewerkt aan de naamsbekendheid, het zichtbaar maken van de resultaten en van daaruit het versterken van de samenwerkingen. Vanaf 2020 groeien de aantallen en is het nut en de preventieve werking van het ETP ook voor de samenwerkingspartners veel helderder geworden en duidelijker door ons gecommuniceerd. Vanuit deze aanloop en investeringen groeide het volume in aanmeldingen gestaag. Vanaf 1 januari 2024 is de jeugdhulp in de gemeente Den Haag op een nieuwe manier georganiseerd. RondomJou en Kracht zijn twee organisaties die elk binnen hun eigen gebied actief zijn. ETP is onderdeel geworden van de basiszorg van rondomJou. Met als gevolg dat alle gezinnen die zich aanmelden bij rondomJou voor jeugdhulp, eerst de mogelijkheid krijgen een familiegroepsplan te maken. Hierbij kunnen ze ondersteund worden door de ETP-coaches. Dit heeft ertoe geleid dat we in 2025 ruim 100 trajecten hebben begeleid. Wij zijn de enige aanbieder in Den Haag en Delft die ondersteunt bij familiegroepsplannen.

Bij de start van het ETP lag de focus eerst op het creëren van zichtbaarheid en bekendheid bij zowel gezinnen als samenwerkingspartners. We moesten veel inhoudelijke uitleg geven over het familiegroepsplan, welke ondersteuning ETP biedt en hoe dit waardevol kan zijn voor gezinnen. Het opbouwen van vertrouwen en het laten zien van het nut en de preventieve waarde van het ETP waren in deze beginfase de grootste uitdagingen. In de praktijk zien we dat gezinnen soms niet worden aangemeld bij het Eigen Toekomst Plan doordat verwijzers aannemen dat het gezin hun netwerk niet wil betrekken. Terwijl juist tijdens het proces van het opstellen van een familiegroepsplan zorgvuldig wordt verkend wat passend en veilig is. Het betrekken van het netwerk is geen verplichting, maar een mogelijkheid die samen met het gezin wordt onderzocht.

We merkten in de beginfase dat sommige verwijzers terughoudend waren om gezinnen aan te melden, uit zorgen over de complexiteit van de hulpvraag of het betrekken van het netwerk. Om dit op te lossen, hebben we gerichte informatiebijeenkomsten en individuele gesprekken met beroepskrachten georganiseerd, waarin we uitlegden wat ETP inhoudt, wat de voordelen zijn en hoe het proces veilig en haalbaar verloopt. Door deze aanpak viel bij verwijzers hun terughoudendheid weg en zagen we het aantal aanmeldingen toenemen.

Visie op informele steun

In de praktijk wordt het begrip informele steun vaak tweeledig gebruikt. Enerzijds wordt er gesproken over hulp en steun vanuit het eigen sociale netwerk. Anderzijds spreken we ook over informele steun als we het hebben over steun van vrijwilligers. Wij combineren beide. Wat onze aanpak uniek maakt is dat vrijwilligers de gezinnen begeleiden.

Werkwijze

Na aanmelding (vaak door een beroepskracht) koppelen we een vrijwillige ETP-coach aan het gezin. Die brengt samen met het gezin de vraag in kaart: waar loopt het gezin tegenaan en wat willen ze bereiken? Daarna wordt het netwerk in kaart gebracht en benaderd om mee te denken aan oplossingen. Dit kan bijvoorbeeld een buur, familielid, vriend of kennis zijn. Iedereen wordt uitgenodigd voor een bijeenkomst waarin gezamenlijk een plan wordt opgesteld met concrete afspraken en acties. Ook beroepskrachten kunnen hiervoor uitgenodigd worden, om bijvoorbeeld informatie over de hulpverlening te geven en kennis te maken met het netwerk. De beroepskracht is geen onderdeel van de besluitvorming. Dit ligt bij het gezin en hun netwerk.

Bijvoorbeeld: een gezin heeft moeite met het vinden van een passende dagbesteding voor hun tiener. Tijdens de bijeenkomst denkt het netwerk mee over mogelijke oplossingen: een buurman biedt aan om af en toe de tiener te begeleiden naar een activiteit, een familielid helpt met vervoer, en de school geeft informatie over passende buitenschoolse activiteiten. Zo ontstaat een concreet plan waarin iedereen een rol heeft en het gezin wordt ondersteund vanuit hun eigen netwerk. Wij blijven betrokken zolang dat nodig is. Gemiddeld is dat drie maanden.

Onderbouwing

We werken nauw samen met de Eigen Kracht Centrale. We gebruiken hun kennis, ervaring en onderzoeksresultaten. Het familiegroepsplan is onderdeel van de richtlijn ‘Samen Beslissen’ van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi).

Kennis uit de praktijk benutten wij voortdurend in onze werkwijze. De ondersteuning bij het maken van een familiegroepsplan is altijd maatwerk. In de uitvoering hebben wij geleerd dat het essentieel is om het tempo van het gezin te volgen en de regie daadwerkelijk bij het gezin te laten.

Wanneer gezinnen ruimte ervaren om zelf keuzes te maken en hun eigen netwerk te betrekken op een manier die voor hen passend en veilig voelt, ontstaat er meer eigenaarschap en draagvlak voor het plan. Daarnaast hebben we in de praktijk gezien dat zorgvuldige voorbereiding en duidelijke uitleg aan zowel gezin als verwijzer cruciaal zijn. Misverstanden over het betrekken van het netwerk of over de rol van beroepskrachten kunnen belemmerend werken. Door hier expliciet aandacht aan te besteden, vergroten we de kans op een gedragen en duurzaam plan.

Ervaringskennis speelt een belangrijke rol binnen ons initiatief. Allereerst staat de ervaringskennis van het gezin zelf centraal. Gezinnen zijn expert van hun eigen situatie, hun geschiedenis en hun netwerk. Deze kennis vormt het uitgangspunt bij het opstellen van een familiegroepsplan. Hiernaast leren wij als organisatie voortdurend van de ervaringen van gezinnen en van onze ETP-coaches. Wat werkt in het activeren van het netwerk, hoe weerstand bespreekbaar kan worden en wat helpend is in het bewaken van regie, nemen we mee in onze werkwijze en onderlinge intervisie. Op die manier blijft onze aanpak zich ontwikkelen op basis van wat we in de praktijk zien en ervaren.

Samenwerking

We merken we dat niet alle beroepskrachten in de jeugdhulp volledig op de hoogte zijn van het recht op een familiegroepsplan en hun rol in het wijzen op en faciliteren van deze mogelijkheid. Wanneer dit onvoldoende bekend is, wordt deze optie niet altijd onder de aandacht gebracht. Beide factoren kunnen ertoe leiden dat gezinnen die baat zouden hebben bij ETP, niet bij ons terechtkomen. En nog steeds vinden beroepskrachten het ook spannend om de regie bij het gezin te laten, zeker als het gaat om zwaardere problematiek.

Tegelijkertijd hebben de maatschappelijke ontwikkelingen (visie op preventie, normaliseren, duurzame hulp) eraan bijgedragen dat beroepskrachten sneller een aanmelding doen. We hebben in de praktijk te maken gehad met uitdagingen.

Impact

We weten wat de impact van ons werk is door de feedback die we krijgen vanuit ons netwerk en door de cliënttevredenheidsmetingen. We hanteren geen wachtlijsten en zijn snel inzetbaar. Dit wordt als erg prettig ervaren door beroepskrachten. Ouders vinden het prettig een laagdrempelige en onafhankelijke vrijwilliger te kunnen spreken.

Wij zien dat kinderen, jongeren en gezinnen meer steun ervaren vanuit hun sociale netwerk en zich bewuster worden van wie er om hen heen staat.

Regelmatig merken gezinnen dat er toch mensen bereid zijn mee te denken of te helpen, terwijl zij vooraf dachten dat dit niet zo was. Voor kinderen en jongeren merken we vaak dat ze letterlijk opbloeien tijdens het traject. Ze voelen zich gehoord en gezien, krijgen ruimte om hun mening te uiten en ervaren dat er naar hen wordt geluisterd. Het belang van de aanwezigheid van mensen die voor hen belangrijk zijn, zoals familieleden, vrienden of andere vertrouwenspersonen, zorgt ervoor dat kinderen zich veilig voelen om te zeggen en te vragen wat zij nodig hebben. Dit kan bijvoorbeeld gaan om spanningen thuis, problemen op school of gevoelens van onzekerheid. Door het netwerk te betrekken, voelen kinderen zich veiliger en minder alleen in hun situatie.

Daarnaast zien we dat schaamte en terughoudendheid worden doorbroken doordat situaties open besproken worden binnen een vertrouwde kring. Dit werkt normaliserend en verbindend. Gezinnen ervaren hierdoor meer regie en zelfvertrouwen: ze durven hun vragen en problemen actief aan te pakken, weten beter waar ze steun kunnen vinden en voelen zich sterker in hun eigen netwerk en beslissingen.

BETROKKENHEID

We hebben een verhalenbundel opgesteld met 20 ervaringsverhalen. Dit is er één van.

‘Sommige verhalen laten mij zo voelen waar het bij Eigen Toekomt Plan om gaat’, vertelt een vrijwilliger, ‘Zoals het verhaal van een meisje van 16 jaar dat in een instelling woonde. Vanuit die instelling was een aanvraag gedaan bij ons, omdat het niet goed ging met het meisje. De hulpverlener zei: ‘Het meisje wil niet met haar ouders praten. Wij willen naar haar luisteren en er voor haar zijn, maar er is wel een plan nodig, omdat het niet goed met haar gaat’. Ik ben met haar in gesprek gegaan en heb haar gevraagd wie er voor haar belangrijk waren. Ze noemde eerst een vriendin en een tante. Ik mocht hen bellen om te vragen of ze mee wilden denken.

‘Toen ik de tante sprak, vertelde zij dat de ouders natuurlijk grote zorgen hadden. Ik vroeg haar of ze dit met haar nichtje kon bespreken en dat wilde ze wel. Toen ik weer bij het meisje kwam, was haar tante geweest en zij ging haar ouders vertellen over de bijeenkomst en vragen of ze ook wilden komen. Het meisje wilde dan wel haar tante en oma naast haar. En ze wilde graag dat haar muziekleraar erbij kwam en twee vriendinnen. We hebben al deze mensen gevraagd om te komen om mee te denken. Bij de start van de bijeenkomst las de muziekleraar een tekst voor van een lied dat het meisje had geschreven. Kippenvel. Daarna vertelden de hulpverleners van de instelling iets over hoe het ging. Het was de eerste keer dat zij echt in gesprek gingen met de ouders.

‘In het besloten deel maakte de informele kring met elkaar een plan. Een onderdeel hiervan was dat de beroepskrachten samen met het meisje én de ouders verder zouden nadenken over dat plan. Ze hadden gemerkt dat er zoveel aannames waren die niet bleken te kloppen, dat ze verder in gesprek moesten. Dat was zo waardevol, omdat het daarvoor steeds in stukjes was geknipt en nu kwamen die stukjes eindelijk samen. Er waren dingen uitgesproken en er was ruimte voor ieders verhaal. De beroepskrachten kwamen na afloop naar me toe en zeiden: ‘We hadden geen idee dat er zoveel mensen betrokken waren.’ Ze hebben daarna inderdaad met elkaar een plan gemaakt en drie weken later was het meisje weer thuis, met steun van beroepskrachten én netwerk. Het verhaal van dit meisje is waarom ik dit vrijwilligerswerk doe.’

‘Bij de start van de bijeenkomst las de muziekleraar een tekst voor van een lied dat het meisje had geschreven. Kippenvel.’

STEUN VAN MENSEN MET KENNIS OF ERVARING

@EASE

KINDERTELEFOON.NL

de ouderenfoon

ExpEx
EXPERIENCED EXPERTS

Like a BUDDY

TEJO

VILLA PINEDO

We are the VILLAGE

Wij vinden dat geen enkele jongere alleen met zijn/haar zorgen mag rondlopen. Daarom is @ease er: een plek waar je altijd terechtkunt voor een luisterend oor. Gratis, geen wachtlijst en geen verwijzing nodig.

Veel jongeren ervaren stress, onzekerheid of mentale struggles die hun dagelijks leven beïnvloeden. Toch voelen die klachten vaak niet ernstig genoeg om professionele hulp voor te zoeken. Juist daardoor blijven jongeren er vaak alleen mee rondlopen, terwijl op tijd praten kan voorkomen dat problemen groter worden. Daarom is @ease er. Wij zorgen ervoor dat geen enkele jongere er alleen voor staat wanneer het (l)even niet zo lekker gaat.

De kern van onze aanpak is peer support: jongeren praten bij @ease met getrainde leeftijdsgenoten, onze peers. Juist omdat zij in dezelfde levensfase zitten, voelt het gesprek gelijkwaardig en wordt het vaak makkelijker om open te zijn. Geen oordeel, geen label of dossier, maar gewoon iemand die luistert. @ease is een landelijke organisatie met 15 inloophuiskamers verspreid over Nederland. Jongeren tussen de 12 en 25 jaar kunnen daar gratis, anoniem en zonder afspraak binnenkomen voor een gesprek. Ook kunnen zij chatten met peers.

@ease is een first-stop plek vóór het zorgsysteem: een warme, veilige plek waar jongeren hun verhaal kunnen delen, zich gehoord voelen en ervaren dat praten helpt. Zo helpen we voorkomen dat kleine zorgen grote problemen worden.

ease.nl

Ontstaan en ontwikkeling

@ease ontstond in 2017, geïnspireerd door het Australische initiatief Headspace en het Deense model van Headspace. Kinder- en jeugdpsychiaters Thérèse van Amelsvoort en Rianne Klaassen zagen daar hoe laagdrempelige steun door leeftijdsgenoten jongeren helpt om eerder over mentale uitdagingen te praten. Samen met jongeren, onderzoekers en zorgpartners brachten zij dit concept naar Nederland. In 2018 opende de eerste @ease locatie in Maastricht.

Vanaf het begin werd @ease ontwikkeld met en voor jongeren. Hun ervaringen, behoeften en ideeën vormen nog altijd een belangrijk uitgangspunt voor onze aanpak. De kern daarvan is peer support: jongeren praten met getrainde leeftijdsgenoten die luisteren met oprechte aandacht, binnen professionele kaders en met ondersteuning van zorgprofessionals.

Onderzoek speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van @ease. In samenwerking met Maastricht University doen we doorlopend wetenschappelijk onderzoek naar de impact en effectiviteit van onze aanpak. De inzichten uit onderzoek, praktijkervaringen en gesprekken met jongeren helpen ons om onze werkwijze continu te verbeteren.

Visie op informele steun

Voor ons betekent informele steun dat jongeren op een laagdrempelige manier steun krijgen van leeftijdsgenoten die dicht bij hun leefwereld staan. Bij @ease praten jongeren met getrainde peers: jonge vrijwilligers die luisteren met oprechte aandacht, zonder oordeel en zonder direct op zoek te gaan naar oplossingen.

Het gesprek draait om herkenning, normaliseren en samen verkennen wat iemand bezighoudt. Juist die gelijkwaardigheid maakt het voor jongeren makkelijker om zich open te stellen. Jongeren ervaren dat ze hun verhaal kunnen delen, zich gehoord voelen en ontdekken dat ze niet de enige zijn die worstelen met stress, onzekerheid of andere mentale struggles.

Wij geloven dat oprechte aandacht en een goed gesprek veel verschil kunnen maken. Informele steun helpt jongeren om gevoelens bespreekbaar te maken, meer grip te krijgen op wat er speelt en waar nodig makkelijker de weg te vinden naar passende ondersteuning.

Werkwijze

De informele steun bij @ease vindt plaats binnen duidelijke professionele kaders. Jongeren kunnen zonder afspraak binnenkomen bij een @ease-locatie of chatten via onze online chat. Daar gaan zij in gesprek met twee getrainde peers van ongeveer hun eigen leeftijd. Tijdens openingstijden is altijd een beroepskracht aanwezig met wie peers kunnen overleggen wanneer dat nodig is.

In het gesprek staat luisteren centraal. Peers helpen jongeren om hun verhaal te delen, gedachten te ordenen en samen te verkennen wat er speelt. We nemen problemen niet weg en geven geen behandeling. Wel zien we dat een goed gesprek vaak al veel verschil maakt.

Jongeren voelen zich gehoord, krijgen meer inzicht in hun situatie en ervaren dat zij niet de enige zijn die worstelen met wat hen bezighoudt.

De betrokkenheid van @ease is meestal kortdurend. Veel jongeren komen één keer langs om hun verhaal te delen. Anderen komen nog een paar keer terug wanneer zij daar behoefte aan hebben. Jongeren bepalen zelf of en wanneer zij langskomen. @ease biedt geen langdurige begeleiding of behandeltrajecten.

Een gesprek bij @ease vervult drie belangrijke functies. Allereerst werkt het versterkend: jongeren voelen zich gehoord, erkend en gesteund. Daarnaast vervult @ease een belangrijke vroegsignalerende rol. Wanneer tijdens een gesprek blijkt dat meer ondersteuning nodig is, kunnen we samen met de jongere verkennen welke vervolgstap passend is. Tot slot werkt onze aanpak preventief. Door jongeren op tijd een luisterend oor te bieden, helpen we voorkomen dat klachten verergeren en zwaardere ondersteuning nodig wordt.

Wat @ease bijzonder maakt, is de combinatie van peer support, wetenschappelijke onderbouwing en een sterke inbedding in het lokale netwerk rondom jongeren

Onderbouwing

Onderzoek speelt vanaf de start een belangrijke rol binnen @ease. In samenwerking met Maastricht University doen we wetenschappelijk onderzoek naar de mentale gezondheid van jongeren en de effectiviteit van onze aanpak. Daarbij onderzoeken we onder andere de impact van gesprekken bij @ease op het welzijn van jongeren, met behulp van anonieme vragenlijsten en wetenschappelijk gevalideerde meetinstrumenten. Daarnaast doen we praktijkgericht onderzoek naar de toegankelijkheid en werking van laagdrempelige voorzieningen zoals peer support en first-stop voorzieningen voor jongeren. De inzichten uit dit onderzoek gebruiken we om onze werkwijze continu te verbeteren en delen we via wetenschappelijke publicaties.

De aanpak van @ease is internationaal erkend. In het rapport Mental Health Promotion and Prevention: Best Practices in Public Health (OESO, 2025) wordt @ease genoemd als een van de 11 best practices voor mentale gezondheid van jongeren in 65 landen. Volgens de OESO is @ease een bewezen effectieve en kostenefficiënte interventie die jongeren in een vroeg stadium bereikt en goed ingebed is in lokale zorgnetwerken. Naast wetenschappelijke kennis spelen praktijkkennis en ervaringskennis een belangrijke rol. De ervaringen van jongeren, peers, beroepskrachten en samenwerkingspartners leveren voortdurend inzichten op in wat jongeren nodig hebben. Die inzichten gebruiken we om onze werkwijze, trainingen en activiteiten verder te ontwikkelen. Ervaringen en lessen uit verschillende locaties worden actief gedeeld binnen het landelijke netwerk van @ease.

Jongeren praten bij @ease met getrainde leeftijdsgenoten die dicht bij hun leefwereld staan. Veel peers hebben zelf ervaring met mentale struggles. Die ervaring kan helpen om herkenning te bieden en aansluiting te vinden bij wat jongeren bezighoudt.

Ervaringskennis is geen vereiste, maar kan van grote waarde zijn. Daarom worden peers zorgvuldig geselecteerd, getraind en begeleid. Zo combineren we ervaringskennis met professionele ondersteuning en wetenschappelijke inzichten, waardoor de ondersteuning veilig, verantwoord en goed aansluit bij de leefwereld van jongeren.

Samenwerking

@ease werkt nauw samen met partners in het lokale jeugd-, zorg- en onderwijsnetwerk. Denk aan gemeenten, onderwijsinstellingen, huisartsen en praktijkondersteuners, jeugd- en ggz-organisaties, wijkteams en jongerenwerk. Deze samenwerkingen zijn belangrijk voor de vindbaarheid van @ease en zorgen ervoor dat jongeren snel de juiste ondersteuning kunnen vinden wanneer dat nodig is.

Als laagdrempelige first-stop plek is @ease onderdeel van het lokale netwerk rondom jongeren. Partners wijzen jongeren op @ease wanneer zij behoefte hebben aan een luisterend oor. Andersom kunnen wij, altijd in overleg met de jongere, meedenken over een passende vervolgstap binnen het lokale netwerk. Door deze korte lijnen kunnen jongeren sneller de juiste ondersteuning vinden, terwijl @ease een veilige plek blijft om hun verhaal te delen.

Daarnaast werkt @ease samen met Maastricht University aan wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van onze aanpak. Ook zijn wij initiatiefnemer van In je Bol, een gezamenlijk platform van @ease, De Kindertelefoon, MIND, Mind Us, 113 Zelfmoordpreventie, Join Us en Transformers Community. Met dit platform helpen we jongeren om laagdrempelig hun weg te vinden naar informatie, steun en ondersteuning.

Impact

We meten onze impact op verschillende manieren. Jongeren die @ease bezoeken kunnen na hun gesprek vrijwillig een korte, anonieme vragenlijst invullen. Daarnaast doen we doorlopend wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van onze aanpak. Uit dat onderzoek blijkt dat jongeren na gesprekken bij @ease minder psychische nood ervaren en beter functioneren op school, werk en sociaal vlak. Ook zien we dat jongeren vaker steun zoeken in hun eigen omgeving en dat schoolverzuim kan afnemen.

Die resultaten herkennen we ook in de praktijk. Jongeren geven vaak aan dat het oplucht om hun verhaal te delen met iemand die luistert zonder oordeel. Ze voelen zich gehoord, minder alleen en krijgen meer inzicht in wat er speelt. Voor veel jongeren maakt één gesprek al een belangrijk verschil.

SAM

Sam voelt zich al langere tijd eenzaam. Hij wil graag contact met anderen, maar is bang om afgewezen te worden. Daardoor trekt hij zich steeds verder terug. Hulp zoeken vindt hij lastig. Zoals veel jongeren twijfelt hij of zijn probleem wel ‘groot genoeg’ is om ergens mee aan te kloppen.

Via via hoort hij over @ease. Het idee dat hij zonder afspraak kan binnenlopen en kan praten met leeftijdsgenoten spreekt hem aan. Tijdens zijn eerste gesprek voelt hij zich gehoord en merkt hij dat het oplucht om zijn verhaal te delen. In de periode daarna komt hij nog een paar keer terug. De gesprekken geven hem meer vertrouwen om kleine stappen te zetten en via activiteiten op de locatie (de Activit@ease) leert hij nieuwe mensen kennen. Wat hem vooral helpt, is het contact met leeftijdsgenoten. Sam: ‘Voor mij helpt het echt om te praten met mensen die in dezelfde levensfase zitten.’

Een tijd later besluit Sam zelf vrijwilliger te worden bij @ease. Inmiddels ondersteunt hij als peer andere jongeren die, net als hij destijds, behoefte hebben aan een luisterend oor.

‘Voor mij helpt het echt om te praten met mensen die in dezelfde levensfase zitten.

DE OUDERTELEFOON

Als opvoeder ben je er voor de kinderen. Wij zijn er voor jou. Voor al je opvoedvragen, twijfels en verhalen. Gratis en anonieme ondersteuning, voor alle ouders en opvoeders in Nederland.

De Oudertelefoon biedt laagdrempelige, anonieme, gratis en onafhankelijke steun via telefoon en chat en creëert bewustwording voor opvoedvraagstukken via evenementen, campagnes en social media. De Oudertelefoon is er voor ouders en opvoeders wanneer het thuis even te veel wordt. Hulpvragen variëren van klein leed tot complexe problematiek. De Oudertelefoon zet in op preventie: door vroegtijdig in gesprek te gaan voorkomen we dat zorgen problemen worden of dat stress resulteert in schadelijke gezinssituaties.

oudertelefoon.nl

De Oudertelefoon richt zich op preventie: voorkomen dat zorgen uitgroeien tot grote problemen. Dit doen we met onze gratis, anonieme en laagdrempelige steun via telefoon en chat.

Door het normaliseren van gezinszorgen en doorbreken van taboes rondom ouderschap en opvoeden verhogen we weerbaarheid en vergroten we veerkracht van opvoeders en dragen we bij aan veilig opgroeien en opvoeden. Ook verlichten we de druk op andere zorginstanties en wachttijden.

De Oudertelefoon richt zich op de brede groep van ouders en opvoeders en daarmee hun gezinnen. Ook opvoeders waarbij de problemen nog niet erg groot zijn, kunnen veel baat hebben bij de effecten van preventieve steun.

Ontstaan en ontwikkeling

De Oudertelefoon is ontstaan tijdens de eerste Nederlandse lockdown in maart 2020. In die periode werd nog duidelijker dat veel gezinnen het thuis zwaar hadden. De lockdown-maatregelen zijn een impuls geweest om de hulplijn in korte tijd op te starten, maar De Oudertelefoon is een essentiële dienst, ook na tijden van crisis. De diensten van De Oudertelefoon spelen in op het feit dat vier op de tien gezinnen problemen ervaart op meerdere domeinen en jeugdhulp niet altijd de juiste of enige oplossing is.

Hoe beter en sneller we preventieve steun kunnen bieden en stress kunnen verlichten, hoe beter dit is voor ouders en hun kinderen. In de afgelopen jaren is gebleken dat de behoefte aan laagdrempelige en anonieme steun groot is onder opvoeders. Dit maakt

dat onze landelijke anonieme hulpdienst elk jaar groeit en professionaliseert. Het doorbreken van het taboe op de hulpvraag bij ouders en het bieden van steun als het opvoeden eventjes te veel wordt blijft de belangrijkste drijfveer.

We bestaan nog geen zes jaar, daarmee staan we nog steeds aan de start. Operationeel gezien loopt onze organisatie goed en het aantal vrijwilligers groeit ook gestaag. We werken hard toe naar een duurzame financieringsmix, met zowel een rol voor (lokale) overheden als voor andere financiers.

Twee andere focuspunten voor de komende jaren is het verder vergroten van onze naamsbekendheid en het uitvoeren van verdiepend wetenschappelijk onderzoeken op het gebied van effecten en impact van onze dienstverlening.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: steun die komt van initiatieven die buiten de georganiseerde zorg- en welzijnsinstanties vallen.

Werkwijze

Wij bieden nuldelijnszorg aan opvoeders door de telefoon- en chatgesprekken die gevoerd worden door onze vrijwillige beroepskrachten. Het gaat om eenmalig contact. De Oudertelefoon is een landelijke dienst die gratis, anoniem en laagdrempelig is. We zijn ook in de avonduren geopend.

Onderbouwing

Ervaringskennis heb je als vrijwilliger bij ons niet nodig, omdat wij werken volgens de oplossingsgerichte gespreksmethodiek. We bieden onze vrijwilligers intervisie en een kennisomgeving waarin kennis over specifieke problematiek besproken wordt en we werken met een verwijsboom en verwijslijst.

Samenwerking

We werken samen met Centra voor Jeugd en Gezin, huisartsenpraktijken, kinderopvangcentra, verloskundigen, andere hulplijnen, welzijnsorganisaties en onderwijsinstellingen, vooral door naar elkaar te verwijzen. Ook werken we nauw samen met andere organisaties op het gebied van informele steun, zoals Buurtgezinnen.

Impact

Opvoeders voelen na een gesprek rust, opluchting, oplossingsrichting, nieuwe ideeën, vertrouwen, inzicht, erkenning, overzicht, positiviteit en relativering. Dit halen wij uit onze gespreksdata en reviews. Op dit moment loopt er ook een onderzoek door de Universiteit Leiden om de effecten van onze gesprekken te meten.

ER EVEN UIT

Chatgesprek met een overbelaste moeder van drie kinderen die op zoek is naar zorg. De gezinssituatie: moeder, biologische ouder, twee-oudergezin, drie kinderen van wie één nog een baby. Moeder is helemaal op en overbelast, ze wil graag zorg. Moeder zit in een heel zware periode waarin er van alles speelt (ziekte, overlijden, financiële problemen), waardoor ze het gevoel heeft dat ze vast zit. Moeder kan nergens anders terecht door wachttijden.

We formuleren een doel: moeder wil graag weer iets van controle over de situatie ervaren en weer door kunnen. Ze wil hierover sparren. Haar eerste actie na het gesprek met De Oudertelefoon: moeder gaat door de dag heen proberen meer rustmomenten voor zichzelf te creëren o.a. door het instellen van een rustuurtje voor de oudste twee die niet meer slapen overdag. Verder gaat ze kijken of er mogelijkheden zijn om in het huis van schoonouders of via huizenruil of huizenoppas iets mogelijk is om er toch even uit te kunnen.

UIT DE REVIEWS

‘Mij hielp het dat er iemand was die naar mijn verhaal wilde luisteren. Dat hielp om de scherpe kantjes van de nare situatie af te halen. Het gaf me weer moed dat, ondanks de situatie die ontstaan was, iemand tegen me zei dat ik als vader goed mijn best deed.’

‘Dank aan de vrijwilliger die het gesprek begeleidde. Ik had moeite met slapen omdat mijn hoofd vol zat met zorgen en verdriet. Ik lag al nachten wakker en durfde de nacht niet opnieuw tegemoet te gaan. Na het gesprek had ik tools en andere inzichten om te kunnen slapen.’

‘Het was zo fijn dat er even iemand naar me luisterde in deze eenzame tropenjaren. Ik zat er doorheen maar kan nu weer door.’

‘Alles was zo hoog opgelopen dat ik me bijna ziek had gemeld op mijn werk. Maar nu ik stoom heb kunnen afblazen en weer een oplossing zie, kan ik wel weer verder.’

EXPEX

Wij zijn getrainde jongeren die ervaring hebben in de jeugdhulp of het gemis daarvan en zetten ons in als maatje van jongeren of adviseur voor jeugdhulpverlening en overheden.

Het doel van de Stichting ExpEx is de jeugdzorg te verbeteren vanuit het perspectief van de jongeren zelf. Wij willen dat de inzet van ervaringsdeskundigheid in de zorg aan de jeugd vanzelfsprekend is. En dat jongeren net zo’n stevige positie kunnen innemen als alle volwassenen in het veld.

ExpEx leidt stevige ervaringsdeskundige jongeren open zetten ervaringskennis breed in, bijvoorbeeld als ervaringsmaatje, vraagbaak, luisterend oor, adviseur, meedenker, voorlichter of projectontwikkelaar. Dat doet ExpEx door te stimuleren en faciliteren dat jongeren uit de jeugdzorg worden getraind als ervaringsdeskundige. Zo kunnen zij bijdragen aan de transformatie van de zorg voor de jeugd door projecten op te zetten, advies te geven en hun expertise te delen. Ook het inzetten van eigen ervaring van (toekomstige) hulpverleners wordt gestimuleerd.

Ontstaan en ontwikkeling

In 2012 gingen twee oprichters op verzoek van Bureau Jeugdzorg in gesprek met ex-jeugdzorg jongeren over het verbeteren van de nazorg. Eén van de belangrijkste punten die jongeren aangaven was dat zij iemand hadden gemist die hen écht begreep. Iemand die hetzelfde had meegemaakt en daardoor het gevoel kan geven dat zij niet de enige zijn die vervelende dingen hebben meegemaakt. Iemand die een goed voorbeeld en een bron van hoop kan zijn voor een betere toekomst.

De resultaten vormden aanleiding om het ExpEx project te ontwikkelen, waarin jongeren getraind werden als ervaringsdeskundigen. Die training ging in 2014 van start. In januari 2015 kreeg de eerste groep ExpEx uit Den Haag hun certificaat. Hierna volgden Dordrecht, Gouda, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn, Haarlem-Heemstede, Rotterdam, Amsterdam, Zaanstad, Alphen aan den Rijn, Almere-Lelystad, Utrecht en Katwijk. In 2020 werd de landelijke stichting ExpEx opgericht. In 2025 de nieuwe training ‘Aan het werk met eigen ervaringskennis’ geaccrediteerd zodat ervaringsdeskundigen toegang hebben tot het beroepsregister.

expex.nl

Helaas staat niet iedereen open voor de ervaringsdeskundigheid van jongeren. Wat ons helpt om toch door te zetten is vooral de samenhorige community die we vormen en de jongeren die zich zijn blijven inzetten en niet opgaven. Inmiddels zijn er in verschillende regio's in Zuid-Holland, Noord-Holland, Flevoland en Zeeland-Brabant ExpEx projecten.

Visie op informele steun

Informele steun geven we onder andere in onze maatjestrajecten, kampvuursessies en ervaringscafé's waar getrainde ervarings-deskundige jongeren beschikbaar zijn voor jongeren die worstelen met mentale problemen.

Werkwijze

We werken vanuit ervaringsdeskundig perspectief. Onze werkwijze kan per regio verschillen (mede door de lokale partners) en is boven-dien afhankelijk van de manier waarop er steun wordt gevraagd.

Onderbouwing

Wij werken voornamelijk met ervaringskennis, waarbij we tijdens de training ervaringskennis analyseren, bundelen en omzetten in vaardigheden. Daarnaast leren ze theoriekennis en andere ervaringsbronnen. Ervaringsdeskundigheid is dus onze basis.

Impact

Wij zetten jongeren in hun eigen kracht. Jongeren komen in kracht door impactvolle ervaringen om te zetten in iets positiefs voor een ander. Voor een jongere, ouder, beroepskracht of in beleid.

Stichting ExpEx heeft onder andere impact gemaakt voor de afbouw van de gesloten jeugdzorg, het 18- naar 18+ traject en het aantonen dat preventieve laagdrempelige zorg net zo goed helpend is voor de jongeren.

LIKE A BUDDY

Als gezinnen vastlopen, raken ouders, kinderen en systemen overbelast. Like a Buddy biedt informele hulp aan ouders bij wie het water aan de lippen staat, door hun situatie thuis of het gedrag van hun kind. Voor ouders, door ouders.

Like a Buddy is er voor ouders die vastlopen door langdurige stress, zorgen of crises in het gezin. Het gaat om ouders van een kind met ander gedrag of een stoornis zoals autisme, ADHD of ADD. Ook ondersteunen we ouders in situaties waarin sprake is van een vechtscheiding, huiselijk geweld, betrokkenheid van jeugdzorg of een dreigende of bestaande uithuisplaatsing.

Elke dag raken duizenden ouders in Nederland de weg kwijt, omdat ze worstelen met uit-dagingen binnen het gezin. Terwijl ze lang wachten op hulp, of er helemaal niet voor in aanmerking komen, snakken ze naar iemand die begrijpt hoe ze zich voelen. Like a Buddy is er voor die ouders. Onze missie is dat ouders die vastlopen sneller steun vinden van iemand die begrijpt wat er speelt omdat die hetzelfde heeft meegemaakt. We willen dat ouders overzicht krijgen, zich minder alleen voelen en weer stappen kunnen zetten die passen bij hun gezin.

De basis van Like a Buddy is dat een ouder steun krijgt van een andere ouder met ervaring. Iemand die luistert, meedenkt en begrijpt hoe ingewikkeld het kan zijn wanneer je als ouder vastloopt in zorgen, regels, gesprekken en emoties. Samen met ouders en partners bouwen we aan een Nederland waarin geen ouder meer hoeft te verdrinken in onmacht of eenzaamheid.

likeabuddy.nl

Ontstaan en ontwikkeling

Like a Buddy is ontstaan vanuit het besef dat veel ouders verdwalen in de wirwar van hulp, regels en goedbedoeld advies. Wat zij vaak missen, is iemand naast zich. Iemand die hun situatie begrijpt en helpt om weer overzicht te krijgen.

In 2016 startten we met Ouderpeil.nl, een online wegwijzer vóór en dóór ouders. Daar vinden ouders toegankelijke informatie, ervaringsverhalen, praktische uitleg bijvoor-beeld over rechten en plichten en tips van andere ouders.

De online wegwijzer is erop gericht om ouders te helpen zodat ze zelf een volgende stap kunnen zetten die past bij hun situatie.

Daarna ontstond de online community ‘het ouderportaal’, een besloten plek waar ouders vragen kunnen stellen, ervaringen delen en steun vinden bij andere ouders. Vertrouwd, veilig en zonder oordeel. In 2022 zijn we officieel een ANBI stichting geworden. In 2023 startten we, op verzoek van ouders, met een pilot voor 1-op-1 buddybegeleiding. In 2025 is de handelsnaam Like a Buddy toegevoegd, omdat deze naam beter aansluit bij de ondersteuning van ouders die we bieden.

In de ontwikkeling liepen we tegen drie belangrijke uitdagingen aan.

1. De vraag groeide sneller dan het aanbod.

2. Zorgvuldig inrichten van randvoorwaarden: kwaliteit, veiligheid, training, begeleiding, AVG, matching en duidelijke spelregels vroegen veel aandacht.

3. Financiering en positionering kost tijd, omdat informele steun aan ouders per gemeente anders wordt geïnterpreteerd en bekostigd. We hebben onze producten stap voor stap ontwikkeld via een pilotaanpak. We zijn steeds begonnen bij de behoefte van ouders, dan zoeken we financiering, gebruikten pilots om te leren, hebben processen vastgelegd, buddy’s geworven en getraind, een veilige online omgeving voor aanmelding en matching ingericht en bouwen nu aan samenwerkingen met gemeenten en ketenpartners.

Visie op informele steun

Informele steun betekent voor ons: vrijwillige ondersteuning aan ouders door ouders, op basis van ervaring, begrip en gelijkwaardigheid. Het is geen behandeling, interventie of formeel hulptraject. Een buddy is geen behandelaar, hulpverlener of casemanager. Een buddy staat naast de ouder, luistert, denkt mee, helpt ordenen en ondersteunt de ouder om de volgende stap te zien. Informele steun kan aanvullend zijn op formele hulp. Het kan ook preventief ingezet worden om escalatie te voorkomen. Juist wanneer ouders nog wachten op hulp of hun weg zoeken in een thuissituatie vol blijvende stress en zorgen. De kracht zit in het contact van ouder tot ouder: laagdrempelig, persoonlijk en vanuit echte ervaring.

Werkwijze

Wij vinden dat geen enkele ouder er alleen voor zou moeten staan. Daarom geeft Like a Buddy informele hulp op verschillende manieren. Ouders kunnen instappen op het niveau dat bij hun situatie past.

Ouderpeil.nl

Via Ouderpeil.nl vinden ouders duidelijke informatie, ervaringsverhalen en praktische uitleg over onderwerpen waar zij mee te maken krijgen. Deze online wegwijzer is gebaseerd op de behoeften van ouders en wordt hierop geoptimaliseerd, zodat we steeds aansluiten op wat ouders nodig hebben en ze ons goed kunnen vinden online.

Besloten online community: het ouderportaal

In de besloten community kunnen ouders vragen stellen, ervaringen delen en steun vinden bij andere ouders, zonder oordeel.

1-op1 buddybegeleiding

Met 1-op-1 buddybegeleiding krijgen ouders tijdelijke ondersteuning van een getrainde ouder met ervaring. De buddy luistert, kan helpen bij het voorbereiden van gesprekken, het begrijpen van brieven en termen, het ordenen van stappen, het stellen van vragen en steun bieden op moeilijke momenten. Matching van ouder en buddy verloopt via een centraal (online) buddyloket op basis van gedeelde ervaring en de hulpvraag. We zetten sterk in op kwaliteit: training, coaching, intervisie, duidelijke grenzen en spelregels.

Gids Eerste hulp bij Uithuisplaatsing

Met de gids Eerste Hulp bij Uithuisplaatsing bieden we ouders praktische handvatten en emotioneel houvast.

Kennisdeling ouderperspectief

We delen het ouderperspectief met organisaties, bijvoorbeeld via workshops, lezingen en gesprekken. Zo helpen we beroepskrachten en organisaties beter begrijpen wat ouders meemaken. Ons aanbod is vooral een oplossing voor ouders die vastlopen tussen zorgen thuis, wachttijden, regels, hulpverlening en emoties. Zij hebben vaak behoefte aan iemand die naast hen staat, zonder oordeel en die helpt om alles weer op een rij te krijgen.

Wat onze aanpak bijzonder maakt, is de combinatie van ervaringskennis van ouder tot ouder, herkenning, gelijkwaardigheid, zonder oordeel en met zorgvuldige begeleiding.

De meeste ouders komen met ons in aanraking via onze online wegwijzer. Daarna volgt snel de online community. Als de behoefte en noodzaak er is, kan opgeschaald worden naar buddy begeleiding. De buddybegeleiding duurt gemiddeld vier maanden. Daarna ronden we af of verlengen we wanneer dat nodig en passend is. Veel ouders blijven daarna voor langere tijd verbonden via de online community, zodat er een duurzaam vangnet blijft bestaan zonder dat het een formeel traject wordt.

Wij borgen kwaliteit door trainingen, intervisie en doorlopende coaching van zowel buddy’s als kernteam. Door transparant te werken, duidelijke spelregels te hanteren en ervaringen te delen, groeit vertrouwen bij ouders en beroepskrachten en kunnen we onze aanpak verder borgen en opschalen.

Onderbouwing

We benutten wetenschappelijke kennis over peer support, ervaringsdeskundige ondersteuning en ouderparticipatie. Uit die kennis nemen we mee dat herkenning, gelijkwaardigheid tussen ouders en sociale steun ouders kunnen helpen om overzicht te krijgen, stress te verlagen en sterker deel te nemen aan gesprekken en beslissingen en om de regie weer te pakken over hun leven. Ook gebruiken we kennis uit de praktijk. Onze werkwijze is ontwikkeld vanuit wat ouders en buddy’s zelf aangeven nodig te hebben. We evalueren trajecten met ouders en buddy’s, luisteren naar signalen uit de community en gebruiken terugkoppeling van samenwerkingspartners om onze aanpak verder aan te scherpen.

Ervaringskennis vormt de kern van Like a Buddy. Buddy’s weten uit eigen ervaring hoe het voelt om vast te lopen als ouder. Daardoor ontstaat vaak sneller vertrouwen. Ouders hoeven minder uit te leggen en voelen zich sneller begrepen.

We professionaliseren die ervaringskennis door buddy’s te trainen, te begeleiden en intervisie te bieden. Zo blijft de steun persoonlijk en menselijk, met duidelijke afspraken over de rol van de buddy.

We werken samen met de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) binnen de Sprong onderzoeksgroep ‘Betekenisvol Samenwerken’, een onderzoek naar het bevorderen van participatiemogelijkheden van jongeren, jongvolwassenen en hun omgeving die op langdurige zorg zijn aangewezen.

Samenwerking

Like a Buddy werkt samen met gemeenten en partners in de jeugdhulpketen. De online wegwijzer is landelijk beschikbaar.

De buddybegeleiding wordt als eerste uitgerold in Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland.

We werken onder andere samen met het Bovenregionale Expertisenetwerk Gelderland, gemeenten in Gelderland, jeugdzorgorganisatie iHUB en organisaties binnen Jeugddorp De Glind, Jeugdbescherming Gelderland en regionale expertiseteams in Noord-Holland en Gelderland.

Daarnaast zijn er samenwerkingen en verkenningen met onderwijs- en onderzoekpartners, waaronder de Christelijke Hogeschool Ede, en met netwerkpartners rond passend onderwijs en ouder- en pleegouderorganisaties, zoals Zorgbelang Inclusief.

De samenwerking is aanvullend. Beroepskrachten kunnen ouders wijzen op Like a Buddy. Met gemeenten en ketenpartners stemmen we af over verwachtingen, rolverdeling, financiering, veiligheid en randvoorwaarden.

We delen signalen vooral op organisatieniveau, dus zonder casusinhoud. Zo kunnen we zichtbaar maken waar ouders vastlopen en waar informele steun verschil maakt. De buddy ondersteunt de ouder, terwijl formele organisaties verantwoordelijk blijven voor professionele hulp en besluitvorming. Waar passend fungeert de buddy als bemiddelaar, zodat ouders beter voorbereid en rustiger deelnemen aan gesprekken, beroepskrachten ontlast worden en communicatie onderling gemakkelijker verloopt.

Impact

We zien dat ouders door buddybegeleiding minder stress en isolement ervaren. Ze krijgen overzicht, voelen zich gehoord, krijgen meer zelfvertrouwen en gaan beter voorbereid gesprekken in met beroepskrachten. Ze begrijpen brieven, termen en stappen beter. Ook durven ze vaker vragen te stellen en hun eigen positie als ouder in te nemen. Dat heeft ook invloed op kinderen en jongeren. Wanneer ouders meer overzicht en vertrouwen krijgen, kunnen zij hun kind beter steunen en zorgen ouders voor meer rust en stabiliteit in het gezin.

We merken de impact via evaluaties met ouders en buddy’s, signalen uit de community, terugkoppeling van samenwerkingspartners en verhalen uit de praktijk. Daarnaast volgen we proces- en bereikcijfers, zoals het aantal aanmeldingen, de doorlooptijd, de gemiddelde trajectduur en het gebruik van de online wegwijzer en community.

MOED EN OVERZICHT

Een mama (S.) meldde zich aan voor een buddy via onze community. Ze lag overhoop met haar ex, voelde zich niet serieus genomen door hulpverleners en had het vertrouwen verloren. Door stress en schaamte stelde ze gesprekken uit of ging ze juist boos het gesprek in. Ze was bang dat de situatie uit de hand zou lopen.

Bij de eerste ontmoeting met haar buddy zat mama S. er volledig doorheen. De situatie met haar ex-partner en haar kind voelde uitzichtloos. Ze voelde zich gebroken en overweldigd. Ze wist niet meer hoe ze haar kind kon beschermen en had het gevoel dat ze nergens gehoord werd. Haar grootste angst was dat haar kind steeds verder klem zou komen te zitten tussen beide ouders.

Vanaf het eerste telefoongesprek voelde mama S. dat haar buddy er écht voor haar was. De buddy luisterde niet alleen, maar stelde ook scherpe vragen, waardoor mama S. anders naar haar situatie ging kijken. Dat simpele maar krachtige inzicht gaf haar houvast.

In de weken en maanden daarna bleef haar buddy naast haar staan. Ze hielp mama S. bij het formuleren van mails, zodat ze duidelijk en kalm kon blijven communiceren. Wat mama S. het meest heeft geholpen, is dat ze zich nooit alleen voelde. Haar buddy gaf haar niet alleen tips maar ook het vertrouwen dat ze dit kan. Haar buddy gaf haar niet alleen tips maar ook het vertrouwen dat ze dit kan. En dat gevoel - dat ze er weer mag zijn als moeder - voelde als het grootste cadeau dat ze kon krijgen.

STEUN EN ERKENNING

De vijftienjarige dochter van Joyce liep een tijd geleden zodanig vast dat zij in crisis belandde. Op dat moment voelde Joyce zich bang en eenzaam. ‘We werden geconfronteerd met een crisis opname op de afdeling psychiatrie, het inzetten van ambulante begeleiding om de lasten te verlichten en vervolgens werd het voor iedereen duidelijk dat thuis wonen niet meer ging. Mijn wereld stortte in, ik zocht de schuld bij mezelf en werd bang van alles dat op ons af kwam.’

‘Op dat moment ben ik hulp gaan zoeken buiten de betrokken hulpverleners. Ik had behoefte aan steun van mensen die hetzelfde hadden meegemaakt, die de emoties zelf ook hadden gevoeld. Zo kwam ik terecht bij Like a Buddy en de community van ouderpeil.nl.

Daar werd ik meteen gehoord en gesteund. Ik kreeg de erkenning die ik zo hard nodig had. Door te sparren met andere ouders en de moderator, durfde ik mijn angsten te delen en vond ik de kracht die ik nodig had om weer stevig te staan.

Vooral dat vind ik zo fijn aan ouderpeil.nl: we zijn er voor elkaar, met elkaar. Je kunt eerlijk zijn, je verhaal delen, reageren op de ander en dat allemaal zonder waardeoordeel.’

‘Ik kreeg de erkenning die ik zo hard nodig had.’

TEJO NEDERLAND

Veel jongeren lopen rond met vragen of zorgen waar voor ze niet direct hulp zoeken, omdat de stap groot kan voelen door schaamte, twijfel of doordat ze niet goed weten waar ze terechtkunnen. TEJO Nederland zet zich ervoor in dat jongeren zich mentaal sterk voelen en op tijd steun vinden als het tegenzit. Vanuit het recht van jongeren om gehoord te worden en passende ondersteuning te krijgen, draagt TEJO bij aan een omgeving waarin mentale gezondheid bespreekbaar en toegankelijk is voor iedereen. TEJO biedt een plek waar je als jongere terechtkunt zonder oordeel, en waar iemand écht naar je luistert.

TEJO Nederland is een netwerk van TEJO-huizen in Nederland waar jongeren (vanaf 10 jaar) gratis, anoniem, zonder wachttijd en zonder verwijzing terechtkunnen voor een luisterend oor bij mentale zorgen.

TEJO werkt preventief en is er op momenten dat zorgen nog niet zijn uitgegroeid tot zware problematiek. Door tijdige, toegankelijke ondersteuning helpen we jongeren om weer grip te krijgen en voorkomen we dat problemen escaleren. TEJO biedt jongeren een veilige plek waar ze zonder drempels kunnen praten met vrijwillige professionals.

TEJO richt zich op jongeren die worstelen met stress, prestatiedruk, somberheid of onzekerheid, en die niet altijd de weg naar reguliere hulp weten te vinden of daar (nog) niet terecht willen. Door de combinatie van anonimiteit, nabijheid en professionele kwaliteit bieden we een uniek alternatief binnen het huidige zorglandschap.

tejo-nederland.nl

Ontstaan en ontwikkeling

TEJO is ontstaan in België, waar in 2010 het eerste TEJO-huis werd opgericht vanuit de behoefte om jongeren laagdrempelig en tijdig mentale ondersteuning te bieden.

Het succes van deze aanpak heeft geleid tot een gestage groei: inmiddels zijn er bijna 25 TEJO-huizen in België en is het concept uitgegroeid tot een bewezen formule.

In 2018 werd het eerste TEJO-huis in Nederland geopend. Sindsdien is het netwerk gegroeid naar vijf huizen, met een zesde in oprichting (2026). De ontwikkeling in Nederland kenmerkt zich door geleidelijke groei, waarbij lokale initiatiefnemers, vrijwilligers en partners samen bouwen aan duurzame plekken voor jongeren. Dankzij sterke lokale betrokkenheid, samenwerking met partners en de inzet van bevlogen vrijwilligers, krijgt TEJO op steeds meer plekken een stevige basis.

Visie op informele steun

Informele steun betekent voor TEJO toegankelijke, vrijwillige en relationele ondersteuning die aansluit bij de leefwereld van jongeren. Jongeren kunnen zonder drempels binnenlopen en bepalen zelf wat zij willen delen en nodig hebben.

Bij TEJO wordt deze steun geboden door vrijwillige professionals, maar zonder de structuren en drempels van formele zorg. Voor veel jongeren is dit voldoende om weer verder te kunnen. Wanneer aanvullende hulp nodig is, denken we daarin mee, maar altijd vanuit de regie van de jongere.

Werkwijze

Jongeren kunnen bij TEJO binnenlopen of een afspraak maken. Na ontvangst gaan zij in gesprek met een vrijwillige professional. In deze gesprekken is ruimte om hun verhaal te delen, hun situatie te verhelderen en samen te onderzoeken wat helpt om weer verder te kunnen. De gesprekken zijn laagdrempelig en zonder verwijzing toegankelijk. Jongeren bepalen zelf wat zij willen delen en houden de regie. Indien nodig begeleiden we hen naar passende vervolgzorg, altijd in overleg. TEJO biedt daarmee een lichte, preventieve vorm van ondersteuning voor jongeren die vastlopen door bijvoorbeeld stress, prestatiedruk, somberheid of onzekerheid, en niet altijd (meteen) de weg vinden naar reguliere hulp.

Wat TEJO kenmerkt, is de combinatie van snelle toegankelijkheid, de inzet van vrijwillige professionals en de focus op kortdurende ondersteuning. Vaak is een beperkt aantal gesprekken voldoende om jongeren weer op weg te helpen.

Naast individuele gesprekken investeren we actief in bereik en toegankelijkheid, onder andere via gastlessen op scholen, groepsgesprekken en activiteiten die mentale gezondheid bespreekbaar maken en aansluiten bij de belevingswereld van jongeren, zowel binnen TEJO als in samenwerking met partners. Zo verlagen we de drempel om hulp te zoeken.

Onderbouwing

TEJO werkt als lerend netwerk en ontwikkelt de aanpak voortdurend op basis van praktijkervaringen en signalen van jongeren. Ervaringskennis speelt hierin een belangrijke rol: wat jongeren vertellen over hun behoeften, drempels en ervaringen is direct bepalend voor hoe wij werken.

Daarnaast sluiten we aan bij bestaande kennis over preventie, vroegsignalering en het belang van laagdrempelige toegang tot mentale ondersteuning. Deze inzichten bevestigen dat tijdige, informele ondersteuning bijdraagt aan het verminderen van stress, het versterken van veerkracht en het voorkomen van escalatie.

Samenwerking

TEJO werkt samen met verschillende formele organisaties, zoals gemeenten, huisartsenpraktijken, Centra voor Jeugd en Gezin, scholen en zorg- en welzijnsorganisaties. De samenwerking is gericht op het goed bereiken van jongeren, het afstemmen van ondersteuning en het – waar nodig – doorgeleiden naar passende (vervolg)zorg. We onderhouden korte lijnen met partners en stemmen regelmatig af over signalen, ontwikkelingen en de rolverdeling in de ondersteuning van jongeren. TEJO vervult hierin een preventieve rol en biedt jongeren laagdrempelige ondersteuning, zonder verwijzing en los van formele zorgtrajecten. We richten ons op het vroegtijdig ondersteunen van jongeren, zodat problemen niet onnodig verergeren en inzet van zwaardere zorg waar mogelijk wordt voorkomen.

Impact

TEJO ziet dagelijks de impact van tijdige, laagdrempelige ondersteuning. Jongeren ervaren minder stress, krijgen meer grip op hun situatie en ontwikkelen meer veerkracht en zelfvertrouwen.

Door jongeren tijdig te ondersteunen voorkomen we dat problemen escaleren, wat bijdraagt aan schoolbehoud, minder druk op gezinnen en vermindering van zwaardere zorg.

We monitoren onze impact door het registreren van bereik (aantallen jongeren, thema's en activiteiten) en door structurele evaluaties onder jongeren. Daarnaast maken we persoonlijke verhalen zichtbaar wat deze ondersteuning in de praktijk betekent.

De ervaring leert dat veel jongeren pas laat hulp zoeken door schaamte, onbekendheid of het gevoel 'niet ernstig genoeg' te zijn. TEJO verlaagt deze drempel en vult daarmee een essentiële rol in het zorglandschap.

AMIR (12)

Amir zit in groep 8 en voelt zich onzeker in sociale situaties. Hij ziet op tegen de overstap naar de middelbare school. Zijn moeder meldt hem aan terwijl er een aanvraag voor jeugdhulp loopt, waarvan de ondersteuning nog moet starten. In de tussentijd kan hij bij TEJO terecht om zijn zelfvertrouwen te versterken en zich voor te bereiden op deze spannende overgang.

NOA (17)

Noa piekert veel en voelt zich regelmatig somber, maar vindt het lastig om haar gevoelens onder woorden te brengen. Ze vindt het spannend om hierover te praten en sluit in eerste instantie aan bij activiteiten met andere jongeren. Daar ontstaat langzaam vertrouwen, waardoor ze zich steeds meer openstelt. Dit helpt haar om beter te begrijpen wat er in haar omgaat en hoe ze daarmee kan omgaan.

VILLA PINEDO

VILLA PINEDO

Stichting Villa Pinedo werkt voor en door kinderen met gescheiden ouders. Wij willen bereiken dat kinderen zo min mogelijk last hebben van de scheiding. Dat zij gewoon kind kunnen zijn. Dat zij lekker kunnen spelen, chillen, leren en groeien. Met een fijne (nieuwe) plek, bij allebei de ouders. Waar liefde en aandacht is. We dromen ook dat ouders en andere volwassenen, beter begrijpen wat (hun) kinderen voelen en denken. Zodat zij zich gezien, gehoord en gesteund voelen.

villapinedo.nl

Villa Pinedo geeft (vooral online en anoniem) liefdevolle steun en aandacht aan kinderen met gescheiden ouders. Onze steun wordt gecreëerd met en gegeven door vrijwilligers tussen de 18 en 30 jaar. Zij hebben zelf ook een scheiding meegemaakt en weten dus goed hoe dat voelt. Onze steun is informeel en altijd vanuit ervaringsdeskundigheid.

Kinderen kiezen zelf hoe en wanneer zij onze steun willen. Onze vrijwilligers vertellen ook aan volwassenen wat kinderen denken en voelen bij een scheiding. En wat zij van hen nodig hebben om zich begrepen te voelen.

Ontstaan en ontwikkeling

Villa Pinedo is in 2011 opgericht door Marsha Pinedo. Marsha heeft vanuit haar eigen ervaringen als kind met gescheiden ouders en kindertherapeut de stichting opgezet. Marsha: ‘Graag deel ik mijn droom met je. De droom waarin kinderen zo lang mogelijk kind kunnen zijn. Een droom waarin kinderen zien dat ouders -ook na een breuk- met elkaar verbonden kunnen blijven, al zijn ze los van elkaar. Maar boven alles een droom waarin écht naar kinderen geluisterd wordt. Ik had zelf graag gewild dat mijn ouders wisten wat er in mij omging als kind. Dan hadden ze geweten dat ik het gevoel had dat ik tussen ze in stond en vaak het gevoel had te moeten kiezen. Ik weet dat duizenden kinderen met deze gevoelens zitten en dat is niet nodig. Mijn drijfveer om de levens van kinderen met gescheiden ouders positief te beïnvloeden, is vanuit deze ervaring ontstaan.’

Scheiden is een maatschappelijke opgave. In sommige gemeenten gaat de helft van de gezinnen uit elkaar. De gevolgen voor de betrokken kinderen kunnen heel ingrijpend zijn.

Faciliteren van ons werk zou daarom een taak van de overheid moeten zijn. Dat is het helaas meestal niet. Het wettelijk kader beperkt zich tot de aanpak van 'complexe scheidingen'. Dat betekent in feite een ontkenning van de opvang van de gevolgen van scheiding voor kinderen als maatschappelijke opgave. We organiseren daarom een stevige lobby voor ons werk bij overheid en politiek. We onderhouden goede relaties met onze financiers: gemeenten (inmiddels 170), fondsen en bedrijven. Bovendien onderhouden we een groot netwerk van ambassadeurs die wijzen op het belang van ons werk.

Visie op informele steun

Al onze steun wordt gecreëerd of gegeven door jongvolwassenen die zelf ook gescheiden ouders hebben. Zij weten als geen ander wat kinderen die nu een scheiding meemaken nodig hebben. Zij zetten zich als vrijwilliger belangeloos in.

Uit ons onderzoek 'Laat ons (niet) los' blijkt dat kinderen met gescheiden ouders bij onze ervaringsdeskundigen in het bijzonder emotionele steun zoeken. Die willen ze het allerliefste van hun ouders, maar dat lukt die ouders niet altijd even goed voor, tijdens of na de scheiding. Kinderen ervaren dan het meeste steun bij anderen die hetzelfde hebben meegemaakt.

Werkwijze

Alles bij Villa Pinedo is ingericht vanuit kindperspectief én ervaringsdeskundigheid.

Onze primaire doelgroep bestaat uit kinderen en jongeren vanaf 10 jaar tot ongeveer 23 jaar, met gescheiden ouders. In de nabije toekomst verbreden we dit naar kinderen vanaf 4 jaar. Op dit moment ontwikkelen we namelijk een fysiek én online steunproject voor deze jonge kinderen: Mappa. Onze tweede doelgroep bestaat uit volwassenen met kinderen, die te maken hebben met een scheiding. Zo nodig komen daar ook andere mensen uit het sociale netwerk rond het gezin bij, of professionele hulpverleners.

Volwassenen zijn echter ook een belangrijke doelgroep. Met name ouders, omdat zij natuurlijk de meeste invloed hebben op de impact die hun scheiding maakt op hun kind(eren). Zo nodig komen daar ook andere mensen uit het sociale netwerk rond het gezin bij, naast beroepskrachten uit zorg, onderwijs en recht.

Wij geven voornamelijk online steun via onze eigen online tools en ook via de sociale media. Daarbij richten we ons op de organisatie en creatie van passieve, actieve en interactieve vormen van informele steun, zoals video, downloads, forum en chat.

Daarnaast ontwikkelen we ook fysieke materialen, zoals boeken, spelkaarten en de Scheiddoos. Ook hebben we een Villa Pinedo Academie, gericht op (ervarings-) deskundigheidsbevordering bij volwassenen; zowel ouders, hun informele netwerk als beroepskrachten. We organiseren webinars (kosteloos), bieden e-learnings aan, online én fysieke trainingen.

We hebben veel terugkerende bezoekers op ons platform. Kinderen die chatten met een Buddy (een interactieve vorm van steun) blijven gemiddeld zes maanden in contact.

Onderbouwing

We hebben de Villa Pinedo Methode (bewezen effectief) als fundament voor alles wat we doen. Onze verandertheorie is onderbouwd met de Social Empowerment Theory. Voor onze begeleiding en coaching aan vrijwilligers maken we gebruik van de Acceptance and Commitment Theory.

Hoewel geen wetenschappelijke theorie, is het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind voor ons richtinggevend. Deze rechten leven we vóór en we wensen ze in het belang van kinderen met gescheiden ouders aan te scherpen.

Wij maken onderscheid tussen ervaringsverhaal, ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid. De scholing vanuit onze eigen VP School of Experience (voor onze vrijwilligers) is hierop gericht.

Samenwerking

We hebben lokale, regionale en landelijke netwerken met diverse organisaties die een rol spelen in de aanpak van scheiden: onderwijs, (school)maatschappelijk werk, sociale wijkteams, huisartsenpraktijken, jongerenwerk, advocaten en mediators. Daarnaast verbinden we ons zowel lokaal als regionaal en landelijk met andere georganiseerde, informele steunorganisaties.

In de basis verloopt de samenwerking goed. Maar je merkt wel dat je veel moet blijven herhalen, het belang van informele steun moet blijven benoemen. Er zijn vaak nieuwe gezichten bij je partnerorganisaties, dan moet je opnieuw werken aan betrokkenheid bij informele steun.

We trainen steeds vaker vrijwilligers (al dan niet zelf met gescheiden ouders) van andere informele steunorganisaties die fysiek contact hebben met kinderen, ouders en of gezinnen. Villa Pinedo is een erkende MDT-organisatie. MDT staat voor Maatschappelijke Diensttijd, een initiatief van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bij Villa Pinedo doorlopen vrijwilligers het traject VP School of Experience, waarin persoonlijke groei en professionele ontwikkeling centraal staan. Maandelijks staat er een nieuw thema centraal, variërend van omgaan met emoties tot het ontwikkelen van praktische vaardigheden. Na zes maanden actief vrijwilligerswerk ontvangen de jongeren een officieel MDT-certificaat. De meerwaarde is tweeledig: jongeren komen niet alleen iets brengen aan kinderen die worstelen met de scheiding van hun ouders, ze halen er ook iets uit voor zichzelf. Ze zetten een persoonlijke ervaring - zowel positief als negatief - om in een kracht en bouwen aan vaardigheden die hen verder helpen in studie en werk. Bovendien draagt het vrijwilligerswerk bij aan hun persoonlijk herstel. De meeste vrijwilligers volgen meerdere ontwikkeltrajecten bij ons.

Impact

Het werk van Villa Pinedo heeft grote impact. We leven kinderen voor hoe ze met de situatie om kunnen gaan. Dat praten helpt. Dat ze ook in hun eigen omgeving kunnen vertellen over wat ze denken en voelen. Dat alles er mag zijn.

Ook merken we dat volwassenen - zowel ouders als beroepskrachten - veel hebben aan ons ervaringsleren vanuit kindperspectief en ervaringsdeskundigheid. En - waar we heel blij mee zijn - we zijn steeds vaker onderdeel van opleidingsprogramma's bij informele steunorganisaties, advocaten- en mediatoropleidingen.

(ONDERLINGE) STEUN AAN GEZINNEN

Buurtgezinnen® gezinnen voor gezinnen

FAMILIES FOUNDATION

HOME START Thuis in gezinnen

MeeleefGezin

Ondersteuning Pleeggezin

stichting present

het Schaduwgezin

steun ouder

BUURTGEZINNEN

Onder het motto ‘Opvoeden doen we samen’, koppelt Buurtgezinnen gezinnen die steun kunnen gebruiken aan een stabiel gezin in de buurt. Zo krijgen kinderen wat extra liefde en aandacht en worden ouders ontlast.

Het aanbod van Buurtgezinnen is een oplossing voor gezinnen met kinderen die onder druk staan en tijdelijk extra steun nodig hebben bij de opvoeding of in het dagelijks leven. Denk aan overbelasting van ouders, een klein sociaal vangnet of ingrijpende veranderingen in het gezin. Buurtgezinnen voorkomt dat problemen verergeren door informele, preventieve steun te organiseren in de eigen buurt.

Onze doelgroep bestaat uit gezinnen met kinderen die baat hebben bij extra aandacht en ontspanning en uit stabiele gezinnen die deze steun kunnen bieden.

Ontstaan en ontwikkeling

Buurtgezinnen is opgericht door Leontine Bibo. Haar ervaringen als crisis-pleegouder vormden de bron voor Buurtgezinnen. Keer op keer kreeg zij kinderen in huis, waarvan zij zich afvroeg waarom deze kinderen niet meer thuis konden wonen. Haar conclusie was dat we het samen opvoeden verleerd zijn. Er wordt wat afgetobd achter voordeuren. Als we elkaar onderling meer helpen met het opvoeden van onze kinderen, kunnen we het ontsporen van veel gezinnen voorkomen. Dan kunnen kinderen met hulp van mensen uit de buurt, gewoon thuis opgroeien bij hun eigen ouders.

Vanuit het ideaal dat iedereen iets kan betekenen voor een ander, is Buurtgezinnen uitgegroeid tot een landelijk initiatief dat problemen helpt voorkomen door tijdig, laagdrempelig en menselijk contact in de eigen buurt te organiseren.

Na twee succesvolle proeftuinen in Amsterdam en Rhenen volgden al snel andere gemeenten. De duidelijke behoefte aan informele, preventieve steun en het positieve effect op gezinnen zorgden voor snelle herkenning en groei. We ontwikkelen ons verder door voort te bouwen op wat werkte en te investeren in sterke lokale uitvoering.

Visie op informele steun

Buurtgezinnen is gevormd vanuit de overtuiging ‘it takes a village to raise a child’. Dat sterke sociale netwerken in de buurt van grote waarde zijn voor het welzijn van gezinnen met kinderen. De wortels liggen in de behoefte aan meer onderlinge verbondenheid en informele steun, juist op momenten waarop opvoeden zwaar kan zijn. Veel gezinnen ervaren druk, stress of een gebrek aan een sociaal vangnet terwijl problemen vaak nog vóór inzet van professionele hulp verlicht kunnen worden. Buurtgezinnen speelt hier preventief op in door gezinnen met elkaar te verbinden en zo sociale samenhang te versterken.

Met informele steun bedoelen wij praktische en laagdrempelige ondersteuning tussen gezinnen. Het gaat om gewone, menselijke aandacht: een kind dat regelmatig welkom is bij een ander gezin, een ouder die even op adem kan komen en het gevoel er niet alleen voor te staan. Deze steun is laagdrempelig, gelijkwaardig en draagt bij aan ontspanning, veerkracht en preventie van zwaardere problemen.

Werkwijze

Een lokale coördinator voert kennismakingsgesprekken en koppelt vraag- en steungezin aan elkaar. We maken afspraken over de frequentie en momenten waarop het kind/kinderen bij het steungezin verblijft. De steun is vrijwillig, gelijkwaardig en afgestemd op wat beide gezinnen nodig hebben of kunnen bieden. De coördinator blijft gedurende twee jaar (of langer, indien nodig) betrokken om het contact te monitoren en waar nodig bij te sturen, zodat de steun veilig, prettig en duurzaam blijft.

Onze aanpak is uniek doordat we werken met lokale coördinatoren die als zelfstandige opereren en flexibel inzetbaar zijn, ook buiten kantooruren. Zij zijn geen buitenstaanders, maar maken zelf deel uit van het sociale weefsel van de buurt: ze hebben bijvoorbeeld kinderen op dezelfde school of sportclub en kennen de lokale netwerken. Daardoor bouwen zij snel vertrouwen op en kunnen zij goed aansluiten bij wat gezinnen nodig hebben. In combinatie met informele, gelijkwaardige steun tussen gezinnen zorgt dit voor een persoonlijke, preventieve aanpak die verder gaat dan wat sommige andere organisaties bieden.

Onderbouwing

Buurtgezinnen baseert zich op wetenschappelijke kennis over het belang van informele, preventieve steun en sociale netwerken rond gezinnen. Verklarend en effectiviteitsonderzoek binnen de pedagogiek en sociale wetenschappen laat zien dat sociale steun stress bij ouders vermindert, de ontwikkeling en veerkracht van kinderen versterkt en kan bijdragen aan het voorkomen van zwaardere problematiek. We hebben zelf ook onderzoek laten uitvoeren door de Chr. Hogeschool Ede. Daarnaast sluiten wij aan bij inzichten uit implementatieonderzoek, waaruit blijkt dat ondersteuning het meest effectief is wanneer deze lokaal is ingebed, laagdrempelig wordt aangeboden en aansluit bij de leefwereld van gezinnen. De inzet van lokale coördinatoren die onderdeel zijn van de gemeenschap sluit hierbij aan. Deze wetenschappelijke kennis wordt door Buurtgezinnen vertaald naar de praktijk en aangevuld met systematische evaluaties en klanttevredenheidsonderzoek.

Kennis uit de praktijk vormt een belangrijk onderdeel van de werkwijze van Buurtgezinnen. Inzichten van lokale coördinatoren, vraaggezinnen en steungezinnen worden structureel benut om de aanpak aan te scherpen. Deze praktijkkennis wordt verzameld via voortgangsgesprekken, evaluaties van matches, intervisie tussen coördinatoren en het jaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek.

Op basis van deze signalen worden werkwijzen aangepast, bijvoorbeeld rondom matching, begeleiding en afstemming van verwachtingen.

De ervaringen van ouders, kinderen en steungezinnen vormen een belangrijke bron van inzicht in wat werkt en wat niet. Deze kennis wordt benut in gesprekken, evaluaties en reflectiemomenten, en geeft richting aan de wijze waarop ondersteuning wordt vormgegeven en bijgesteld.

Daarnaast is ervaringskennis sterk verankerd in de uitvoering: lokale coördinatoren brengen vaak eigen opvoed- en levenservaring mee en zijn onderdeel van de gemeenschap waarin zij werken. Dit vergroot het vermogen om signalen te herkennen, vertrouwen op te bouwen en passend aan te sluiten bij gezinnen.

Samenwerking

Buurtgezinnen werkt nauw samen met gemeenten en met formele organisaties zoals jeugdzorg, wijkteams, centra voor jeugd en gezin, scholen, kinderopvang, huisartsenpraktijken en zorginstellingen.

Deze organisaties verwijzen gezinnen naar Buurtgezinnen of stemmen af wanneer informele steun passend is naast of voorafgaand aan formele hulpverlening.

Over het algemeen verloopt de samenwerking goed; met gemeenten en wijkteams zijn er vaak korte lijn en goede afstemming. Tegelijkertijd zien wij kansen om nog nauwer samen te werken met scholen en huisartsen. Zij zijn een belangrijke plek voor vroege signalering en kunnen een sleutelrol spelen in het tijdig inzetten van informele steun voor gezinnen.

buurtgezinnen.nl

Impact

We meten onze impact via een jaarlijks landelijk klanttevredenheidsonderzoek en doorlopende evaluaties. De impact van Buurtgezinnen is duidelijk zichtbaar in het welzijn van kinderen en gezinnen. Kinderen voelen zich gelukkiger, zelfverzekerder en ervaren een veilige plek buitenshuis. Ouders geven aan dat de steun rust, structuur en verlichting brengt in het dagelijks leven. Dit draagt bij aan meer draagkracht in gezinnen en voorkomt dat problemen verergeren. Zowel vraag- als steungezinnen ervaren Buurtgezinnen als een waardevol vangnet dat écht verschil maakt.

LICHTE STEUN, GROOT VERSCHIL

In een middelgrote gemeente meldde zich een alleenstaande moeder met twee jonge kinderen bij Buurtgezinnen. Ze had een klein netwerk, werkte onregelmatige diensten en voelde zich steeds vaker overbelast. De zorg voor haar kinderen deed ze met liefde, maar ze merkte dat ze weinig rustmomenten had en dat de spanningen thuis toenamen. Ze wilde geen professionele hulpverlening, maar wel graag ‘even ademruimte’ voor zichzelf en haar kinderen.

De lokale coördinator ging op huisbezoek. In het gesprek bleek vooral behoefte aan wat tijd om op te laden en erkenning: iemand die luisterde zonder oordeel. Samen werd verkend wat passende informele steun zou kunnen zijn. Niet te veel, niet te ingewikkeld. Gewoon een plek waar de kinderen één middag per week welkom zouden zijn.

In dezelfde buurt woonde een gezin met oudere kinderen, dat al langer het gevoel had ‘iets te willen betekenen’ voor een ander gezin. Ze herkenden de drukte van jonge kinderen en hadden ruimte in tijd en aandacht. Na zorgvuldige kennismakingsgesprekken aan beide kanten werd besloten een match aan te gaan, met duidelijke afspraken en ruimte om het rustig op te bouwen.

De kinderen gingen wekelijks een middag naar het steungezin. Ze speelden daar, aten soms mee en kregen onverdeelde aandacht. Voor hen voelde het al snel vertrouwd; voor de moeder betekende het een vast moment van rust.

Ze gebruikte die tijd om bij te slapen, praktische zaken te regelen of gewoon even niets te hoeven. Het contact tussen de gezinnen bleef laagdrempelig en gelijkwaardig: gewoon mensen die elkaar leren kennen.

De coördinator bleef betrokken, met regelmatige evaluatiemomenten. Toen na een paar maanden bleek dat de moeder tijdelijk extra stress ervoer door werkonzekerheid, werd dit besproken. Samen werd gekeken of de steun iets kon worden aangepast, zonder dat het steungezin overvraagd werd. Juist deze begeleiding bleek cruciaal: het zorgde ervoor dat de steun duurzaam bleef en dat grenzen helder waren.

Na een jaar gaven beide gezinnen aan dat de match veel had gebracht. De kinderen waren rustiger en zelfverzekerder, de moeder voelde zich minder alleen en had meer vertrouwen in haar eigen opvoedkracht. Het steungezin ervoer voldoening en verbondenheid, en gaf aan dat het contact ook voor hun eigen gezin verrijkend was.

Een belangrijk leerpunt uit deze praktijk is dat preventieve informele steun alleen goed werkt als die zorgvuldig wordt begeleid. De kracht zit niet alleen in de match tussen gezinnen, maar vooral in de rol van de lokale coördinator: iemand die de buurt kent, vertrouwen geniet en beschikbaar is om te luisteren, bij te sturen en grenzen te bewaken. Door nabij, menselijk en flexibel te werken, kan lichte steun een groot verschil maken.

De kracht zit niet alleen in de match tussen gezinnen, maar vooral in de rol van de lokale coördinator

FAMILIES FOUNDATION

FAMILIES FOUNDATION

Het lijkt soms zo simpel wat ik doe. Dan denk ik dat ik veel meer moet doen met een moeder. Maar als ik dan hoor dat mijn bezoeken haar zoveel lucht geven, besef ik dat dat is wat zij nodig heeft. Een luisterend oor van mij als vrijwilliger.

Moeders Informeren Moeders (MIM) is een toegankelijk, cultuursensitief en preventief programma voor opvoedondersteuning in de thuissituatie: voor moeders door moeders. MIM richt zich in principe op aanstaande moeders en moeders met een eerste kind tussen 0 en 18 maanden. Soms worden huisbezoeken langer voortgezet.

Vanuit Stichting Families Foundation geloven wij dat gezinnen en families samen sterk zijn. Daarom is het belangrijk om ouders en opvoeders op de juiste manier te steunen in ouderschap, opvoeden en opgroeien. Kinderen en jongeren die opgroeien in gezinnen die voldoende ondersteund worden, kunnen zich positiever ontwikkelen. Dit geeft meer kans op gezonde, evenwichtige volwassenen die een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij. Om dit te bereiken stimuleren en verspreiden wij positieve en effectieve programma’s over ouderschap, opvoeden en opgroeien. Eén van deze programma’s is MIM: Moeders Informeren Moeders.

Ontstaan en ontwikkeling

In 1990 is het Ierse Community Mothers Programma vertaald en aangepast voor de Nederlandse situatie door de Kruisvereniging Breda (nu: Careyn Thuiszorg Breda) en het NIZW (nu: Nederlands Jeugdinstituut). Dit omdat er signalen vanuit het werkveld van de jeugdgezondheidszorg kwamen. Vanuit hen werd geconstateerd dat moeders (met name met een eerste kind) vaak behoefte hadden aan laagdrempelige informatie en het delen van ervaringen met andere moeders. En dat professionele voorzieningen vaak onvoldoende in deze behoefte voorzien. Om dit gat te vullen en de wens om de communicatie naar met name ouders in achterstandssituaties te bevorderen was de aanleiding om Moeders Informeren Moeders te ontwikkelen.

De verantwoordelijkheid voor de implementatie van MIM ligt vaak bij een organisatie voor jeugdgezondheidszorg of welzijn. MIM-coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de dagelijkse implementatie en uitvoering van het programma.

familiesfoundation.nl

Zij zetten zich voor 100% in voor het programma en geloven in wat zij doen. Daarnaast zijn zij vaak al bekend binnen de gemeente. Belangrijke taken van de coördinatoren zijn PR (zodat het programma voldoende onder de aandacht is en blijft bij verwijzende organisaties en de gemeente), het werven, trainen en begeleiden van vrijwilligers, het koppelen van vrijwilligers en MIM-moeders en kwaliteitsbewaking van de uitvoering. Daarnaast helpt het dat er een stabiele landelijke organisatie is die zich inzet voor de bekendheid en draagvlak voor het programma op landelijk niveau. En gemeentes ondersteunt bij de lokale/regionale implementatie.

Het programma heeft een duidelijke meerwaarde, investeren in MIM is de moeite waard en kan veel problemen voorkomen. Het helpt hierbij dat investeren in informele steun steeds beter op de (politieke) agenda staat, waardoor gemeentes gelukkig blijven investeren in programma's als MIM. Het blijft echter een uitdaging om effectieve interventies zonder subsidie duurzaam te implementeren in Nederland. Dat vraagt doorzettingsvermogen en een gerichte strategie om kostendekkend te kunnen werken.

Waar we vooral tegenaan lopen is financiering; doordat MIM al zoveel jaren bestaat is het lastig om subsidie te krijgen. Het is niet 'nieuw' of 'innovatief'. Het is als klein programma een uitdaging (veel werk en daardoor kostbaar) om iedere vijf jaar te investeren in herindiening voor de Databank Effectieve Interventies. Van coördinatoren horen wij dat het lastig kan zijn om vrijwilligers te vinden. Uitvoerende organisaties moeten vaak jaarlijks opnieuw subsidie aanvragen voor de implementatie van MIM bij de gemeente. Voor de coördinatoren is het ieder jaar weer spannend of zij subsidie krijgen.

Visie op informele steun

Informele steun betekent voor ons: onderling contact tussen ouders. Ervaren moeders zorgen in de rol van vrijwilliger voor tijdelijke uitbreiding van het netwerk van de moeder. Het vertrouwen dat ontstaat tussen beide zorgt ervoor dat vragen of zorgen waar een moeder mee worstelt makkelijker besproken worden.

MIM is een vraaggerichte methodiek die aansluit bij de belevingswereld van moeders. Een programma voor (aanstaande) moeders en door moeders. Het gaat uit van de deskundigheid van de ervaringsdeskundige; de vrijwilliger. Dit zijn moeders met ruime ervaring in opvoeden en verzorgen van (jonge) kinderen.

De vrijwilligers gaan één of twee keer per maand op huisbezoek bij (aanstaande) moeders. Tijdens de huisbezoeken praten zij met de MIM-moeders over het verloop van de zwangerschap, de opvoeding en verzorging van de hun kind. De huisbezoeken hebben geen vaste opbouw in activiteiten en onderwerpen. De vragen, ideeën en wensen van de MIM-moeder staan centraal. De vrijwilliger sluit hierbij aan.

De gelijkwaardigheid tussen moeder en vrijwilliger is één van de werkzame elementen, er ontstaat een vertrouwensrelatie waardoor er veel wordt gedeeld.

Ook zijn er gezamenlijke activiteiten zoals groepsbijeenkomsten, uitstapjes (bijvoorbeeld een bezoek aan de bibliotheek of spelinloop) en contact via sociale media. Zo worden moeders met elkaar in contact gebracht om op die manier hun sociale netwerk uit te breiden of hun zelfredzaamheid te vergroten.

Werkwijze

De meeste kinderen in Nederland maken een goede start en groeien gezond op. Maar dit geldt niet voor elk kind. Ongeveer 1 op de 6 kinderen wordt te vroeg geboren, weegt te weinig of groeit op in een moeilijke situatie. Bijvoorbeeld door stress, roken, slechte voeding of te weinig liefde en aandacht. Dit kan gevolgen hebben voor de emotionele, lichamelijke en cognitieve ontwikkeling.

Door te zorgen voor een goede, kansrijke start voor elk kind, vergroot je de kans dat kinderen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen en voorkom je problemen op latere leeftijd. Het draagt bij aan het terugdringen van gezondheidsverschillen en kansenongelijkheid. En het levert maatschappelijk rendement op. MIM biedt ondersteuning in deze eerste 1.000 dagen van het leven van een kind en zijn of haar ouders.

MIM richt zich op moeders die alledaagse vragen hebben over de opvoeding en verzorging van hun kind en/of weinig ondersteuning ervaren vanuit hun sociale netwerk. MIM versterkt het zelfvertrouwen, de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van moeders. Hierdoor worden de opvoedcompetenties van moeders vergroot en hebben zij voldoende handvatten om de verzorging en opvoeding zelfstandig op zich te nemen.

MIM richt zich voornamelijk op moeders. In verschillende gemeentes worden ook vaders en andere opvoeders ondersteund. Het is hierbij belangrijk om rekening te houden met de behoeftes van vaders. Een behoeftepeiling onder vaders laat zien dat ook zij het fijn vinden om ervaringen uit te wisselen en steun te ontvangen. Wat betreft de vorm van ondersteuning lijkt er behoefte aan het ondernemen van gezamenlijke activiteiten en het ontmoeten in groepsverband, anders dan de manier waarom de steun oorspronkelijk is ingericht bij MIM (1 op 1 huisbezoeken met vrijwilliger en moeder).

MIM richt zicht op aanstaande moeders en moeders die voor de eerste keer moeder zijn geworden van wie het kindje tussen de 0 en 18 maanden oud is. In de praktijk zien we dat MIM flexibel ingezet wordt. Zo zien we in de praktijk dat meer moeders van een tweede kind of oudere kinderen deelnemen aan MIM, omdat ook bij hen sprake kan zijn van onzekerheid en vragen over de opvoeding en/of weinig steun uit hun eigen netwerk.

Een kind krijgen is één van de belangrijkste momenten in het leven van ouders. Veel ouders zullen herkennen dat deze nieuwe levensfase kan zorgen voor eenzaamheid en onzekerheid. MIM is er voor moeders die in deze fase een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld omdat zij onzeker zijn over de opvoeding, weinig steun uit hun omgeving ervaren of behoefte hebben om hun ervaringen te delen.

- Vragen of behoeftes van (aanstaande) moeders die deelnemen aan MIM zijn bijvoorbeeld: Moeders zijn onzeker over de dagelijkse opvoeding en verzorging: vragen over voeding, slapen, huilen of overgeven na een flesje.
- Anderstalige moeders die meer willen weten over opvoeden in Nederland en wat hier de gebruiken en gewoontes zijn.
- Moeders die willen weten wat er in hun buurt te doen is.

Onderbouwing

Voordat het op grotere schaal in Nederland werd uitgerold, is het programma eerst op kleine schaal uitgeprobeerd in Breda, begeleid door een programma- en procesevaluatie (Wolf, 1995). Eén van de doelen hiervan was om feedback te krijgen van MIM-moeders over programmaonderdelen, zodat de methodiek op basis hiervan kon worden bijgesteld.

MIM is ontstaan vanuit signalen dat moeders vaak behoefte hebben aan laagdrempelige informatie en het delen van ervaringen met andere moeders. In de online wereld van tegenwoordig en de individualistische samenleving is dit nog steeds waar moeders/ouders naar op zoek zijn.

Samenwerking

De verantwoordelijkheid voor de implementatie van MIM ligt vaak bij organisaties voor de jeugdgezondheidszorg, bijvoorbeeld de GGD, of een welzijnsorganisatie. In de gemeente wordt vervolgens samengewerkt met zo veel mogelijk initiatieven en organisaties die in contact staan met aanstaande moeders of moeders met een jong kindje. Denk aan kraamzorg, verloskundigen, kinderopvang, JGZ, welzijnswerk, bibliotheken of Centra voor Jeugd en Gezin.

De samenwerking met de uitvoerende instanties van MIM loopt erg goed. Alle organisaties die MIM uitvoeren zijn aangesloten bij het 'Samenwerkingsverband MIM'. Eén keer per jaar komen de managers van de aangesloten organisaties bijeen. Het doel van dit overleg is het volgen van de landelijke ontwikkeling van Moeders Informeren Moeders en beleidsbepaling voor de toekomst.

Daarnaast organiseert Families Foundation drie keer per jaar een overleg met de MIM-coördinatoren. We staan dan stil bij landelijke ontwikkelingen en vragen die in de praktijk leven. Er vindt veel uitwisseling plaats; mooie voorbeelden en voorbeelden waar coördinatoren in de praktijk tegenaan lopen.

Coördinatoren kunnen bij Families Foundation terecht voor vragen en wij kunnen dingen aan hen voorleggen. Afgelopen voorjaar hebben wij gesprekken gevoerd met alle coördinatoren en hun managers. Om op de hoogte te zijn wat er binnen hun gemeente speelt en om te kijken waar wij hen nog bij kunnen ondersteunen. Dit zijn prettige gesprekken waarin veel uitwisseling plaatsvindt.

Impact

Met MIM bereiken we jaarlijks veel verschillende moeders: moeders met diverse culturele achtergronden, opleidingsniveau (zowel laag- als hoogopgeleid) en verschillende leeftijden.

MIM versterkt en activeert zowel moeders als vrijwilligers. Er zijn mooie voorbeelden van moeders die ondersteuning kregen van een vrijwilliger. En later zelf actief zijn geworden in het ondersteunen van andere moeders. Vrijwilligers krijgen de kans om nieuwe kennis en vaardigheden aan te leren, door het volgen van trainingen en bijwonen van themabijeenkomsten.

De inzet van MIM kan op verschillende niveaus een waardevolle bijdrage leveren met als gevolg:

Voor ouders
- Toename zelfvertrouwen en zelfredzaamheid.
- Vermindering van gevoelens van eenzaamheid of stress.
- Hulp vragen wordt makkelijker.
- Verbetering van opvoedvaardigheden en het terugkrijgen van plezier in opvoeden.
- Beheersing Nederlandse taal.
- Toename gebruik sociaal netwerk of voorzieningen. Doordat moeders weten bij wie en waar ze terecht kunnen bij toekomstige vragen en zorgen over de opvoeding en verzorging van hun kind.

Voor kinderen
- Een betere start in de eerste 1.000 dagen.
- Een gezonde ontwikkeling op lange termijn.
- Voorkomen van trajecten of kortere trajecten van de GGD/POP-poli en minder verwijzingen naar jeugdhulp.

Voor de maatschappij
- Minder kosten van GGD, GGZ, wijkteam of jeugdhulp. Door vroegsignalering en preventieve ondersteuning worden gezinnen eerder bereikt. In meerdere situaties is zwaardere hulp voorkomen, doordat passende ondersteuning al in een vroeg stadium beschikbaar was.
- Hogere participatie van moeders in vrijwilligerswerk of betaald werk. MIM-moeders worden later vaak zelf vrijwilliger voor MIM.
- Toename sociaal kapitaal in wijk/gemeente.

Ieder jaar vragen wij uitvoerende gegevens en resultaten op bij de organisaties die MIM implementeren. De resultaten vatten wij samen in de factsheet 'Landelijke registratie MIM'. Daarnaast onderhouden we contact met managers en coördinatoren. Beleidsmakers en professionals zouden wij willen meegeven: investeer in informele steun!

Literatuur

- Wolf, E. (1995). *Met steun van een moeder.* Evaluatieonderzoek. NIZW.

MOEDERS ÉN VRIJWILLIGERS

Een moeder: 'Ik voelde me best wel alleen met mijn baby na onze verhuizing. Nu ik meedoe aan MIM heb ik iemand die mij wegwijs maakt in de gemeente en met wie ik gezellig kan kletsen en van gedachten kan wisselen. Ik ben altijd weer blij als we hebben gepraat.'

Een vrijwilliger: 'Ik ben zo trots op de moeder die ik ondersteun. Ze doet het toch allemaal maar, met alles wat er op haar bordje ligt. Ik ben blij dat ik een beetje tot steun kan zijn in haar wereld.'

Een moeder: 'Het helpt dat ik weet dat ik er niet alleen voor sta. Ik ben echt positiever naar het moederschap gaan kijken en kan er meer van genieten.

het Schaduwgezin

HET SCHADUWGEZIN

Voor ieder kind dat in een zorgelijke thuissituatie leeft.

Een Schaduwgezin is een gezin dat een veilige plek biedt aan een kind of gezin in de knel. Dat kan om allerlei redenen zijn: ouders met verslaving, vechtscheiding, financiële problemen, psychische aandoeningen, verstandelijke beperkingen, niet-aangeboren hersenletsel, een combinatie van meerdere van deze redenen, al dan niet gecombineerd met een niet-westerse achtergrond… Maar ook een kind dat nooit buiten de lijntjes durft te kleuren, omdat het bang is om straf te krijgen.

De ingang voor deze steun is het onderwijs. Het Schaduwgezin is een methodiek om hulp te organiseren via de ouders van een klasgenootje, uitgevoerd via de leerkracht. Die leerkracht wil graag helpen, kan dat zelf niet, maar de stap naar een meldcode, sociaal wijkteam of andere vorm van formele hulpverlening is te groot, duurt te lang of leidt tot ongewenste dossiervorming. De leerkracht vraagt dan aan het kind in de knel met wie het graag speelt en via een lichte interventie koppelt de leerkracht beide ouders aan elkaar. Zij maken vervolgens afspraken zelf over de opvang van het kind en eventuele andere vormen van ondersteuning.

Ontstaan en ontwikkeling

Het Schaduwgezin is ontwikkeld door Jolanda Doornbos, op basis van haar eigen ervaringen met onder andere verstandelijk beperkte ouders, maar ook als docent in het onderwijs. Ze schreef over die ervaringen het boek 'Beperkt Volmaakt'. Ze ontwikkelde een methodiek die door elke leerkracht uitgevoerd kan worden. Doornbos is tevens gediplomeerd HBO SW Ervaringsdeskundigheid.

De werkzame bestanddelen om zo'n methodiek voor het voetlicht te krijgen zijn volgens Doornbos vooral: je goed laten informeren wat nodig is, lobbyen, praten en geloof in het initiatief.

Visie op informele steun

Informele steun is voor Het Schaduwgezin vooral steun die door derden wordt gegeven en niet door instanties wordt gewaardeerd in geld of middelen. Het is ongedwongen en onofficieel, maar daarmee niet minder van belang. Concreet betekent dit dat het Schaduwgezin informele steun biedt, zonder daar iets voor terug te verlangen, anders dan de meerwaarde voor de kind en het gezin dat de steun krijgt.

hetschaduwgezin.nl

Werkwijze

Een Schaduwgezin kan kortdurend betrokken zijn, bijvoorbeeld acht weken bij een moeder die uitvalt omdat ze haar been heeft gebroken en de kinderen niet naar school kan brengen. Het kan ook gaan om langduriger betrokkenheid, bijvoorbeeld rond een scheiding, een psychiatrische opname of andere problemen in het gezin van het kind in de knel.

Het Schaduwkind is een interventie die plaatsvindt in de klas en in de school van de kinderen uit beide gezinnen. De lijntjes zijn kort: kind, leerkracht, ouders. Uitgangspunt is hoe het kind zich laat zien in de groep waar de leerkracht is en dus niet een hulpvraag bij een instantie door wie dan ook.

Onderbouwing

We maken gebruik van de wetenschappelijke kennis van het Trimbos instituut en de Nederlandse Vereniging Artsen Verstandelijk Gehandicapten (NVAVG). Praktijkkennis zetten we in door eigen ervaring als leerkracht, maar ook door leerkrachten zelf te bevragen op hun praktijkvoorbeelden tijdens scholingsdagen.

Leerkrachten worden geschoold in hoe het Schaduwgezin in te zetten binnen hun school en klas. En ook ouders worden betrokken door een ouderavond te organiseren, die overigens vaak al gepland was op de jaarkalender van een school. Daar krijgen ouders informatie over het Schaduwgezin en krijgen ze de vraag of ze zelf Schaduwgezin willen zijn of zo'n Schaduwgezin nodig hebben.

Samenwerking

Het Schaduwkind werkt samen met gemeenten, jeugdhulp-organisaties en onderwijsinstellingen. Die samenwerking verloopt over het algemeen heel goed.

Impact

Door de korte lijnen bij de inzet van de methodiek Het Schaduw-gezin worden kinderen en gezinnen snel geholpen. Soms al binnen een dag.

Schaduwgezinnen kent de impact, omdat de schaduwgezinnen worden bijgehouden in een systeem. Daarnaast ziet de leer-kracht in de klas na een match het kind beter functioneren. Tevens vertellen leerkrachten, scholen en ouders hun verhalen.

BINNEN EEN DAG GEREGELD

Een gezin met vier kinderen (van wie een baby), de ouders functioneerden prima. Van de één op andere dag valt moeder om gezondheidsredenen uit. Het ziet er niet naar uit dat ze snel hersteld is. Vader werkt fulltime, hij neemt zorgverlof, maar op het moment dat dit verlof afloopt, zit hij met de handen in het haar. Vader weet dat de school van de oudste twee kinderen gebruik maakt van Het Schaduwgezin. Hij belt: kan dat ook bij ons? Binnen een dag is het geregeld: verschillende gezinnen springen in, zodat de vader kan werken en 's avonds zonder zorgen thuis kan zijn voor zijn kinderen.

RUIMTE

Een kind vertoont in de klas zorgelijk gedrag. Tijdens een 10-minuten gesprek kaart de leer-kracht de mogelijkheid van een Schaduw-gezin aan bij de ouders. In eerste instantie wijzen zij dat af. Pas na vijf gesprekken stemmen ze toe met de inzet van één gezin, waar hun kind soms al komt om te spelen. Dat wordt nu vaker. De ouders krijgen daardoor de ruimte om hulp te zoeken voor hun problemen. Het kind komt veel meer ontspannen op school.

HOME START Thuis in gezinnen

HOME-START

Alle ouders hebben wel eens vragen over de opvoeding. Of er zijn andere zorgen in het gezin. Dan is het belangrijk om mensen in de buurt te hebben om mee te praten. Als die er niet zijn, kunnen moeders en vaders ons om hulp vragen. Een ervaren vrijwilliger komt elke week bij het gezin thuis. Biedt een luisterend oor. Een steuntje in de rug. Helpt met praktische tips en contacten in de buurt. De vragen van ouders zetten we centraal. Home-Start is dichtbij. Wij zijn er voor alle ouders.

Home-Start is een wereldwijd programma dat zich inzet voor (aanstaande) ouders. We ondersteunen ouders met vragen over ouderschap en opvoeden. Een vrijwilliger die zelf ervaring heeft met ouderschap en opvoeden verbinden we aan deze ouders, ze lopen een tijdje samen op. Het doel is dat ouders zich (weer) voldoende competent voelen in hun ouderschap en opvoeding. We zetten in op het vergroten van kennis, vaardigheden, veerkracht en zelfvertrouwen en op het versterken van het netwerk van gezinnen.

Alle ouders maken zich wel eens zorgen of hebben vragen over de opvoeding. De meeste ouders komen hier, samen met hun netwerk, wel uit. Toch heeft een substantieel deel van de ouders lichte of matige opvoedonzeker-heid en daardoor een extra steuntje in de rug nodig. Wanneer opvoedvragen en onzeker-heid niet opgelost of onvoldoende beantwoord worden, neemt het risico op opvoedings-problemen toe.

Home-Start is ontwikkeld om deze negatieve spiraal te doorbreken door ouders vroegtijdig te ondersteunen. Door hen te helpen bij het opbouwen van zelfvertrouwen, het versterken van hun netwerk en het verbeteren van opvoedvaardigheden, wil Home-Start gezinnen veerkrachtiger maken. Dit vermindert niet alleen stress op korte termijn, maar helpt ook problemen bij kinderen en ouders op lange termijn te voorkomen. Hiermee willen we bijdragen aan een veilige en positieve omgeving voor kinderen.

Ontstaan en ontwikkeling

Home-Start is ruim 50 jaar geleden ontstaan in Engeland vanuit een burgerinitiatief en uitgegroeid tot een wereldwijd programma.

home-start.nl

In 1993 is Home-Start Nederland als pilot gestart in een aantal Limburgse gemeenten. Er kwam in de jaren 90 meer aandacht voor informele netwerken en ondersteuning naast de bestaande hulpverlening. Wereldwijd is toen gekeken welke programma's er waren die zich informeel inzetten voor ouders.

Er is gekozen voor Home-Start als best passend programma voor Nederland. De methodiek is overgenomen uit het VK en doorontwikkeld naar de Nederlandse situatie.

Er is vanaf het begin dat Home-Start naar Nederland is gehaald, vanuit de Universiteit van Amsterdam (UvA) onderzoek gedaan. Hierdoor is het programma meer passend gemaakt voor de Nederlandse situatie, is het programma doorontwikkeld en wordt het zo nodig aangepast, bijvoorbeeld door rekening te houden met nieuwe doelgroepen.

Home-Start is vanaf het begin goed ontvangen en redelijk snel in heel Nederland geïmplementeerd. Wat hierbij geholpen heeft, is dat Humanitas zich aan Home-Start heeft verbonden, waardoor het programma overal in het land kon worden aangeboden. Sinds de invoering van de Jeugdwet gaat dat via inkoop door gemeenten. Naast Humanitas wordt het programma uitgevoerd door zestien organisaties: hier is de coördinator in dienst.

We zijn een sterk merk, hebben een grote naamsbekendheid zowel landelijk als lokaal, een werkende methodiek, goed getrainde en ondersteunde vrijwilligers en zijn blijvend in ontwikkeling. Home-Start is opgenomen in de databank van het NJi als 'bewezen volgens goede aanwijzingen'.

Visie op informele steun

Wij zien informele steun als steun die (in ons geval) ouders elkaar kunnen bieden bij de alledaagse vragen over ouderschap en opvoeden. Informeel waar het kan, formeel waar het moet. Eerst kijken wat ouders samen kunnen oplossen, professionele hulp inzetten wanneer problemen zwaarder of complexer worden.

Werkwijze

Wekelijks bezoekt een vrijwilliger het gezin een dagdeel. De ouder geeft aan waarbij hij of zij ondersteund wil worden. Dit kan een luisterend oor zijn maar ook praktische hulp, advies of netwerkversterking. Home-Start ondersteunt ouders om de ouder te zijn die ze graag willen zijn, zodat kinderen zo gezond en veilig mogelijk kunnen opgroeien in de thuissituatie.

Dit doen we door in te zetten op het vergroten van kennis, vaardigheden, veerkracht en versterking van het netwerk. We werken vraaggericht: ieder gezin en iedere ouder is uniek en heeft passende steun nodig.

Naast deze 1-op-1 ondersteuning organiseren we ook bijeenkomsten voor ouders. Deze bijeenkomsten zijn vaak een mix van informele contacten tussen ouders en informatie over specifieke thema's. Hierbij richten we ons ook op het verduurzamen van de onderlinge contacten, zodat ouders elkaar blijvend kunnen ondersteunen in wijken en buurten.

Gemiddeld is een vrijwilliger tien maanden betrokken bij een gezin. Regelmatig houden de vrijwilliger en het gezin daarna privé nog contact.

Home-Start richt zich specifiek op de ouder. Omdat we geloven dat wanneer het goed gaat met ouders, het ook beter gaat met de kinderen, waardoor ze zo kansrijk mogelijk kunnen opgroeien. Ouders willen het graag heel goed doen, maar missen soms de kennis of de vaardigheden of er zijn factoren die het ouderschap en de opvoeding negatief beïnvloeden. Vaak kunnen we die factoren niet oplossen, maar we kunnen ouders wel ondersteunen hoe ze hier zo goed mogelijk mee kunnen dealen.

Onderbouwing

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar Home-Start, waarbij de effectiviteitsladder van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) als basis is gebruikt om te bepalen welk onderzoek nodig was. Voor die onderzoeken zijn ouders (en veelal ook een controlegroep) en vrijwilligers geïnterviewd of ze hebben een vragenlijst ingevuld. De uitkomsten van de onderzoeken zijn gebruikt voor het doorontwikkelen van het programma.

De vrijwilligers hebben in altijd ervaring met opvoeden, doordat ze zelf kinderen hebben (de meeste) of doordat ze met kinderen gewerkt hebben. Vanuit hun eigen ervaring ondersteunen zij de ouders.

Samenwerking

Iedereen die contact heeft met ouders (jeugdgezondheidszorg, verloskundigen, kinderopvang, scholen, kinderopvang, sociale teams, enzovoorts) kan een gezin (met toestemming van de ouder) aanmelden. Ouders kunnen ook zichzelf aanmelden. Het is daarvoor niet noodzakelijk dat er ook een andere vorm van hulp aan het gezin wordt geboden. Er wordt samengewerkt met gemeenten, die onze diensten inkopen.

Hoe die samenwerking verloopt, wisselt per locatie. In veel gemeentes weet men Home-Start goed te vinden en worden veel ouders aangemeld. Maar soms is het ook lastig en wordt informele steun als concurrentie gezien. Daarnaast zijn er veel wisselingen in de hulpverlening, waardoor het nodig is dat Home-Start iedere keer weer opnieuw onder de aandacht wordt gebracht. Het is nog lang niet overal automatisch onderdeel van de keten. Veel lokale Home-Start locaties zijn onderdeel van een coalitie Kansrijke Start. Landelijk is Home-Start ambassadeur Kansrijke Start. Landelijk (en als het mogelijk is ook lokaal) wordt samengewerkt met andere organisaties die informele steun bieden aan ouders (zoals Steunouder, Samen Oplopen, Buurtgezinnen en de Oudertelefoon).

Impact

Er is veel onderzoek gedaan naar Home-Start, met name door de UvA. Hieruit blijkt dat het gevoel van zelfvertrouwen en welbevinden bij ouders stijgt door positieve bekrachtiging in hun omgeving. Daarmee stijgt ook hun gevoel van opvoedcompetentie. Dit heeft als resultaat dat het opvoedgedrag van ouders positiever en effectiever wordt. Als gevolg hiervan verbetert het gedrag van kinderen, dit verandert positief wat betreft opstandig, affectief en angstig gedrag. De verbeteringen in welzijn, opvoeden en kind gedrag zijn blijvend op lange termijn.

In 2025 zijn ruim 3.000 gezinnen ondersteund door 2.600 vrijwilligers.

TWEELING

Een moeder van een tweejarige peuter en zwanger van een tweeling, vraagt om hulp. Haar hoofd is vol, ze gaat binnenkort bevallen. Hun woning is niet heel ruim, waardoor er weinig bewegingsvrijheid is voor de peuter. Ook heeft moeder bekkeninstabiliteit. Ze voelt zich schuldig omdat ze er onvoldoende kan zijn voor haar dochtertje.

De vrijwilliger, zelf ook moeder van een tweeling, luistert, geeft tips en gaat af en toe met de peuter naar buiten, waardoor moeder letterlijk en figuurlijk meer ruimte krijgt in haar hoofd en ze weer overzicht krijgt. Hierdoor kan ze weer zelf dingen gaan regelen. Ze vindt een huisje met een tuin. Ze vindt daar de tijd en de ruimte om aandacht te geven aan haar dochtertje en ze kan er ook heel goed de zorg voor de tweeling organiseren.

De vrijwilliger, zelf ook moeder van een tweeling, luistert, geeft tips en gaat af en toe met de peuter naar buiten

MEELEEFGEZIN

Een kansrijke toekomst voor (kwetsbare) jonge kinderen. Kinderen voor wie het fijn zou zijn om op regelmatige basis mee te draaien in en een relatie op te bouwen met mensen uit een tweede milieu, omdat (een van) hun ouders het moeilijk hebben, veel stress ervaren, psychische of verslavingsproblemen hebben.

MeeleefGezin richt zich op kinderen die bij de start nog niet geboren zijn of niet ouder zijn dan vijf jaar, van ouders met psychische problemen of verslaving. MeeleefGezin biedt deze gezinnen een vrijwillig meeleefgezin aan, dat het kind met enige regelmaat opvangt. Dit kan een stel of alleenstaande persoon zijn, met of zonder kinderen.

Het kind doet positieve ervaringen op in deze vertrouwde en stabiele tweede omgeving. Deze ervaringen dragen bij aan een gezonde ontwikkeling van deze kinderen en geven ruimte aan een optimale relatieopbouw tussen ouder(s) en kinderen. Het geeft ouders met psychische of verslavingsproblemen even lucht en ruimte om therapie op te pakken. Dit draagt bij aan hun eigen welzijn en de relatie met hun kinderen.

Ontstaan en ontwikkeling

Femke van Trier werkte bij GGZ-instelling Altrecht met gezinnen. Ze ondervond dat kinderen soms onnodig snel uit huis geplaatst werden, zij wilde een tussenweg vinden binnen het vrijwillige kader. Het enthousiasme en de passie van Femke hebben geleid tot een appeltje van Oranje: een bezoek van koningin Máxima en Hugo de Jonge. Er zijn samenwerkingen ontstaan met gemeentes, maar helaas ook weer verloren gegaan. Men gelooft gelukkig heel erg in het programma, maar het blijkt lastig om het structureel in gemeenten in te zetten. Begin 2025 is MeeleefGezin overgenomen door de Stichting Praktijk Levensloop.

Visie op informele steun

De meeleefgezinnen komen uit de buurt en zetten zich vrijwillig in. De ouders van het opgevangen kind voelen een ongedwongenheid en eigen motivatie om de ondersteuning van het meeleefgezin te zoeken. Dat is voor ons informele steun!

Werkwijze

De meeleefgezinnen en ouder-kind gezinnen worden gescreend, gematcht en begeleid.

De meeleefgezinnen krijgen een training. De (MeeleefGezin) MLG- professionals worden ook begeleid door middel van intervisie en training.

De begeleiding door de MLG-professional duurt twee jaar. De start is vroeg, de ondersteuning van de meeleefgezinnen start bij kinderen onder de vijf jaar en heeft geen einddatum.

Onderbouwing

Onderzoek naar de uitvoering van de training is belangrijk om deze vanaf het begin te kunnen optimaliseren. In het onderzoek ‘Waarom MeeleefGezin en geen pleegzorg’ (F. van Trier, 2019) zijn vragen gesteld aan 100 deelnemers, afkomstig uit het hele land. Ruim 60% gaf aan dat ze bewust voor informele zorg hadden gekozen en dat pleegzorg hen niet paste. 25% van de ondervraagde zagen graag dat ouder en kind niet gescheiden zouden worden, hetgeen bij de interventie MeeleefGezin het geval is. 12% geeft aan dat ze eigenlijk ook voor pleegzorg hadden kunnen kiezen.

MeeleefGezin past goed bij Value Based Healthcare, waarbij de waarde voor de patiënt voorop staat. Die waarde kan worden uitgedrukt in de gezondheidsuitkomsten ten opzichte van de kosten. Vrij vertaald: de beste zorg voor de laagste kosten. MeeleefGezin betreft informele zorg waardoor de kosten in vergelijking tot formele zorg laag zijn. De gezondheidsuitkomsten mogen we positief beoordelen, als we ons baseren op de resultaten in de eerste vijf jaar MeeleefGezin. MeeleefGezin sluit aan op alle speerpunten van de Transitie in de Jeugdzorg.

In 2019 is de interventie MeeleefGezin opgenomen in de GGZ standaard KOPP/KOV Zorg voor ouders met psychische en/of verslavingsproblematiek en hun (volwassen) kinderen. We maken heel veel gebruik van ervaringsdeskundigheid. Bij trainingen nodigen we altijd een ervaringsdeskundige uit. samenwerking

MeeleefGezin werkt samen met GGZ-instellingen, gemeenten, huisartsen, het sociale domein en de jeugdgezondheidszorg.

Impact

Er worden via meeleefgezinnen vaak heel mooie, langdurige relaties gebouwd. Kinderen hebben daardoor meer kans op een ongestoord ontwikkelingspad. Zo mogen weer kind zijn, ondanks de problemen van de ouders. Die ouders voelen meer ruimte en rust om zichzelf te blijven én ouder te zijn. We weten dat doordat we regelmatig gesprekken voeren met meeleefgezinnen en ouders van kinderen die worden opgevangen. Er is (nog) geen onderzoek uitgevoerd naar de impact van ons werk.

meeleefgezin.nl

Ondersteuning Pleeggezin

ONDERSTEUNING PLEEGGEZIN

Ondersteuning Pleeggezin (OP) heeft als doel het verbeteren van pleegzorg. Zodat pleegouders de beste zorg aan hun pleegkinderen kunnen geven.

Ondersteuning Pleeggezin (OP) zet zich in voor pleegkinderen en pleeggezinnen. We verduurzamen de pleegzorg, zodat die nu en in de toekomst een zo thuis mogelijke plek kan bieden aan kinderen die voor langere of kortere tijd niet thuis kunnen wonen. We zijn een stichting met ongeveer vijf medewerkers. Werken nauw samen met een scala aan pleegzorgorganisaties en gemeenten.

We bieden twee programma's aan.

1. Met Mockingbird realiseren we duurzame vangnetten rondom pleegkinderen door pleeggezinnen aan elkaar te koppelen in een netwerk. Deze netwerken noemen we 'constellaties'. Zij dragen gezamenlijk zorg voor de kinderen, een beetje zoals in 'normale' grote families het geval is. Mockingbird heeft volgens ons grote potentie voor systeemverandering in de pleegzorg.
2. Met Kamer voor een Kind geven we subsidies aan pleeggezinnen die daarmee een aanpassing aan hun woning kunnen doen, zodat ze meer pleegkinderen op kunnen vangen, pleegkinderen die al bij hun wonen beter kunnen opvangen, of aan pleegzorg kunnen beginnen.

Pleegzorg staat onder druk. Ieder jaar neemt het aantal pleeggezinnen af, en wachten nog meer kinderen op een plek in een pleeggezin.

In de praktijk is het zowel moeilijk om pleegouders te werven, als voor pleegzorg te behouden. Het komt daarnaast nog veel te vaak voor dat een pleegkind niet in het pleeggezin kan blijven, bijvoorbeeld omdat de druk op pleegouders te hoog oploopt.

- Pleegkinderen voelen zich vaak eenzaam en 'anders' dan andere kinderen. Ze hebben vaak gebrek aan vertrouwde relaties om hen heen, om stabiel op te kunnen groeien.
- Pleegouders geven aan zich overbelast te voelen en te weinig steun vanuit het systeem te ervaren, om pleegzorg vol te houden en zo goed te kunnen bieden, als ze graag zouden willen.
- Er is beperkt zicht op pleeggezinnen, wat risico's met zich mee brengt voor de veiligheid van de kinderen die daar opgroeien.
- Medewerkers in pleegzorg beginnen vaak met hart en ziel aan dit werk, maar lopen in de praktijk tegen de grenzen aan van wat zij pleeggezinnen kunnen bieden wanneer de situatie in het gezin staat. Zij maken regelmatig mee dat een pleegkind daar dan niet kan blijven, en overgeplaatst wordt naar weer een nieuw gezin.

ondersteuning pleeggezin.nl

mockingbird nederland.nl

Ontstaan en ontwikkeling

We hebben een diep geloof in de kracht van relaties. Het zijn de relaties binnen de Mockingbirdnetwerken, die kinderen veiligheid en steun bieden en die de pleegouders helpen om deze vorm van informele zorg te kunnen blijven geven. Pleegkinderen krijgen er voor het eerst vriendjes en vriendinnetjes die begrijpen waar ze vandaan komen, pleegouders hebben aan een half woord genoeg om elkaar te kunnen steunen met alles wat ze tegen komen, en Hubhome pleegouders (het ervaren pleeggezin dat in de constellatie een spilfunctie vervult) zorgen dat alle gezinnen regelmatig in knusse setting bij elkaar komen, hebben eindeloos logés over de vloer, springen bij voor verjaardagspartijtjes, enzovoorts. Al deze onderlinge informele steun zorgt ervoor dat pleegzorg weer kan doen waar het zo goed in is: een warm en stabiel thuis bieden aan kinderen die dat zo nodig hebben. De kracht van relaties zit ook in de manier waarop we samenwerken met alle partijen in ons netwerk. We vinden elkaar voortdurend op de missie, namelijk het versterken van de kracht van pleeggezinnen. En we zetten ook in onze samenwerking, de relatie op één. Hoe kunnen we elkaar versterken, wat verwachten we van elkaar, hoe zijn we goede partners? We vormen met elkaar een veranderbeweging om pleegzorg te versterken, en in gezamenlijkheid, is dat heel krachtig.

De drive om pleegzorg te verbeteren is groot bij de betrokken partners en heeft vanaf het begin veel energie losgemaakt. Zeker op het moment dat er in de constellaties resultaten geboekt worden (een pleegkind waar het duidelijk veel beter mee gaat, een pleegouder die er helemaal doorheen zat, en weer de energie en het plezier terugvindt om ervoor te kunnen gaan), motiveert dit iedereen ontzettend. De opstart met Mockingbird is tot nu toe bij al onze partners zeer succesvol geweest. Dit is zowel te danken aan de krachtige werkwijze zelf, als in de manier waarop OP partners ondersteunt bij de implementatie. Vanuit OP bieden we onze partners een combinatie van training en begeleiding op de werkwijze én op het projectmanagement, waardoor zij telkens binnen afzienbare tijd concrete resultaten te boeken.

De ambitie van OP met Mockingbird is groot. Wij zetten in op systeemverandering in de pleegzorg. De werkwijze staat als een huis en is bewezen van waarde voor pleegkinderen.

De uitdagingen die we tegenkomen, zitten vooral in het groeien en wat daar voor nodig is. We zetten met Mockingbird in op systeemverandering in de pleegzorg en we zitten nu tegen het kantelpunt aan. Dat roept belangrijke vragen op.

- Hoe zorgen we dat de organisaties waarmee we samenwerken niet enkele netwerken realiseren, maar daadwerkelijk alle pleeggezinnen in hun werkgebied de kans krijgen bij een netwerk aan te sluiten?
- Hoe zorgen we dat we niet alleen met de huidige zeven pleegzorgorganisaties goed blijven samenwerken, maar dat uiteindelijk alle dertig pleegzorgorganisaties in Nederland deze nieuwe werkwijze in pleegzorg omarmen?
- Welke randvoorwaarden zijn er nodig in beleid in Nederland, zodat de Mockingbird werkwijze, zo soepel mogelijk kan worden uitgerold?

We pakken deze vragen zo veel mogelijkheid in gezamenlijkheid met onze partners in pleegzorg en in de overheid op. Systeemverandering realiseer je alleen door met veel verschillende partners in dat systeem samen te werken, en een gezamenlijke beweging te realiseren. Hier zetten we al grote stappen in, maar vraagt ook nog veel.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons de steun die je ook zou geven aan je oudere buurman, je dochter die net moeder geworden is, een klasgenootje of een vriend, zoals we dat gelukkig van mens tot mens zo graag doen. Het is de steun die daardoor ook in de eerste plaats ontstaat vanuit de behoeften die mensen zelf hebben, en die andere mensen, doordat ze hen kennen en begrijpen, hen kunnen bieden. Niet omdat ze bepaalde zorg in hun pakket hebben en kunnen aanbieden (al dan niet met wachttijd), maar omdat ze snappen wat die ander nodig heeft, en dat flexibel kunnen bieden, of in kunnen meedenken.

Pleegzorg heeft daarin een unieke rol. Het is misschien wel de meest informele vorm van wat formeel 'jeugdzorg met verblijf' heet. Dat is ook de kracht ervan. Maar daarvoor is het wel nodig dat pleegouders voldoende worden toegerust om die rol te vervullen, pleegzorgorganisaties daarin faciliteren, zonder over te nemen. Daarvoor is het nodig dat pleegkinderen echt gehoord en gezien worden, en terecht kunnen bij mensen die ze goed kennen en vertrouwen, wanneer zij dat zelf willen. Dat is precies wat we met Mockingbird en Kamer voor een Kind beogen.

Werkwijze

Er is tenminste maandelijks een gezellige en informele bijeenkomst van het Mockingbird netwerk, georganiseerd door de Hubhome pleegouders, waar alle gezinnen bij aansluiten en waardoor iedereen elkaar goed leert kennen. Vanuit de relaties die daardoor ontstaan wordt na verloop van tijd steeds meer concrete 'informele steun' geboden aan elkaar. Dat begint in de praktijk bij de Hubhome pleegouders, immers de aanjagers van het netwerk. Maar na verloop van tijd ontstaat dat tussen alle gezinnen onderling, en groeit de constellatie echt uit tot een vangnet waarin niemand er alleen voor staat.

Kinderen moeten terecht kunnen in een pleeggezin zolang als dat nodig is. Dat geldt ook voor de Mockingbird constellaties. Dat kunnen maar een paar weken zijn, maar ook een heel leven lang. Informele relaties zouden zich niet moeten hoeven houden aan de kaders vanuit formele zorg.

Onderbouwing

Mockingbird is al ruim twee decennia geleden in de VS gestart en inmiddels ook in het VK een groot succes. Daar zijn bijna 300 constellaties gerealiseerd waar pleegkinderen veilig en stabiel kunnen opgroeien. Daarmee is Mockingbird de nieuwe norm voor sterke pleegzorg.

Het initiatief is oorspronkelijk ontwikkeld voor en door ervaringsdeskundige jongeren en (pleeg)ouders, die gebrek hadden aan precies het soort netwerk dat Mockingbird nu biedt. Het is doorontwikkeld door The Mockingbird Society, die de wereldwijde uitrol ondersteunt. In Nederland is dit initiatief ontstaan vanuit de wens van pleegouders en beroepskrachten in de pleegzorgsector, die tijdens een gezamenlijke studiereis naar Engeland begin 2020, collectief vielen voor de Mockingbird werkwijze. Onder andere Kinderpostzegels, het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) vanuit de VNG, en de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) hebben vervolgens een projectgroep gevormd. Die projectgroep is zowel het draagvlak voor Mockingbird in Nederland gaan onderzoeken (dat bleek groot) en is financiering gaan realiseren (met dank aan Kinderpostzegels, de Nationale Postcode Loterij, en het Oranje Fonds) om de opstart te bekostigen.

De projectgroep heeft het initiatief genomen om voor de uitrol van Mockingbird en mogelijke andere innovatieve projecten in pleegzorg, een aparte stichting op te richting; Ondersteuning Pleeggezin. Sinds eind 2021 is deze stichting formeel opgericht, en sindsdien werken we samen met een toenemend aantal partners, om de impact van Mockingbird zo groot mogelijk te maken.

We zetten nadrukkelijk in op kennisdeling tussen de verschillende Mockingbird projectteams onderling. Zij komen regelmatig online en offline bij elkaar om, samen met het team van OP, te reflecteren op hun ervaringen met Mockingbird. Hier zijn in veel gevallen ook de Hubhome pleegouders bij, zodat beroepskrachten en pleegouders telkens gelijkwaardig bijdragen aan deze groeiende kennis over Mockingbird. Wij gebruiken deze inzichten op onze beurt om voortdurend onze training en begeleiding in het werken met Mockingbird aan te scherpen.

Tenslotte zijn we vanuit OP regelmatig in contact met de pleeggezinnen om van hen te horen hoe het gaat en beter kan, maar ook om samen met hen op basis van hun ervaringskennis, de resultaten van Mockingbird breed uit te dragen bij beleidsmakers, politiek, en fondsen.

samenwerking

Ondersteuning Pleeggezin werkt samen met jeugdzorginstellingen (waaronder pleegzorgorganisaties), gemeenten, inkoopregio's, jeugdzorgregio's, gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen, vermogensfondsen en goede doelen. Daarnaast hebben we goede relaties met het ministerie van VWS en met leden van de Tweede Kamer.

Hoe die samenwerking verloopt verschilt uiteraard van relatie tot relatie, maar over het algemeen zeer positief. Al deze partners voelen zich verbonden vanuit de gezamenlijke missie om pleegzorg te versterken en dragen daar vanuit hun respectievelijke rollen aan bij. Doordat jeugdzorg in Nederland decentraal is georganiseerd, hebben veel van onze samenwerkingen ook een regionaal karakter. De resultaten en inzichten die lokaal worden verkregen, voeden echter wel de nationale ontwikkelingen, en vice versa.

impact

We halen regelmatig de verhalen op bij de betrokken pleeggezinnen. We monitoren de activiteiten van onze constellaties en we zijn de monitoring van de resultaten samen met de partners aan het doorontwikkelen. We hebben extern onderzoek laten doen, onder andere door het Verwey Jonker instituut. Dit onderzoek onderstreepte de meerwaarde van Mockingbird voor pleegzorg in Nederland.

We stabiliseren pleegzorg en voorkomen ongewenst vroegtijdig afgebroken pleegzorgplaatsingen. Dat heeft impact op de levens van pleegkinderen, maar ook op al die mensen om hen heen: pleegouders, eigen kinderen van pleegouders, ouders van pleegkinderen en ook de beroepskrachten.

We zijn nu nog niet lang genoeg met Mockingbird bezig te kunnen bepalen wat dit pleegkinderen in Nederland op de lange termijn oplevert. We zien al wel dat kinderen blijven terugvallen op het netwerk wat ze in de constellatie hebben opgebouwd, ook als de formele pleegzorg al lang en breed voorbij is en ze bijvoorbeeld weer bij hun eigen ouders wonen. Dit is ook in lijn met onze visie op informele relaties en het realiseren van een vangnet; dit zou niet afhankelijk moeten zijn van de duur of het aanbod van formele zorg.

De Mockingbird werkwijze is niet alleen bijzonder effectief, hij is ook bijzonder makkelijk te begrijpen. Iedereen voelt aan dat pleegzorg in netwerken organiseren, sterker, veiliger, en leuker is, dan wanneer pleeggezinnen er alleen voor staan. Daarvoor hoef je geen kenner van jeugdzorg te zijn, en dat is precies de kracht. Met deze werkwijze en de resultaten die we boeken, bieden we zodoende niet alleen een bijzonder concrete invulling aan bredere beleidsambities zoals bijvoorbeeld omschreven in de Hervormingsagenda, maar ook één die daardoor op breed draagvlak kan rekenen. Daarnaast zetten we niet alleen in op anders denken, maar ook op anders doen. En we bieden vanuit projectmatig werken een heel concreet stappenplan om impact te bereiken en te borgen binnen de verschillende werkgebieden van pleegzorgorganisatie. Deze combinatie tussen inhoudelijke kennis over pleegzorg en stevige projectmanagement skills, zorgt ervoor dat mensen daadwerkelijk successen ervaren terwijl ze met Mockingbird werken. Tenslotte, Mockingbird is niet van één pleegzorgorganisatie, maar wordt door een heel scala aan partners gedragen. De mate van kennisuitwisseling, support, en plezier in het samenwerken tussen die partners onderling is heel hoog, en Mockingbird is echt van hen samen.

HARTVERWARMENDE MOMENTEN

Mockingbird Hubhome pleegouder Annemarie vertelt:
'Vanmiddag reed ik met een van de pleegkinderen naar zijn huis; ik had hem opgehaald van school. Hij was enthousiast aan het vertellen over zijn nieuwe vriend en over een dikke bromvlieg die hij op school had gevangen.

'Toch trok ook zijn telefoon zijn aandacht en hij begon een spelletje te spelen. Ik zei: Dat is ook niet gezellig. Meteen legde hij zijn telefoon weg en gaf aan dat hij eigenlijk best moe was. Ik vroeg hem hoe dat kwam. Nou, hij had de avond ervoor stiekem de iPad mee naar boven genomen. Een heel verhaal volgde over hoe hij die had verstopt. Meteen ging er van alles door mijn hoofd: O nee, wat nu? Moet ik dit vertellen aan de pleegouders? Tast dit hun vertrouwen aan? Het bleek dat zijn pleegmoeder hem al betrapt had. Het viel dus mee!
'Dit soort dingen komen wel vaker voor wanneer kinderen bij ons komen spelen of logeren. We horen van alles van ze. Tot nu toe zijn het vooral leuke dingen geweest en hebben we nog geen moeilijke beslissingen hoeven nemen.
Juist het delen van dit soort verhalen met de pleegouders is voor ons waardevol, zodat we op een goede manier kunnen omgaan met de kinderen. Want uiteindelijk kennen de pleegouders hen het beste.

'We zijn nu driekwart jaar onderweg als Hubhome pleegouders en het gaat goed. We hebben hele leuke en gezellige bijeenkomsten met de constellatie. De kinderen komen spelen en logeren. Wat we wel hebben geleerd is dat relaties opbouwen tijd kost. Je wil graag meteen iets betekenen maar het is echt een proces van rustig aan doen. Twan en ik zijn nogal van de actie en denken al snel: kom maar, hoe meer zielen, hoe meer vreugd! Dus we hebben er nogal aan moeten wennen, aan dat rustig aan doen.

'Wat ook opviel, pleegouders vragen niet zo makkelijk om hulp. Hoe ga je daar dan mee om? Hoe geef je ze voldoende vertrouwen dat ze altijd om hulp mogen vragen? Dat het juist een kracht is en geen zwakte? We hebben met elkaar nog genoeg te leren. Wat mooi is, is dat je ziet dat iedereen daaraan wil bijdragen en openstaat voor het gesprek.
En wat fijn is, je hoeft het niet allemaal alleen uit te zoeken. Het is echt een meerwaarde dat er een beroepskracht onderdeel is van de constellatie.

'Natuurlijk zijn er ook hartverwarmende momenten.
Zoals de jongen die met zijn koffer aankwam om te logeren, naar boven liep en zei: Zo, ik ga mijn kamer even inrichten. Of het meisje dat nog nooit was blijven logeren en na één nacht vroeg: Mag ik nog een nachtje blijven? Of het moment dat een jongen tegen een meisje zei: Laat die ouders maar kletsen, ik help jou wel met dat insectenhotel in elkaar zetten - een activiteit tijdens een van onze bijeenkomsten.

STICHTING PRESENT EEMLAND

Met Homies verbindt Present vrijwillige gezinnen aan gezinnen die steun of een netwerk nodig hebben. Daarbij gaan we altijd uit van wat het vrijwillige gezin te bieden heeft. Voorbeelden kunnen zijn: samen eten, een kind een speelplek bieden, een luisterend oor bieden, naar de buurtspeeltuin gaan of een huiswerkplek bieden aan een kind.

Present is een landelijk netwerk van plaatselijke stichtingen. Present slaat een brug tussen mensen die wat te bieden hebben en anderen die daar gebruik van kunnen maken. Stichting Present Eemland doet dit met het project Homies. In dat project koppelen wij vrijwillige steungezinnen aan vraaggezinnen.

Het project richt zich op ouders die om welke reden dan ook overbelast zijn geraakt en daardoor (tijdelijk) niet voldoende kunnen voorzien in de behoefte van hun kinderen. Die overbelasting kan zitten in psychische, lichamelijke, financiële of relationele problematiek, maar bijvoorbeeld ook doordat een of meer kinderen in het gezin vanwege een (fysieke) beperking een grotere draagkracht vraagt dan ouders (op dat moment) hebben.

Kind of kinderen uit het vraaggezin kunnen bij een vrijwilliger terecht en kunnen daar op adem komen. De frequentie wisselt van minimaal eens per maand tot soms drie dagen in de week. Ouders kunnen in de tijd dat het kind niet thuis is tot rust komen, voor andere kinderen zorgen, werken aan herstel, enzovoorts. Ouders ervaren dat ze er niet alleen voor staan en krijgen een netwerk waar ze ook in geval van nood een beroep op kunnen doen. Weten dat je kind ook ergens anders 'thuis' is en zich daar fijn voelt – dat alleen al maakt de belasting lager.

Ontstaan en ontwikkeling

Homies begon in samenwerking met het Leger des Heils ruim 12 jaar geleden als 'Gezin in de Buurt'. Het Leger des Heils had cliënten, jongeren, die de steun van een gezin konden gebruiken en Present had die gezinnen die graag steun wilden bieden. Dit past ook bij de Present gedachte: wij geloven dat mensen best bereid zijn om zich in te zetten voor de ander en de samenleving. De kloof tussen die bereidheid en het daadwerkelijk in actie komen is voor veel mensen (te) groot.

stichtingpresent.nl

Er is een brug, een verbindende schakel nodig. Present wil die schakel zijn. Het doel is: versterken van een beweging waarbij steeds meer mensen het vanzelfsprekend vinden om naar elkaar om te zien. Dit bleek zo goed te werken dat het is uitgerold naar een samenwerking met alle hulpverlenende organisaties die jongeren, en vervolgens kinderen in alle leeftijden begeleiden vanuit de Present gedachte.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons hulp die mensen elkaar onderling bieden. Bij georganiseerde informele steun denken wij aan informeel contact dat formeel tot stand is gekomen met behulp van vrijwilligers.

Samenleven doe je niet alleen. Zoals het spreekwoord zegt: 'Er is een dorp nodig om een kind op te voeden'. Als zo'n netwerk ontbreekt of ook overbelast is; hoe kom je dan als opvoeder in aanraking met mensen die jou, niet vanuit hun professie, willen en kunnen helpen? Georganiseerde informele steun kan dan een oplossing zijn.

Werkwijze

De vrijwilligers die zich bij ons melden, krijgen van ons een uitgebreide intake. Daarin kijken we naar talenten, valkuilen, draagkracht, hobby's, enzovoorts. Samen formuleren we dan een aanbod. Uiteraard bespreken we ook de gedragscode en vragen we een VOG aan. Vervolgens bespreken we het aanbod met de hulpverlenende organisaties waarmee we samenwerken en kijken we welk gezin hiermee geholpen kan worden. We kijken hierbij zowel inhoudelijk (kan dit steungezin bieden wat het kind nodig heeft) en ook of het een praktische match zou kunnen zijn (of het aanbod qua frequentie en dagen bij de vraag past).

Vraaggezin en steungezin ontmoeten elkaar onder leiding van de coördinator van Present Eemland en de betrokken beroepskracht van het vraaggezin. We maken kennis; is er voldoende common ground om samen te kunnen werken? Voelt het steungezin veilig voor het vraaggezin? Als beide, na minimaal een dag bedenktijd, een klik ervaren krijgen ze elkaars contactgegevens. De opbouw van het contact met betreffend kind is maatwerk. Present Eemland blijft betrokken om de vrijwilliger te ondersteunen. Present Eemland blijft een jaar betrokken. Indien nodig kan dit verlengd worden.

Wij werken vanuit het aanbod van de vrijwilliger. Dit maakt ons uniek ten opzichte van vergelijkbare initiatieven. Wij kijken naar interesses, draagkracht, kwaliteiten en valkuilen van de vrijwilligers en dán pas naar de hulpvragen. Door de zorgvuldige matching wordt dit in 90% van de gevallen een match voor langere tijd en vaak zelfs voor het leven.

Dat steungezinnen zichzelf aanmelden én formuleren wat zij er zo leuk aan vinden en wat zij hopen dat het hún brengt, maakt het voor het vraaggezin laagdrempeliger om 'hulp' te vragen. Immers zijn doen de vrijwilligers ook een (groot) plezier door hen het vertrouwen te geven met hun kind(eren).

Onderbouwing

Onze werkwijze is in de afgelopen 12 jaar veranderd in details. Ervaringen uit de praktijk hebben geleerd dat we sommige dingen beter konden uitvragen bij vrijwilligers bijvoorbeeld. En ook blijkt het contact met de beroepskracht die het vraaggezin begeleidt belangrijk; willen ouders dit zelf wel, of is het vooral een idee van de hulpverlening?

Veel vrijwilligers geven aan 'ik had dit als kind zelf gemist' of juist 'ik had als kind zelf ook een steunfiguur buiten mijn ouders om'. Zij willen hun eigen ervaringen inzetten voor een ander kind.

Samenwerking

We werken samen met de wijkteams in Amersfoort, Bunschoten en Soest, met GGZ-instellingen zoals Kwintes, met het Leger des Heils, Auris, Amerpoort, 's Herenloo en de GGD. Voor de formele hulpverlenende organisaties blijft het wennen dat wij vanuit het aanbod van de vrijwillige gezinnen werken. Zij willen graag dat de hulpvraag van hun cliënt door ons (deels) verholpen wordt, maar wij werken niet met een wachtlijst maar met een zorgvuldige op maat gemaakte matching. Echter, als ze eenmaal een keer een match hebben gemaakt via ons zijn ze enthousiast en begrijpen ze de werkwijze.

Impact

Kinderen en jongeren krijgen een tweede thuis, voelen zich gezien, kunnen daardoor groeien. Gezinnen krijgen lucht, waardoor er ruimte is voor herstel of minimaal om overeind te blijven.

We doen onderzoek naar onze impact door zowel bij start, na een half jaar als na een jaar in gesprek te gaan met de vraagouders en steunouders, te vragen hoe het gaat en verhalen te verzamelen.

In 2025 is er een impactmeting in samenwerking met de gemeente Amersfoort gedaan. Uit deze effectmeting onder 16 Homies trajecten blijkt dat de ondersteuning een duidelijke positieve impact heeft op zowel vraag- als steungezinnen.

Van de vraagouders geven 9 van de 11 aan dat ze meer rust ervaren, zich minder gestrest voelen en het opvoeden beter aan te kunnen. Daarnaast geeft meer dan de helft aan minder afhankelijk te zijn van professionele hulpverlening.

Ook de tevredenheid over Homies is hoog: vraaggezinnen beoordelen het initiatief gemiddeld met een 8,9 en steungezinnen met een 8,6. Opvallend is bovendien dat 81% van de matches na een jaar zelfstandig doorgaat zonder de begeleiding van Present.

TWEE OPGROEIENDE JONGENS

Ze staat niet open voor hulpverlening en advies, deze alleenstaande moeder van twee opgroeiende jongens. Ze slaat zich er wel doorheen, stoer als ze is. Ze woont bij haar moeder in, en als ze ziek is houdt oma de jongens wel in de gaten. Ze redden zich samen heus wel. Maar toch ontbreekt er iets. De opvoeding van haar jongens gaat haar niet gemakkelijk af, moet ze toegeven.

In het steungezin komen die jongens op een andere plek, waar er sensitiever met hen wordt omgegaan. Ze helpen mee met koken en opruimen. Ze leren dingen die thuis aan hen voorbij gaan. Moeder heeft veel aan de gesprekken met de steunmoeder. Niet voor advies, maar vooral om ervaringen te delen, herkenning te zien. De jongens hebben nu al vanaf dat ze 1 jaar zijn twee extra, stabiele volwassenen om zich heen, die om hen geven en die er voor hen zijn, naast moeder en oma. Dit legt een goede basis voor veilig opgroeien.

BIJ OPA EN OMA

Twee meisjes wonen bij opa en oma, samen met hun vader, die aan een ernstige depressie lijdt, tot niets komt en geen aandacht heeft voor zijn dochters. Moeder is opgenomen en uit beeld.

Opa en oma zijn op leeftijd. De fulltime zorg voor hun zoon én de twee kleindochters is eigenlijk te zwaar voor ze.

Dat de meiden een veilige plek hebben bij een steungezin is van grote waarde voor ze. Deze vrijwilligers zijn er écht voor de meiden. Ze hebben de aandacht die vader door zijn aandoening niet kan opbrengen en de energie waarover opa en oma niet meer beschikken.

Opa en oma kunnen zo af en toe tot rust komen en sámen houden ze het op deze manier vol en wonen de meiden zo thuis als mogelijk.

steun ouder

STEUNOUDER NEDERLAND

Een steunouder geeft plezier aan het kind en daarmee steun aan de ouder! Een steunouder is een vrijwilliger die één of twee dagdelen per week een kind opvangt. De ouders hebben daardoor even tijd voor zichzelf. Ouders, die behoefte hebben aan steun, kunnen niet altijd op hun eigen netwerk terugvallen. Daardoor kunnen ze in stressvolle situaties terecht komen. Dat kan een nadelige invloed hebben op de ontwikkeling van een kind en leiden tot het moeten inzetten van zwaardere zorg. Steunouder wil dit voorkomen door steunouders aan deze gezinnen te koppelen.

Steunouder Nederland zet zich in voor gezinnen die tijdelijk extra steun nodig hebben. Wij verbinden ouders die overbelast zijn en geen steun in hun eigen netwerk kunnen vinden aan een betrouwbare, vrijwillige steungever, en 'steunouder' in de buurt. Ons aanbod is gericht op gezinnen met kinderen van 0 - 18 jaar. De gezinnen die zich bij Steunouder aanmelden omdat ze wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken, leven vaak met kwetsbare stressvolle omstandigheden als verhuizing, scheiding, ziekte of psychische problematiek.

Ieder kind heeft meerdere steunfiguren nodig. En ouders ook! Veel gezinnen hebben te weinig netwerk en steun om opvoeddruk, stress of zorgen op te vangen. Hierdoor kunnen problemen zich opstapelen.

Steunouder biedt die gezinnen ontlasting, door de kinderen een fijne plek te geven in een ander gezin waar ze iedere week even kunnen gaan spelen, kletsen of chillen. En ouders kunnen op deze manier de zorg en verantwoordelijkheid een klein beetje delen.

steunouder.nl

Ontstaan en ontwikkeling

Oprichtster Maria Wassink is de jongste van zes kinderen. Haar moeder stond er alleen voor. Maria werd regelmatig opgevangen door een vriendin van haar moeder die om de hoek woonde: 'tante' Teuntje. Hoe ouder Maria werd, hoe meer haar duidelijk werd van hoeveel betekenis tante Teuntje is geweest. Voor haar en ook voor haar moeder. De aandacht van tante Teuntje is de inspiratiebron voor Steunouder Nederland geweest, waarmee Maria in 2012 is begonnen.

De wortels van Steunouder liggen in normaliseren, nabijheid en vertrouwen. Door jarenlange praktijkervaring is het aanbod steeds verder geprofessionaliseerd, met aandacht voor zorgvuldige matching, goede begeleiding van vrijwilligers en goede samenwerking met gemeenten en uitvoerders. Opstartprobleem was vooral de onbekendheid van het aanbod, en daardoor was het een uitdaging om zowel gemeenten als uitvoerders te overtuigen van de kracht van Steunouder. Dat is gelukt met veel liefde en inzet van de oprichtster Maria Wassink, haar collega's en de toenmalige bestuursleden. Steunouder is inmiddels actief in 50 gemeenten. Ook is het Kansfonds is een grote steun geweest.

Visie op informele steun

Informele steun van Steunouder is vrijwillige steun tussen mensen, gebaseerd op gelijkwaardigheid en nabijheid. Het gaat om meedenken en er 'gewoon zijn'. Steunouders zetten zich vrijwillig in voor gezinnen, zonder de opvoeding over te nemen. Ze zijn geen oppas, maar een duurzame toevoeging aan het gezin. Door zorgvuldig afspraken te maken, ervaren vraaggezinnen meer ruimte voor de ouders en ontspanning bij de kinderen. De steunouder voelt zich waardevol en van betekenis door zijn of haar inzet. Van alle partijen wordt het netwerk uitgebreid, soms maar voor een paar maanden, vaak voor langer of zelfs blijvend contact.

Werkwijze

Steunouders vangen een kind regelmatig op, bieden aandacht en rust, of ondersteunen praktisch. Een steunoudercoördinator, ingebed in het lokale aanbod en daarin expert, zorgt voor screening, zorgvuldige matching, begeleiding en afstemming met het gezin en – indien nodig – beroepskrachten. Door de zorgvuldige matching proberen we voor ieder gezin een steunouder te vinden waarbij de samenwerking, gelijkwaardigheid en nabijheid als vanzelf gaan.

De steunouder blijft een jaar betrokken. Daarna kunnen gezinnen vaak ook zonder begeleider verder. Indien nodig blijven we langer betrokken, dat is in zo'n 20% van de matches tussen gezinnen en steunouders gewenst.

Steunouder wordt uitgevoerd door een lokale partner die al actief is in de gemeente, veelal een wijkteam of een welzijnsorganisatie. Vanuit de visie: geen nieuwe paddenstoel erbij, en korte lijnen en lokale bekendheid. Daarnaast trainen we de vrijwilligers en bieden we regelmatige ondersteuning bij de matching. Onze dienstverlening stopt niet bij een lastige situatie of lastig lopende match.

Onderbouwing

Wetenschappelijke kennis halen we op uit publicaties over vergelijkbare informele steun, daarnaast doen we zelf onderzoek: impactmetingen maar ook kosten-baten analyses. Op dit moment zijn we ook in samenwerking met een universiteit aan het kijken naar de impact van Steunouder.

Steunouder Nederland is ontstaan vanuit de praktijk en wordt nog altijd gevoed door ervaringen uit die praktijk. Informele steun, dat in eerdere generaties vanzelfsprekender was, vraagt in deze tijd om bewuste organisatie en begeleiding. Met ruim 13 jaar ervaring en een landelijk netwerk van meer dan 60 coördinatoren, werkzaam bij diverse welzijnsorganisaties en gemeenten, beschikken we over een rijke en actuele praktijkbasis. De inzichten van deze beroepskrachten vormen een continue bron van leren en verbeteren. Zij signaleren wat werkt in matches, waar gezinnen tegenaan lopen en welke randvoorwaarden nodig zijn om informele steun duurzaam te laten slagen. Als overkoepelende stichting faciliteren we de kennisdeling en de uitwisseling van verhalen, tips en tricks. Ook organiseren we intervisie waarin casuïstiek methodisch wordt behandeld. Op basis van inzichten en vragen die hieruit voortvloeien ontwikkelen we de methodiek Steunouder door.

We benutten ervaringskennis door gezinnen en vrijwilligers halverwege het jaar en bij afronding van de begeleiding van Steunouder te vragen naar feedback. In de feedbackvragen wordt uitgevraagd welke impact zij zien, welke succes- en verbeterpunten er zijn, en hoe de begeleiding vanuit Steunouder wordt ervaren. Resultaten uit impactmetingen worden jaarlijks geanalyseerd en gerapporteerd. Waar nodig wordt de methodiek Steunouder doorontwikkeld op basis van de resultaten.

Samenwerking

Steunouder Nederland werkt samen met gemeentes, wijkteams, welzijnsorganisaties, jeugdhulpverlening, jeugdzorg, scholen en consultatiebureaus. Maar ook met andere informele steun organisaties. We weten elkaar lokaal goed te vinden!

Impact

Er worden jaarlijks meer dan 700 kinderen gematcht aan een steunouder.

- Ouders en kinderen zijn voor 98% tevreden over het contact met hun steungezin.
- 85% van die gezinnen ervaart meer rust en minder stress.
- 81% van de ouders voelt zich beter in staat zelfstandig voor hun kinderen te zorgen.
- Bij 65% van de gezinnen is intensieve (formele) zorg voorkomen door de inzet van steunouders.
- Veel ouders geven aan dat ze veel meer tijd voor zichzelf hebben.
- De steunouders zelf zien voor meer dan 99% dat het kind blij is met hun aandacht.
- 80% van de vraaggezinnen geeft aan dat het rustiger is in het gezin sinds een kind naar de steunouder gaat.

DELEN VAN ZORG

Een alleenstaande moeder met fysieke en mentale klachten werd door de intern begeleider van de basisschool gewezen op Steunouder. Hulp vertrouwen vond ze spannend, ze moest echt een drempel over. Ze heeft twee kinderen: een dochter met het syndroom van Down en een zoon die hoogsensitief is. Haar dochter vraagt veel aandacht en speelt graag uitbundig. Daardoor blijft er voor haar oudste zoon soms weinig één-op-één aandacht over. Tijdens een rustig gesprek bij een kopje thee durfde moeder stap voor stap haar vertrouwen te geven. Al snel gingen we samen kennismaken bij een warm en betrokken steungezin, dat hun huis en hart wilde openstellen voor een ander kind. Ook daar ontstonden fijne gesprekken. Het steungezin heeft juist veel liefde voor kinderen die iets extra's nodig hebben. Haar dochter was dan ook meer dan welkom. Inmiddels heeft zij al een aantal zaterdagmiddagen bij het steungezin gespeeld. Ondertussen kon moeder genieten van waardevolle quality time met haar oudste zoon.

VOORKOMEN VAN EEN SCHEIDING

Een stel met twee jonge kinderen zat in een lastige periode vanwege relatieproblematiek. Dat drukte zwaar op het gezinsleven. Ouders liepen steeds meer op hun tandvlees. Een scheiding lag op de loer. Ze wilden graag werken aan de relatie, maar hadden daarvoor echt ruimte nodig met zijn tweeën, even zonder kinderen.

Een steunouder die zelf ook bekend was met relatieproblemen en de invloed ervan op het gezinsleven stond meteen klaar voor dit gezin. De steunouder nam met liefde de kinderen één ochtend per week mee naar haar huis om gewoon te spelen, boekjes te lezen en fruit te eten, niet veel bijzonders. Ouders konden tijdens deze ochtenden naar relatietherapie, erover napraten, samen wandelen en beetje bij beetje kwam er weer meer begrip voor elkaar.

Na enkele maanden konden ouders de relatietherapie afsluiten, en werkten zij weer constructief samen.

Hoewel de begeleiding is afgerond zien de kinderen en steunouder elkaar nog geregeld, en ieder keer is dat weer een moment voor ouders om dichter bij elkaar te komen.

VERBREDING VAN DE LEEFWERELD

In een gezin met beperkte financiële middelen werkt vader hard en staat moeder er veelal alleen voor met haar kinderen. Het is zwaar voor haar. Ze heeft het idee tekort te schieten en is overbelast. Door het wijkteam wordt ze op Steunouder gewezen. Er wordt een match gemaakt met een ouder echtpaar, waar één van de kinderen een middag per week heen gaat. Deze jongen komt steeds helemaal blij terug van de middag bij de steunouders. Hij geniet volop van het aandachtsmoment en vertelt en vraagt van alles.

Ook staat er bij de steunouders een piano. De steunouder ziet dat de jongen veel interesse heeft voor de piano en leert hem beetje bij beetje een stuk te spelen. Op gegeven moment zegt hij tegen zijn ouders dat zij echt een keer moeten komen luisteren: Hij kan een stuk spelen op de piano!

Ouders zien dat de de steunouderdat de steunouder-middag echt een verrijking is voor hun zoon,énzoon, én voor hen zelf. Moeder heeft een middag per week wat meer rust. Ook de steunouders geven aan dat het voor hen een verrijking is om de jongen zo te zien genieten.

VRIJWILLIGERS DIE JONGEREN EN/OF GEZINNEN ONDERSTEUNEN

big friends
HANDJE HELPEN
HET VERGETEN Kind
Jong Perspectief
Learning Dreams
petje af
Samen Oplopen
Er zijn voor gezinnen
vitalis maatjes
Voorlees Express

BIG FRIENDS

Kinderen die opgroeien in armoede ervaren vaak extra stress en beperkte kansen om zich te ontwikkelen. Een vrijwilliger kan hen helpen door persoonlijke aandacht te geven, het gevoel van isolement te verminderen en hen de mogelijkheid te geven om samen activiteiten te ondernemen die anders buiten hun bereik zouden liggen.

Big Friends zet zich in voor kinderen en jongeren uit gezinnen in Amsterdam en Utrecht die rond moeten komen van een minimuminkomen en die extra aandacht kunnen gebruiken. Onze missie is om met echte aandacht een blijvende impact te maken in het leven van een kind of jongere.

Onze vrijwilligers, 'Big Friends', bieden kinderen de aandacht die ze nodig hebben, helpen hen zelfredzamer en zelfverzekerder te worden, talenten te ontdekken en beter te functioneren in hun dagelijkse leven. En dat terwijl er ondertussen veel plezier wordt beleefd.

Ontstaan en ontwikkeling

Voor leerkrachten is de stap heel groot om de meldcode te gebruiken, het sociaal wijkteam in te schakelen of de IB-er te informeren (die vaak die stappen initieert). Je gaat niet 'zomaar' iets doen, terwijl je als leerkracht wel weet dat er in jouw klas tenminste drie kinderen zijn die echt in de knel zitten. Zorgmijding is één van de grootste knelpunten. Maar een kind moet hoe dan ook naar school vanwege de leerplicht. Dan is het goed dat er een laagdrempelig aanbod is, waar leerkrachten direct naar kunnen verwijzen.

Big Friends is ontstaan en bloeit dankzij een combinatie van voortdurende, actieve inzet van vrijwilligers (Big Friends en bestuurders) met professionele begeleiding van pedagogisch geschoolde medewerkers (onze matchcoördinatoren).

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: hulp en ondersteuning die mensen krijgen vanuit hun eigen netwerk of van vrijwilligers, anders dan van professionele zorgverleners.

Werkwijze

Big Friends koppelt kinderen en jongeren tussen de 6 en 18 jaar aan zorgvuldig geselecteerde en goed getrainde vrijwilligers. Wij maken passende matches tussen kinderen en volwassen vrijwilligers, onze 'Big Friends', die bruggen bouwen over leeftijd, cultuur

bigfriends.nl

en sociale achtergrond heen. De match duurt minimaal een jaar en ze spreken wekelijks af, waardoor er duurzame en significante verbetering optreedt in de ontwikkeling van deze kinderen en jongeren. Big Friends blijft maximaal drie jaar betrokken bij de gemaakte matches en stopt dan met de begeleiding. Het contact tussen vrijwilliger en het kind of de jongere kan daarna doorlopen zonder onze betrokkenheid.

Wij monitoren, evalueren en ondersteunen actief, maar hetgeen door kind of jongere en vrijwilliger wordt ondernomen is vooral aan henzelf. Een aantal keer per jaar organiseert Big Friends, al dan niet samen met bijvoorbeeld culturele partners, grotere (community) activiteiten zodat matches elkaar ook kunnen ontmoeten.

Onderbouwing

Wetenschappelijke kennis van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) rond de impact is gebruikt voor het kiezen van de vijf peilers, waarvan wij de ontwikkeling bij het kind of de jongere meten. Big Friends heeft in 2024 zelf door Solve Consulting wetenschappelijk onderzoek laten uitvoeren naar de impact van het eigen programma. Daar kwam uit naar voren dat ons programma bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind of de jongere op de vijf gekozen peilers (zie hierna onder Impact). Kennis uit de praktijk van onze matchcoördinatoren wordt ingezet in trainingen voor vrijwilligers, themabijeenkomsten en tijdens de begeleiding van de match. Er vindt veel collegiaal overleg plaats om van elkaar te leren, en er wordt ook ruimte gemaakt voor intervisie. Kennis uit de praktijk wordt gebruikt om het programma verder te ontwikkelen.

Ervaringskennis heeft elke volwassene: iedereen is ooit kind geweest. Daarnaast zijn er zowel in het team als de vrijwilligerspool meerdere mensen met ervaring als het gaat om opgroeien in armoede.

Uit onderzoek van de Kinderombudsman (september 2025) blijkt dat kinderen in armoede hun leven een significant lagere score geven dan leeftijdsgenoten. Het programma van Big Friends draagt bij aan meer plezier en betekenisvolle activiteiten in het leven van het kind of de jongere.

Ssamenwerking

We werken samen met de gemeenten Amsterdam en Utrecht, voor subsidies en contacten met beleidsadviseurs, wethouders en wijkadviseurs van de wijkbureaus en stadsdelen.

Voor doorverwijzingen over en weer werken we samen met buurtteams, Ouder- en Kind Teams, scholen en organisaties als Cordaan, HVO-Querido, GGD Amsterdam en Utrecht en Arkin. Omdat we bij de gezinnen thuis komen, zien we wat er speelt en nodig is. Voor (financiële) aanvragen werken we o.a. samen met Nationaal Fonds Kinderhulp, Stichting Leergeld en Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Impact

Vooral op het gebied van zelfvertrouwen en zelfredzaamheid zien we grote vooruitgang bij de deelnemende kinderen en jongeren. Daarnaast heeft het programma ook een positieve invloed op het vergroten van de leefwereld, sociale vaardigheden en weerbaarheid van de kinderen. De grootste ontwikkelingen vinden plaats vanaf zes maanden gematched zijn tot ongeveer anderhalf jaar. Daarna stabiliseert de ontwikkeling.

We maken jaarlijks een rapport van onze resultaten. Daarnaast werken we regelmatig mee aan wetenschappelijk onderzoek, onder andere van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi).

THUISKOMEN

Toen zij werd aangemeld bij Big Friends, kon ze wel wat ondersteuning gebruiken op het gebied van zelfvertrouwen en sociale vaardigheden. Anderhalf jaar later is de impact van haar match met haar Big Friend goed zichtbaar. 'Het gaat goed,' vertelt haar Big Friend. 'Ik merk dat ze ouder wordt, zich meer opent en ook zelf initiatief neemt om af te spreken. Ze geeft nu duidelijker aan wat ze wel of niet wil – en ze is vrolijker dan voorheen.'

In het contact met haar Big Friend leerde ze om haar grenzen aan te geven en voor zichzelf op te komen. Door te zien hoe haar Big Friend dat doet, durft zij nu ook vaker 'nee' te zeggen, wat haar helpt in het contact met vrienden en andere jongeren.

Via Big Friends kwam zij bovendien in aanraking met nieuwe omgevingen die haar horizon verbreden. Zo bezocht ze onlangs poppodium EKKO als mogelijke stageplek. Hoewel de stage praktisch gezien nog niet haalbaar bleek, werd de kennismaking voor haar waardevol: 'Ik kende deze plek nog helemaal niet, maar het voelt als thuiskomen.'

HANDJEHELPEN

Handjehelpen gelooft in een samenleving waar iedereen mee kan doen en waar mensen zich voor elkaar inzetten. Daarom ondersteunen wij mensen die zonder onze steun niet of slechts ten dele mee kunnen doen. Wij koppelen hen aan mensen die hun maatschappelijke betrokkenheid om willen zetten in daden. Met als resultaat dat hulpvragers en vrijwilligers of stagiairs elkaar versterken en zinvol aan de samenleving deelnemen.

Handjehelpen zorgt voor de juiste match tussen een hulpvrager en een vrijwilliger of stagiair. Wij bieden hulp aan kinderen én volwassenen met een chronische ziekte, beperking of gedrag dat om extra zorg en aandacht vraagt. Wij zijn er ook voor (overbelaste) mantelzorgers.

Handjehelpen biedt ondersteuning in de thuissituatie. In de meeste gevallen koppelen wij één hulpvrager aan één vrijwilliger of stagiair. Elke koppeling is maatwerk, waarbij wij de wensen en behoeften van de hulpvrager centraal stellen en kijken naar de mogelijkheden en interesses van de vrijwilliger of stagiair. Onze werkwijze kenmerkt zich door deskundigheid, betrokkenheid, zorgvuldigheid en enthousiasme.

Ontstaan en ontwikkeling

Handjehelpen is opgericht in 1979 door een aantal ouders van een kind met een beperking. Dit initiatief is uitgegroeid tot een professionele organisatie met 40 medewerkers. We zijn actief in achttien gemeenten in de provincies Utrecht en Noord-Holland.

Handjehelpen staat voor mooie koppelingen, gedreven vrijwilligers, bijzondere samenwerkingsverbanden, innovatie en natuurlijk de prachtige effecten van ons werk. Dat verhaal is nog lang niet uit. Sterker nog, de rol die vrijwilligerswerk speelt in onze samenleving neemt in al die jaren alleen maar toe.

Gemeenten hebben de opdracht zorg en ondersteuning op maat aan te bieden, zo dicht mogelijk bij de mensen. Van belang is dat de kosten van de formele zorg beheersbaar blijven. Terwijl de gemiddelde leeftijd steeds verder stijgt, blijven mensen zo lang mogelijk thuis wonen. De overheid verwacht van burgers dat ze steeds meer zelf doen en eventuele ondersteuning vinden binnen hun eigen netwerk.

handjehelpen.nl

Voor Handjehelpen is het bieden van passende ondersteuning in de thuissituatie niets nieuws. Als expert op het gebied van informele zorg zijn wij voor gemeenten een partner in de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Wij zijn een organisatie die van betekenis kan zijn in de respijtzorg om (overbelaste) mantelzorgers bij te staan. Maar ook een gesprekspartner voor gemeenten om preventie, samenwerking en een vroegtijdige mix van informele en formele ondersteuning nog nadrukkelijker op de kaart te zetten.

Visie op informele steun

Informele steun is bij ons: tijdelijke ondersteuning van een vrijwilligers, of een stagiair (die wordt ingezet als vrijwilliger) die gelijkwaardig optrekt met een hulpvrager.

Bij een koppeling staat de vraag van de hulpvrager centraal. Elke hulpvrager krijgt zijn eigen vrijwilliger of stagiair. Samen vormen zij een koppel. Onze vrijwilligers of stagiairs zoeken hun hulpvragers thuis op. Onze hulpvragers wonen zelfstandig. Een maatje van Handjehelpen biedt gezelschap en hulp op een manier die bij de hulpvrager past. Dat kan gaan om samen wandelen, boodschappen doen of muziek luisteren, maar ook om kinderen voorlezen, spelletjes doen of het gezin ondersteunen met praktische hulp.

Werkwijze

Onze regiocoördinatoren zijn elk verantwoordelijk voor een of meer gemeenten of wijken. Zij kennen de lokale situatie, ze beschikken over ruime expertise en ze hebben de juiste contacten. Bij al hun werk vormen de belangen van onze hulpvragers het uitgangspunt. Waar mogelijk of wenselijk zoeken onze regiocoördinatoren samenwerking met andere partijen.

Elke koppeling is maatwerk. Onze regiocoördinatoren kennen zowel de hulpvrager als de vrijwilliger of stagiair persoonlijk. Zij zijn verantwoordelijk voor de juiste koppeling en ondersteunen de hulpvrager en hulpverlener waar nodig. Elke match maken wij met de grootst mogelijke zorgvuldigheid. En met veel kennis en ervaring. Handjehelpen heeft sinds de oprichting in 1979 al talloze hulpvragers kunnen helpen met hulp-op-maat. Iedere hulpvrager en vrijwilliger of stagiair heeft een vaste coördinator, die altijd beschikbaar is voor begeleiding en ondersteuning.

We werken volgens de presentiebenadering. Presentie streeft naar aansluiten. Aansluiten door in de leefwereld te zijn van die ander, aansluiten in taal en logica. Aansluiten vergt goed waarnemen én bewust zijn van eigen aannames. In de praktijk betekent dit gewoon contact maken met elkaar: in gesprek gaan, open en belangstellend zijn, een houding van 'niet weten', de moed hebben om je te laten verrassen en om geduld.

Vrijwilligers en stagiairs komen als medemens bij de hulpvrager thuis. Het gaat erom dat de hulpgever zich open stelt voor het leven van die ander en zich daarin probeert te verplaatsen. Er hoeft niets opgelost te worden, het gaat om nabij zijn.

Bij vragen die gaan over eenmalige, praktische klussen – zoals een lamp ophangen, een tuin opknappen of helpen bij een verhuizing – verwijzen wij doorgaans door naar collega-informele zorgorganisaties. Onze inzet is achter de voordeur en op maat. De behoefte van de hulpvrager staat centraal en we zijn zo lang als nodig betrokken. Minimaal een half jaar, vaker langdurig.

Onderbouwing

We zijn op de hoogte van de laatste trends en ontwikkelingen en nodigen met regelmaat sprekers uit om ons (en onze relaties, vrijwilligers en stagiairs) te inspireren en te voeden, onder wie Andries Baart (presentiebenadering), Levi van Dam (JIM) en Bert Wienen (inclusief onderwijs).

Bij sommige specifieke inzet maken we gebruiken van ervaringskennis. Dit zijn onder andere ervaringsmaatjes voor jonge mantelzorgers en ons project samen met Villa Pinedo voor kinderen in een scheidingssituatie. Een scheiding zet de wereld van een kind op z'n kop. Voor veel kinderen brengt het onzekerheid, verdriet en verwarring met zich mee. Een scheidingsmaatje van Handjehelpen maakt daarin een groot verschil. Juist doordat het maatje zelf ervaring heeft met gescheiden ouders, voelt een kind zich begrepen en gehoord. Het contact draait niet alleen of juist niet om praten over de scheiding, maar vooral om samen leuke dingen doen, vertrouwen opbouwen en een veilige plek creëren waar alles gezegd mag worden. Kinderen ervaren hierdoor minder eenzaamheid en leren beter omgaan met gevoelens en veranderingen thuis. Voor de maatjes zelf is het contact ook waardevol. Door hun eigen ervaringen in te zetten, kunnen zij steun bieden die zij vroeger misschien zelf hebben gemist. De kracht van het maatjescontact zit in herkenning, gelijkwaardigheid en oprechte aandacht. Zo helpt een scheidingsmaatje een kind om zich sterker, veiliger en minder alleen te voelen.

Samenwerking

We werken lokaal actief samen met tal van partners in de informele en formele zorg, Gemeentes en zorginstellingen.

We proberen de krachten te bundelen voor passend aanbod per gemeente. We werken actief samen met jeugdzorgaanbieders om soms specifieke projecten uit te rollen, zoals wachtlijstondersteuning jeugd. Landelijk werken we ook samen binnen Vrijwilligerswerk NL, met landelijke projecten en programma's zoals Meer en Anders Vrijwilligen (MAV). Tevens hebben we een jongerenproject vanuit het overheidsprogramma Maatschappelijke Diensttijd (MDT).

Impact

In 2025 boden we met 1.792 vrijwilligers en 378 stagiairs ondersteuning aan 3.248 hulpvragers. In totaal hebben wij het afgelopen jaar 2.705 koppelingen gemaakt.

We laten elke twee jaar een tevredenheidsonderzoek uitvoeren door de Feedback Company. Uit het onderzoek in 2025 bleek dat hulpvragers Handjehelpen gemiddeld waarderen met het cijfer 8,5.

- Kinderen tot achttien jaar voelen zich in 100% van de gevallen prettig bij de vrijwilliger, doet in 52% dingen die ze anders niet zouden doen, heeft in 92% het gevoel dat er iemand naar hen luistert en in 76% van de gevallen dat het beter met hen gaat.
- Van de ouders ervaart 91% meer rust, 86% voelt meer ruimte om andere dingen te doen, heeft 86% het gevoel dat ze er niet alleen voor staan, kan 80% de zorg beter volhouden en ervaart 68% een betere kwaliteit van leven.

STIJN EN LUUK

Toen Luuk (11) long covid kreeg, veranderde zijn leven compleet. De energieke jongen kon jarenlang niet naar school, zag weinig mensen en miste vooral plezier en afleiding. Via Handjehelpen kwam hij in contact met Stijn (34).

Wat begon als maatjescontact groeide uit tot een echte vriendschap. Door het wekelijkse contact kreeg Luuk weer iets om naar uit te kijken. Samen gamen, sporten, sneeuwballengevechten houden of gewoon praten: het gaf hem plezier, vertrouwen en het gevoel weer mee te doen. Stijn kijkt steeds naar wat Luuk aankan en stimuleert hem stap voor stap om weer dingen buiten de deur te ondernemen. Dat helpt Luuk om, ondanks zijn beperkingen, weer positieve ervaringen op te doen.

Ook voor Stijn betekent het contact veel. Hij ervaart voldoening en merkt dat hij echt verschil maakt in het leven van een ander. De kracht van hun contact zit in de gelijkwaardigheid: het voelt niet als hulpverlening, maar als vriendschap.

HET VERGETEN KIND

Met SuperCoaches en onze Heppie Vakanties & Weekenden biedt Het Vergeten Kind informele steun aan kwetsbare kinderen. Door de onvoorwaardelijke, positieve aandacht van getrainde vrijwilligers laten we hen weer even zorgeloos kind zijn en bouwen we aan hun veerkracht en zelfvertrouwen. Zo zorgen we ervoor dat geen enkel kind er alleen voor staat.

Stichting Het Vergeten Kind zet zich in voor kinderen in Nederland die het moeilijk hebben en niet onbezorgd opgroeien, omdat er thuis veel problemen zijn zoals verwaarlozing, mishandeling of armoede. Dit laat diepe sporen na in de ontwikkeling van een kind. Al deze kinderen voelen zich vaak vergeten. Het Vergeten Kind zorgt ervoor dat ze gezien en gehoord worden. Dat ze op een veilige plek wonen, zich positief kunnen ontwikkelen en straks hun eigen plek in de maatschappij vinden.

Het Vergeten Kind ondersteunt kinderen door kinderactiviteiten te organiseren, verandering aan te jagen in de jeugdzorg en door initiatieven te ontwikkelen waarmee mensen op verschillende manieren waardevolle bijdragen kunnen leveren aan het leven van vergeten kinderen.

Via twee specifieke projecten bieden we waardevolle, informele steun: SuperCoaches en de Heppie Vakanties & Weekenden. Met deze projecten kunnen kwetsbare kinderen gewoon weer (even) kind zijn en voelen zij zich gezien en gehoord.

hetvergetenkind.nl

Ontstaan en ontwikkeling

Het Vergeten Kind (voorheen Guusje Nederhorst Stichting) is in 2007 ontstaan vanuit de behoefte om kwetsbare kinderen in Nederland niet te vergeten en hun leefomgeving te verbeteren. In de loop der jaren werd duidelijk dat naast structurele systeemveranderingen en het verbeteren van opvanglocaties, juist persoonlijke aandacht en positieve ervaringen cruciaal zijn voor de ontwikkeling van het kind.

In 2016 fuseerde de stichting met Stichting Heppie, die kinderen die opgroeien in moeilijke thuissituaties weer een fijne tijd gaf tijdens

weekenden en vakanties, altijd met vaste begeleiders. De organisaties, die zich voor dezelfde doelgroep inzetten, vulden elkaar perfect aan.

Sindsdien dragen de kinderactiviteiten van Het Vergeten Kind de naam Heppie en zijn ze volledig gebaseerd op een sterke pedagogische grondhouding. Inmiddels is de stichting uitgegroeid tot een organisatie die jaarlijks meer dan 25.000 kinderen bereikt met activiteiten en strijdt voor een aandachtsvolle jeugdzorg.

Visie op informele steun

Alles in het leven begint met aandacht. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen. Aandacht maakt dat een kind zich veilig voelt en geeft zelfvertrouwen. Het Vergeten Kind wil iedereen stimuleren om bij te dragen aan een aandachtsvolle samenleving. Daarom ontwikkelen we verschillende initiatieven waar mensen zich eenvoudig bij kunnen aansluiten of voor kunnen opgeven, en zo dus informele steun kunnen bieden.

Werkwijze

Met de methode 'Klimaat van aandacht' bouwen kinderen zelfvertrouwen op, maken ze vrienden en leren ze samenwerken. Deze werkwijze is het resultaat van jarenlange ervaring in het begeleiden van kinderen met moeilijk gedrag. Een positieve sfeer staat daarbij centraal. Zo heeft elk kind een geweldige tijd. Binnen SuperCoaches en Heppie Vakanties & Weekenden staat de inzet van getrainde vrijwilligers centraal.

SuperCoaches

SuperCoaches is een tweedelige training die ontwikkeld is om ervoor te zorgen dat kinderen een sportomgeving ervaren waarin ze mee kunnen doen, plezier hebben, zich gehoord en gezien voelen en zich gezond kunnen ontwikkelen. Dat begint met aandacht voor de jeugdtrainers. Omdat training geven al een sport op zich is, leert SuperCoaches jeugdtrainers hoe ze echt aandacht kunnen geven aan alle kinderen in een trainingsgroep of team. Met praktische tips en handige inzichten om elk kind in de trainingsgroep of het team te bereiken. In twee bijeenkomsten gaan deelnemers op hun eigen club, met behulp van videomateriaal en groepsgesprekken, in op hun pedagogische grondhouding en de manier waarop zij met kinderen omgaan.

Heppie Vakanties & Weekenden

Heppie Vakanties & Weekenden is er speciaal voor kinderen van zes tot en met achttien jaar. Ook zijn er begeleide gezinsvakanties. Bij een weekend of vakantie van Heppie draait alles om gezelligheid, lol en onbezorgd spelen. Onze vrijwilligers gaan uit van de vaardigheden van het kind en leggen de nadruk op de dingen die een kind goed doet en juist wel kan. Bij Heppie Vakanties & Weekenden zijn er duidelijke grenzen en wordt er structuur geboden. De vrijwilligers spelen altijd mee, dat is leuk en gezellig én het zorgt ervoor dat gedrag makkelijker bijgestuurd kan worden om conflicten te voorkomen. Op die manier lukt het dan vaak wel om mee te doen met de groep en vriendjes te maken.

Onderbouwing

Kinderen groeien van positieve aandacht. Het geeft ze zelfvertrouwen en veerkracht. Om zich goed te kunnen ontwikkelen, heeft een kind een veilige, stabiele en liefdevolle leefomgeving nodig; wij noemen dat een 'Klimaat van Aandacht'. In al onze projecten werken we volgens het Klimaat van Aandacht. Het is onze basishouding. Dit houdt in: echt het kind centraal stellen, luisteren, door het gedrag van het kind heen kijken en dan handelen.

Deze aanpak is gebaseerd op pedagogische theorieën en wetenschappelijk onderbouwde werkzame elementen, waaronder:

- De pedagogische civil society: kinderen groeien kansrijker op als ze met meer volwassenen dan alleen ouders goed contact hebben.
- Zelfbeschikkingstheorie: het doet kinderen goed als ze in een omgeving zijn die hen autonomie, competentie en betrokkenheid geeft.

Samenwerking

Voor de uitvoering van SuperCoaches en de Heppie Vakanties & Weekenden werkt Het Vergeten Kind samen met diverse partners zoals sportverenigingen, sportbonden, gemeenten, onderwijs, jeugdzorginstellingen en verwijzers en (zakelijke) partners en fondsen voor de benodigde maatschappelijke inzet en financiële middelen.

Impact

Jaarlijks doen bijna 2.000 kinderen mee aan de Heppie Vakanties & Weekenden en worden steeds meer kinderen bereikt via het SuperCoaches-programma. Door de onvoorwaardelijke positieve aandacht van vrijwilligers (informele steunfiguren) zien we dat kinderen opbloeien: hun zelfvertrouwen groeit, ze maken vriendjes en ze krijgen weer vertrouwen in volwassenen. Uit impactonderzoek naar de Heppie Vakanties & Weekenden blijkt dat Heppie ook effect heeft op de lange termijn. Zo doen kinderen sociale vaardigheden op om vrienden te kunnen maken, wat een duurzaam effect heeft op het netwerk van kinderen.

ERVARINGEN VAN KINDEREN EN VRIJWILLIGERS

Martijn Ehlhardt (KNVB Voetbalkampen) over het Klimaat van Aandacht: 'Je hebt kinderen die in huilen uitbarsten of kinderen die van binnen huilen, en dan gaan pesten. Vanuit het programma SuperCoaches leren begeleiders en trainers om dóór het gedrag van kinderen heen te kijken. Je moet kinderen nooit labels geven. Maar ze aandacht geven en ze echt zien. Je ziet pestgedrag en je kunt iemand meteen een bullebak noemen, of je gaat met een kind in gesprek. In een veilig klimaat komt er naar boven waarom een kind van binnen aan het huilen is. Misschien omdat oma ziek is.'

Een sporttrainer die SuperCoaches gevolgd heeft: 'Een jongen kwam na de carnavalsvakantie naar mij toe en ik zag tranen in zijn ogen. Zijn vader was op vakantie gegaan zonder hem en zijn moeder ging ook een paar dagen weg. Dat vond hij heel moeilijk. Dat brak echt mijn hart. Dat is een jongen die ik heel graag zie. Hij komt altijd naar mij toe en wil ook een knuffel geven. Ik zei tegen hem: kom, we gaan gewoon lekker trainen. Dat vond hij superfijn. Later hoorde ik van zijn ouders terug dat hij thuis ook had verteld wat hij tegen mij had gezegd.'

Lars (12 jaar): 'Bij Heppie kan ik mezelf zijn en nieuwe vrienden maken. Ik voel mij dan niet alleen.'

JONG PERSPECTIEF

Er is altijd een maatje dat wacht op jou! Jong Perspectief is al ruim 20 jaar de organisatie die kinderen en jongeren op weg helpt naar een toekomst vol mogelijkheden en kansen door ze te koppelen aan een maatje of mentor.

Jong Perspectief is een maatjes- en mentorproject voor kinderen en jongeren van 6 tot 24 jaar. We helpen kinderen en jongeren op weg naar een toekomst vol mogelijkheden en kansen.

Kinderen en jongeren die met name door de gezinsomstandigheden een steun in de rug nodig hebben. Daartoe koppelen we ze aan een volwassen maatje of mentor. Tijdens het traject wordt er gewerkt aan het vergroten van sociaal emotionele vaardigheden (zoals zelfredzaamheid en meer zelfvertrouwen) en het opbouwen van een sociaal netwerk.

Ontstaan en ontwikkeling

Jong Perspectief is ontstaan uit een particulier initiatief. In de praktijk van de oprichtster kwamen diverse jongeren die baat hadden bij een positief rolmodel. Uit deze vraag is het maatjesproject ontwikkeld.

Door de jaren heen hebben we ingespeeld op de vraag, zowel geografisch als in product. Naast Zoetermeer zijn we ook actief in de gemeente Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland en naast het maatjesproject bieden we nu ook een mentorproject, vakantiemaatjesproject en schoolmaatjesproject aan. We blijven hierin trouw aan onze kernactiviteit: ondersteuning van kind en jongere middels één op één contact met een volwassen steunfiguur.

Bij de start was (lokale) financiering best een knelpunt. Vanuit het uitgebreide netwerk van de oprichtster is er contact gelegd met de provincie. Dit heeft geleid tot financiële ondersteuning in de startjaren (de eerste drie jaar) van het project. Momenteel worden we voor 70% gesubsidieerd door de gemeenten en voor de overige 30% door fondsen, bedrijven en serviceclubs.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: ondersteuning vanuit een steunfiguur uit de omgeving, op basis van vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. Dat kan een vrijwilliger zijn of een bekende van de jongere.

jongperspectief.nl

Werkwijze

Een vrijwilliger wordt op basis van gedeelde interesses gematcht aan een jongere of een gezin. Middels deze match wordt er aan gezamenlijke doelen gewerkt, zoals het vergroten van zelfvertrouwen, zelfredzaamheid en sociale netwerk.

Onze betrokkenheid bij de match duurt circa een jaar. In de trajecten van de maatjes en mentorprojecten worden verschillende fases doorlopen. Na aanmelding wordt er kennis gemaakt en vervolgens gezocht naar een passende match. Na de start volgt de verdiepingsfase en na gemiddeld tien maanden volgt daarop de afrondingsfase.

Er is veel aandacht voor de juiste match. De vrijwilliger heeft geen caseload, maar is er exclusief voor één jongere. Hierdoor kan er een vertrouwensband worden opgebouwd, waardoor de kans van slagen van de match wordt vergroot. De lengte van een jaar is ook bepalend omdat onderzoek heeft uitgewezen dat er met deze lengte meer resultaat wordt behaald.

Onderbouwing

We baseren ons met name op de wetenschappelijke kennis rond Natural Mentoring, zoals ontwikkeld door Van Dam (2018).

In het één op één contact met de jongere richt de vrijwilliger zich op het vergroten van het zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit, door te werken aan resultaten op de verschillende kapitalen en aan de hand van de presentiebenadering.

Een traject behaalt op elk kapitaalgebied doelen en resultaten bij de jongere: Deze benadering is geïnspireerd op het werk van de Franse socioloog Bourdieu (1986).

- Sociaal kapitaal: het sociale netwerk van de jongere is uitgebreid of verbeterd. De omgeving biedt meer mogelijkheden.
- Emotioneel kapitaal: het zelfvertrouwen is vergroot en het zelfbeeld is realistischer geworden. De jongere voelt zich sterker.
- Cultureel kapitaal: de jongere heeft praktische vaardigheden opgedaan. De algemene of creatieve ontwikkeling is verbeterd.
- Academisch kapitaal: de leer of werkprestaties van de jongere zijn vooruit gegaan of de deelnemer weet wat hij wil gaan studeren of waar hij wil gaan werken.

De attitude van de vrijwilligers en van de professionele coördinatoren van Jong Perspectief is gebaseerd op de presentiebenadering van Baart (2001), evenals de wijze waarop zij omgaan met de gezinnen en de individuele gezinsleden. De presentiebenadering gaat over de manier waarop je contact hebt met een ander individu. Het draait om liefdevolle aandacht voor wat mensen eigenlijk vragen, voor wat echt belangrijk is voor hen.

We blijven ons continu ontwikkelen. Jaarlijks stellen we een actieplan op waarin we aandachts- en speerpunten opnemen, zoals ‘indicatoren bij aanmelding’, ‘het maken van een theory of change’ of ‘cultuursensitief werken’.

Samenwerking

Jong Perspectief werkt samen met onderwijsinstellingen, jeugdhulporganisaties, verwijzende instanties als Middin, Mee, jeugdconsulenten van de gemeente, jeugdgezondheidszorg, enzovoorts. Een divers scala aan verwijzers weet ons te vinden. Er zijn korte lijnen in alle drie de Zuid-Hollandse gemeenten waar we werkzaam zijn: Zoetermeer, Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Impact

We meten middels een monitoringssysteem (impactmonitoring) op psychosociale vaardigheden, vergelijkbaar met de Vragenlijst Psycho Sociale Vaardigheden. Op interpersoonlijke vaardigheden (relationele en affectieve vaardigheden) en interpersoonlijke vaardigheden (zelfsturing en zelfbewustzijn).

We meten het effect van de match met een nulmeting, een eindmeting en een eindevaluatie. Tijdens het traject is er op regelmatige basis contact met de jongere, het gezin en de vrijwilliger.

We zien dat het één-op-één contact het zelfvertrouwen van het kind vergroot. Kinderen en jongeren hebben meer vertrouwen in de toekomst en een uitgebreider netwerk.

Literatuur

- Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie. Lemma.*
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital.* In: Richardson, J.G., (ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. Greenwood.*
- Dam, L. van (2018). *Who and what works in natural mentoring? A relational approach to improve the effectiveness of youth care,* Proefschrift, UvA, 2018.

ZELFREDZAAMHEID EN ZELFVERTROUWEN

Amina zit in groep 8 van de basisschool. Ze wordt door de intern begeleider van die school aangemeld bij Jong Perspectief voor hulp bij de overstap naar de middelbare school. Amina komt uit een gezin met moeder en twee broertjes. Vader is nauwelijks in beeld. Het gezin komt oorspronkelijk uit Syrië en woont enkele jaren in Nederland. De projectcoördinator maakt kennis met de moeder en Amina. Samen bespreken ze wat de hulpvraag is. Moeder geeft aan dat ze weinig mensen kent in de buurt en dat ze op niemand kan terugvallen. Ze vindt het ook best zwaar om in haar eentje drie kinderen op te voeden. Voor Amina zou ze graag een mentormaatje willen om meer Nederlands te spreken. Thuis spreken ze de moedertaal. En ze zou graag willen dat het mentormaatje Amina kan helpen bij het plannen en structureren van het schoolwerk op de middelbare school.

Projectcoördinator Annette gaat op zoek naar een passende vrijwilliger voor Amina. Ze koppelt vrijwilliger Tom, die net de vrijwilligerstraining heeft gevolgd, aan Amina en haar gezin. Annette gaat samen met Tom kennismaken bij het gezin.

In de zomervakantie die daarop volgt spreken Amina en Tom enkele keren af. Tom komt er al snel achter dat niet alleen het Nederlands en het huiswerk aandacht vraagt maar ook de zelfredzaamheid en zelfvertrouwen bij Amina. Hij oefent met haar de reis naar de middelbare school met OV en stimuleert haar op een positieve manier.
Er ontstaat vriendschap tussen Tom en het gezin en naast de begeleiding van Amina helpt Tom ook haar broertjes en is vraagbaak voor moeder. Tom helpt Amina wekelijks met haar schoolwerk en ze hebben met regelmaat een uitstapje met een educatief of cultureel karakter. Volgens Amina hebben ze alle musea uit de omgeving bezocht.

Na anderhalf jaar wordt de begeleiding via Jong Perspectief beëindigd. Amina heeft haar draai gevonden op de middelbare school, zit op voetbal en heeft een paar goede vriendinnen gemaakt. In overleg met moeder en Amina blijft Tom betrokken bij het gezin. Intussen zijn we acht jaar verder en heeft Amina haar middelbare school (een niveau hoger dan waarmee ze startte) en haar beroepsopleiding succesvol afgesloten.

Hij oefent met haar de reis naar de middelbare school met OV en stimuleert haar op een positieve manier.

LEARNING DREAMS

Learning Dreams helpt kinderen, hun ouders en jongeren die het moeilijk hebben op school, thuis of in de wijk waarin ze opgroeien, op een positieve en toekomstgerichte manier. Learning Dreams creëert gelijke kansen waardoor talenten, interesses, en dromen van deze kinderen zich kunnen ontvouwen en ten goede komen aan zichzelf en aan de stad. Vanuit de kracht van de gemeenschap benaderen we jongeren en gezinnen als unieke individuen, ieder met eigen dromen, talenten en de wens om zich te ontwikkelen.

Learning Dreams is een programma dat kwetsbare kinderen, jongeren en hun ouders verbindt aan de stad en haar informele mogelijkheden (hulpbronnen) op basis van toekomstdromen die deze kinderen, jongeren en hun ouders hebben. Dromen, verbindingen en nieuwe (informele) netwerken die meehelpen aan een betere toekomst en die een ‘cultuur van leren en jezelf ontwikkelen’ in het gezin brengen. In meerdere steden worden vrijwilligers ingezet om met gezinnen, kinderen en jongeren aan de slag te gaan.

learningdreams.nl

Het doel van Learning Dreams is gelijke kansen te creëren voor deze kwetsbare kinderen en jongeren, waardoor talenten, interesses en dromen van deze jeugd zich kunnen ontvouwen en ten goede komen aan zichzelf en aan de stad. Met het programma Learning Dreams sluiten we aan bij de ambitie om de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders of verzorgers te versterken, en kinderen in een stimulerende en kansrijke omgeving te laten opgroeien. Hiermee bieden we een oplossing van kansenongelijkheid waarmee kinderen, jongeren en hun ouders te kampen hebben. Learning Dreams ondersteunt gezinnen bij het vinden van hun weg voorwaarts.

Ontstaan en ontwikkeling

Learning Dreams is meer dan 30 jaar geleden ontwikkeld en uitgerold door Senior Fellow J. Stein, verbonden aan de University of Minnesota, School of Social Work USA en aan de pedagogische Master Youth Development Leadership. De aanpak (methode) kan daarmee bouwen op theoretische grondslag en heel veel

praktijkervaringen: iets wat de Nederlandse organisatie heel belangrijk vindt in het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke problemen zoals kansenongelijkheid.

Inmiddels ontwikkelt Learning Dreams Nederland als zelfstandige organisatie zij aan zij met de Amerikaanse Learning Dreams partner Learning Dreams programma's en zijn ze gelijkwaardige partners geworden.

Learning Dreams is een programma dat vanuit een positieve insteek - en niet vanuit problemen - handvatten biedt voor toekomstperspectief binnen gezinnen. In Learning Dreams hoef je niet over je problemen te praten, al mag dat natuurlijk wel.

Visie op informele steun

Vanuit het uitgangspunt 'community-based' verbindt de aanpak Learning Dreams toekomstdromen en nieuwsgierigheid aan mogelijkheden (lees: informele hulpbronnen) in de stad. Op een positieve manier worden jeugd en gezin verbonden aan de stad en haar inwoners, door nieuwe informele verbindingen en netwerken te creëren. Community-based wordt ook wel vertaald naar 'sociaal versterkend'.

Learning Dream werkt op twee manieren aan het versterken van het informele sociale netwerk dat steun biedt.

- Ten eerste doet Learning Dreams dit door de inzet van informele steun in de vorm van een vrijwillige coach. Deelnemende gezinnen worden gekoppeld aan een vrijwilliger uit dezelfde stad. Deze vrijwilligers staan naast ouders en stimuleren hen om hun eigen toekomst op een positieve manier vorm te geven. Zo versterken we het opvoedklimaat en het sociale netwerk rondom deelnemende gezinnen. Deze activiteit versterkt zo de sociaal pedagogische basis.

- Ten tweede verbindt Learning Dreams dromen van ouders en hun kinderen aan andere mensen, aan mogelijkheden in de buurt en aan instanties in de stad. De aanpak stelt vragen als: wie kan jou verder helpen met deze droom? Iemand uit je familie, de buurt? Een voorbeeld: wil je leren schilderen. Ken je iemand die jou kan leren schilderen, wie kan jou helpen hiermee? Ken je iemand in vriendenkring, of op school of is er in het buurthuis om de hoek waar een buurtbewoner een cursus schilderen aanbiedt? De vrijwillige coach gaat samen met de ouders en hun kinderen op pad om letterlijk het nieuwe informele netwerk te ontdekken en te versterken.

Zo bouwen coaches en gezinnen aan een nieuw sociaal informeel netwerk die hen op een positieve manier steunt bij het waarmaken van zijn of haar toekomstdromen. Binnen deze aanpak leren ouders en kinderen zelf hoe ze informele steun kunnen organiseren en wie ze kunnen inschakelen, zodat ze zelf hun sociaal netwerk en informele steun duurzaam kunnen onderhouden.

Werkwijze

De innovatieve aanpak van kansenongelijkheid voor kinderen begint bij de ouders, waarbij de stad als bron van informele mogelijkheden wordt aangeboord door henzelf. Daarbij combineren we de uitgangspunten van 'community-based' en 'toekomstgericht' in de praktijk en versterkt Learning Dreams niet alleen de zelfredzaamheid van de jeugdige, ouder of opvoeder maar versterkt het ook het sociale netwerk en het sociale kapitaal van de jeugdige, ouder of opvoeder.

Learning Dreams geeft langdurige support aan deelnemers (in plaats van een kort, vaststaand traject), vaak door een getrainde vrijwilliger. Iets wat al jaren plaatsvindt in een gezin verander je niet in drie maanden. Het is een mensgerichte aanpak, waar het gezin zelf de route bepaalt van hun zelfgedefinieerde toekomst.

Getrainde vrijwilligers worden ingezet als coach aan deelnemende gezinnen en jongeren, zowel in individuele trajecten als in groepsaanbod. Zij ondersteunen ouders, verzorgers en jeugd bij het vormgeven van het Learning Dreams traject. Vrijwilligers worden gematcht aan deelnemers. Learning Dreams voorziet in een werkboek en aanvullende tools die handvatten bieden om deelnemende ouders en jeugd zelf te laten leren hoe zij, op basis van hun dromen en zelfbenoemde doelen, informele hulpbronnen kunnen vinden en onderhouden. Aan het einde van traject heeft een ouder of verzorger geleerd om zijn eigen toekomstdromen vorm te geven, daarbij informele hulp(bronnen) te vinden, het sociaal netwerk in te schakelen of uit te breiden en eventuele tegenslagen het hoofd te bieden. Ook de kinderen binnen het gezin kunnen - ondersteund door ouders - dromen, wensen, talenten uit proberen, en onderzoeken.

Het programma van Learning Dreams volgt een aantal fases die leiden tot het boven gestelde doel. Vrijwillige coaches volgen een verplichte basistraining en zij worden daarna zorgvuldig gematcht aan een gezin of deelnemende jongere.

Een Learning Dreams traject duurt anderhalf tot twee jaar.

De duurzame kracht van Learning Dreams zit in het samenbrengen van persoonlijke ontwikkeling en collectieve informele kracht: van luisteren naar dromen tot het concreet creëren van kansen en veerkracht. Met steun van een informele steungever wordt ouders en jeugd zelf geleerd om hun eigen informele steun vorm te geven.

Onderbouwing

Learning Dreams is ontwikkeld aan de University of Minnesota, USA. De effectief bewezen sociale interventie is een praktijkvertaling met tools en een stapsgewijze werkwijze gestoeld en ontwikkeld op die wetenschappelijke kennis. Meer dan 30 jaar lang worden Learning Dreams activiteiten in en rondom de stad ontwikkeld en middels actiegericht onderzoek uitgevoerd en gemonitord in zowel de Amerikaanse, Noord-Ierse (Belfast) als de Nederlandse context. De aanpak combineert inzichten en theorieën uit de sociale én positieve psychologie, informele steun, progressiegericht werken, presentiebenadering, samenlevingsopbouw en veerkrachtversterking.

De basis van Learning Dreams wordt gevormd door de gedachte dat elk mens een diepe motivatie heeft om te leren, te dromen en zich te ontwikkelen. Elk mens is van nature nieuwsgierig en heeft de behoefte nieuwe dingen te leren. Learning Dreams spreekt deze behoefte en nieuwsgierigheid actief aan.

Learning Dreams is een laagdrempelige, praktische, wetenschappelijk onderbouwde methode die overdraagbaar is: zowel aan vrijwilligers als aan beroepskrachten. De wetenschappelijke basis, creatieve interventies, handboeken, praktische tools en materialen vormen een geheel, waarmee kinderen en gezinnen hun toekomst concreet vorm kunnen geven.

Learning Dreams Nederland heeft een partnerschip met het Amerikaanse Learning Dreams. In de uitvoering van de Nederlandse programma's en trainingen wordt gebruik gemaakt van de kennis & ervaring die aanwezig is bij de sociaal effectief bewezen Amerikaanse aanpak Learning Dreams. Senior Fellow J. Stein komt regelmatig naar Nederland om zijn kennis en ervaring te delen.

Samenwerking

Learning Dreams werkt samen met de gemeentelijke jeugdpreventie, onderwijs, leerplicht, welzijnsorganisaties, informele buurtorganisaties, jongerenwerk, bibliotheken, cultuurorganisaties en jeugdzorg, zowel in de uitvoering als in het ontwikkelen van nieuwe duurzame manieren om kansengelijkheid voor kinderen en jongeren te vergroten.

Learning Dreams stapt af van probleemdenken. Hiermee brengt de methode een andere visie en een andere aanpak waar informele steun een hoofdrol. Dit transformeert het werk en de resultaten van deze samenwerkingsorganisaties passend bij onder andere de Hervormingsagenda Jeugd, de nieuwe richtlijn Jeugdhulp en Jeugdbescherming 'Toekomstgericht Werken' en de bibliotheek als plek om je te ontwikkelen.

Impact

'Als ik als moeder weer ga leren, gaan mijn kinderen dat ook doen' aldus één van de Learning Dreams deelnemers. Dit is de impact die Learning Dreams maakt. De aanpak brengt een cultuur van 'leren en jezelf ontwikkelen' in de gezinnen terug. Of anders gezegd, van overlevingsstand naar toekomstperspectief. Door de inzet van vrijwilligers uit diezelfde stad creëert Learning Dreams een veilige en leerrijke omgeving. De methode én inzet van de vrijwillige coaches zorgen voor het versterken van het opvoedklimaat en het sociale netwerk rondom deelnemende gezinnen en jeugd. Learning Dreams versterkt de sociaal pedagogische basis en het 'normaliseren' van uitdagingen in gezinnen en bij jeugd. Daarnaast verbindt Learning Dreams dromen van ouders en hun kinderen aan andere mensen, aan mogelijkheden in de buurt en aan instanties in de stad. Zo bouwen vrijwilligers en gezinnen aan een nieuw sociaal netwerk die de hen op een positieve manier helpt bij het waarmaken van zijn of haar toekomstdromen.

Hiermee geloven we dat we uitdagingen en problemen van jongeren en gezinnen in het normale leven van deze jongeren en gezinnen kunnen oplossen en voorkomen dat zij verder uitvallen en al dan niet dure jeugdhulp nodig heeft. Oftewel Learning Dreams heeft een preventieve uitwerking.

Om deze impact te borgen wordt de voortgang van deelnemende gezinnen, en jeugd geregistreerd en gemonitord in het registratiesysteem Hello's (speciaal ontwikkeld voor maatjesprojecten) aan de hand van een standaard vragenlijst. Hierin worden genoteerd: de persoonlijke doelen en veranderingen hierin, gebruik van tools (werkboek/droomkaart/obstakelkaarten of een combinatie daarvan) en stappen ten behoeve van een nieuw netwerk. Dit alles samen leidt tot een persoonlijk toekomstplan voor het deelnemende gezin en jeugd met concrete stappen, bijhorende tijdsplanning en ruimte voor obstakels. Op regelmatige basis wordt er met zowel de gezinnen dan wel jongeren als met de vrijwilligers contact opgenomen door de beroepskrachten om de voortgang door te spreken en eventuele knelpunten op te lossen.

Learning Dreams borgt deze duidelijke werkwijze door vrijwilligers te trainen op deze fases, bijhorende tools en samenhangende vragen, zodat jongeren en gezinnen hun toekomstdoelen bereiken (en kunnen bijstellen waar nodig).

Momenteel wordt er in samenwerking met de Universiteit Utrecht en met Learning Dreams USA, gewerkt aan een meet-instrument dat de impact goed zichtbaar maakt, én geschikt voor de doelgroep.

UIT DE SCHULDEN

Coach Marjo en moeder R. zijn drie jaar geleden aan elkaar gekoppeld. R. was toen net weduwe, stond er alleen voor, had veel schulden en weinig contact met familie. R. had bij de start van het Learning Dreams traject meerdere dromen.

De belangrijkste droom was: 'Meer regie over mijn leven, zodat ik een goede moeder kan zijn.'
Marjo heeft R. geholpen om: meer zaken vanuit het hoofd, naar het hart te brengen, dingen simpeler te maken, dus meer behapbaar en zichzelf te accepteren: blijf wie je bent, je hoeft niet te veranderen. Marjo deed dat vooral door op het juiste moment de juiste vragen te stellen aan R. Hierdoor kon zij vanuit verschillende invalshoeken naar haar eigen situatie en droomvragen kijken. Met succes! R. behaalt haar mbo 4 diploma, krijgt een vaste aanstelling bij een werkgever en ze kan de schulpverlening afronden. Dat geeft rust en ruimte – ook voor haar kinderen.

'Meer regie over mijn leven, zodat ik een goede moeder kan zijn.'

WANDELEN EN ZWEMMEN

Moeders uit de Haagse buurt Moerwijk staan weinig tot nauwelijks stil bij hun dromen en hun toekomstperspectief.

In een Learning Dreams moedergroep hebben zij gezamenlijk ontdekt dat ze graag sportiever willen zijn. Het Zuiderpark is op zeven minuten loopafstand van het Wijkcentrum Moerwijk. Voor sommigen een kleine stap, voor anderen een net te grote stap, maar samen hebben de deelnemers aan de moedergroep die stap wel gezet: ze wandelen er nu regelmatig naar het park, er doorheen en weer terug.

De volgende stap: leren zwemmen. De groep moeders heeft hulp gevraagd en samen hebben ze geregeld dat ze zwemles kunnen krijgen onder leiding van vrouwelijke instructeurs. Inmiddels is de groep aan het 'zwemmen' geslagen. Ze geven met dit alles een voorbeeld aan hun kinderen hoe je kunt leren en jezelf ontwikkelen, samen met anderen.

Ze geven met dit alles een voorbeeld aan hun kinderen.

PETJE AF

Bij Petje af ontdekken nieuwsgierige kinderen van 9 t/m 14 jaar de wereld. Ons praktijkgerichte programma biedt kansen aan kinderen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. Wij vinden dat ieder kind de kansen verdient die het nodig heeft.

Petje af is een stichting die zich al bijna 20 jaar inzet voor gelijke kansen voor kinderen van 9 - 14 jaar die opgroeien in een sociaal-economisch kwetsbare situaties. Wij geloven dat de plek van je wieg nooit bepalend mag zijn voor je toekomst. Aanvullend op het onderwijs bieden wij een praktijkgericht programma waarin kinderen hun talenten ontdekken, hun wereld vergroten en werken aan vaardigheden, zelfvertrouwen en toekomstperspectief.

Door inspirerende ontmoetingen met rol-modellen, gastdocenten en uiteenlopende beroepsvelden krijgen kinderen nieuwe inzichten in zichzelf en in hun mogelijkheden voor later.

Het programma is bewezen effectief en heeft al duizenden kinderen in Nederland ondersteund in hun ontwikkeling. We zijn Nji-erkend als effectieve jeugdinterventie. Daarmee dragen we actief bij aan het verkleinen van kansenongelijkheid en het versterken van maatschappelijke participatie.

Ontstaan en ontwikkeling

Petje af ontstond bijna 20 jaar geleden als afstudeerproject van twee PABO-studenten. Tijdens hun stage zagen zij hoeveel talent onbenut bleef bij kinderen die minder kansen kregen om zich breed te ontwikkelen. Vanuit die overtuiging ontstond Petje af: een initiatief met de missie om kinderen te ondersteunen bij het ontdekken van hun mogelijkheden en het opbouwen van een positief zelfbeeld en toekomstperspectief. Petje af werd algauw een succes en groeide uit tot landelijke organisatie.

Onze organisatie is gevormd door een combinatie van praktijkervaring, idealisme en de voortdurende motivatie ongelijke kansen tegen te gaan. Onze aanpak wordt ondersteund door landelijke kennis, lokale samenwerking met scholen, gemeenten en ondernemers en door continue evaluatie en impactonderzoek.

Zoals veel nieuwe initiatieven kende ook Petje af opstartuitdagingen. Het kostte tijd om vertrouwen op te bouwen bij gemeenten, scholen, vrijwilligers en financiers. Door kleinschalig te starten, actieve betrokkenheid van vrijwilligers,

petjeaf.nl

het opbouwen van een lokaal netwerk van partners en het aantonen van de impact op kinderen en scholen konden we het programma duurzaam opzetten. De ondersteuning van trouwe financiële partners is hiervoor cruciaal geweest.

Visie op informele steun

Petje af ziet informele steun als steun buiten formele zorg- of onderwijsinstanties om. Juist de persoonlijke aandacht van coaches, vrijwilligers, gastdocenten en rolmodellen maakt daarin het verschil.

Kinderen krijgen bij Petje af de tijd en ruimte om zichzelf te ontwikkelen in een veilige en inspirerende omgeving. Door positieve aandacht en betekenisvolle ontmoetingen ontdekken kinderen wie zij zijn. Ook ouders en verzorgers worden actief betrokken bij talentgesprekken en presentaties, zodat het sociaal netwerk rondom het kind wordt versterkt.

Werkwijze

Petje af biedt een langdurig, wekelijks programma buiten schooltijd. Kinderen nemen minimaal 1 jaar en maximaal 3 jaar deel en volgen gemiddeld 135 uur programma per schooljaar. We werken in kleine groepen van 18 kinderen en geloven in leren door te doen.

Tijdens themablokken maken kinderen kennis met verschillende beroepsvelden, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Zij ontmoeten inspirerende beroepskrachten en rolmodellen die hun ervaringen delen en kinderen uitdagen om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen. Hierbij ligt de focus op talent-ontwikkeling en zelfvertrouwen, burgerschapsvaardigheden en toekomstperspectief.

Wat onze aanpak bijzonder maakt, is de structurele betrokkenheid. Veranderingen ontstaan niet in één middag, maar door tijd, aandacht en herhaling. Daarom investeren we in duurzame relaties met kinderen en hun omgeving. Na zelf deelgenomen te hebben kunnen kinderen doorgroeien tot junior coach en op hun beurt weer andere kinderen begeleiden en inspireren. Petje af vormt daarmee een brug tussen kinderen, hun sociale omgeving en de samenleving om hen heen.

Onderbouwing

Onze aanpak is gebaseerd op (wetenschappelijke) inzichten rondom sociaal-emotionele ontwikkeling, sociaal-economische status en kansen(on)gelijkheid. We benutten Erikson's theorie over ontwikkeling van zelfbeeld uit 1963 en gebruikeneffectiviteits-onderzoek van eerdere Petje af-programma's en werken aan de hand van onze eigen Petje af Theory of Change.

Praktijkkennis speelt een belangrijke rol binnen onze werkwijze. Coaches en gastdocenten evalueren bijeenkomsten continu waarmee activiteiten en methodieken waar nodig worden aangepast. De groei en leerdoelen van kinderen worden samen met hen gevolgd en bij stilgestaan. Ook organiseren we regelmatig intervisie- en uitwisselingsmomenten om van elkaar te leren en het programma blijvend te versterken.

Onze vrijwilligers brengen veel ervaringskennis met zich mee en deze is van grote waarde. Veel van hen herkennen zich in de leefwereld van de kinderen en delen hun eigen ervaringen en levenslessen. Daarnaast zien we steeds vaker dat oud-deelnemers terugkeren als junior coach en vanuit hun eigen ervaring nieuwe generaties kinderen inspireren.

Samenwerking

Samenwerking vormt de basis van ons werk. Vanuit de verbinding tussen onderwijs, overheid en ondernemers (de drie O's) bouwen we aan een sterk netwerk rondom kinderen. We werken samen met gemeenten, scholen, intern begeleiders, wijkteams, maatschappelijke organisaties, fondsen en (lokale) bedrijven. Gemeenten ondersteunen bijvoorbeeld vanuit onderwijsachterstandenbeleid en preventie van schooluitval Scholen en wijkteams helpen bij het signaleren en bereiken van kinderen, terwijl organisaties en ondernemers, kinderen kennis laten maken met de beroepspraktijk. Door co-financiering vanuit de gemeente, lokale ondernemers, landelijke en lokale fondsen kunnen we deze kinderen langdurig begeleiden en ondersteunen in hun ontwikkeling.

Impact

De impact van Petje af zien we dagelijks terug bij kinderen en zit vaak in kleine dingen. Ze hebben net wat meer motivatie, of durven in de klas ineens toch een presentatie te houden.

De voortgang van kinderen wordt jaarlijks gevolgd via twee talentgesprekken met ouders, kinderen en coaches. Persoonlijke leerdoelen en ontwikkelingen van de kinderen worden vastgelegd in een leerlingvolgsysteem. Daarnaast voeren we landelijk impactonderzoek uit om de effectiviteit van ons programma structureel te monitoren op basis van drie ontwikkelingsporen. Daaruit blijkt dat kinderen hun zelfvertrouwen en zelfbewustzijn vergroten, en hun talenten ontdekken en ontwikkelen. Ze ervaren een breder netwerk en meer maatschappelijke participatie. Hun ouders of verzorgers merken die verbeteringen ook op, en scholen zien een positieve bijdrage aan motivatie en schoolprestaties.

IETS MET MENSEN

Aisha van 11 kwam bij Petje af omdat ze dacht dat ze 'nergens echt goed in was'. Tijdens een blok over de zorg ontmoette ze een verpleegkundige die vertelde over samenwerken, doorzetten en zorgen voor anderen.

Aisha ontdekte dat juist dat haar lag. In de weken erna oefende ze met kleine presentaties, hielp ze bij groepsopdrachten en durfde ze steeds meer haar mening te geven. Aan het eind van het schooljaar vertelde ze trots dat ze later 'iets met mensen wil doen, misschien in het ziekenhuis'.

Ze dacht dat ze 'nergens echt goed in was'.

Samen Oplopen
Er zijn voor gezinnen

SAMEN OPLOPEN

Voor gezinnen met problemen kan een reikende hand van een vrijwilliger fijn zijn. Iemand die ze aan de hand neemt in allerlei dagelijkse situaties. Hierdoor ontstaat vertrouwen in eigen kunde en groeit het gezin. Vaak is dan formele zorg niet meer nodig.

Gezinnen die veel problemen tegelijk hebben, komen daar vaak moeilijk uit. Door alle stress komt de ontwikkeling van de kinderen in de knel en worden gezinnen doorverwezen naar hulpverlening. Maar gezinnen vinden dat niet altijd de fijnste oplossing. Samen Oplopen doet het anders. Wij laten een gezinsvrijwilliger én een professionele coördinator sámen oplopen met deze gezinnen en ondersteunen ze in de volle breedte van het leven. Mocht het nodig zijn, dan kan de professionele coördinator extra ondersteuning geven of nauw samenwerken met hulpverleningsinstanties. Zo vermindert de stress in gezinnen en krijgen kinderen en jongeren tot 23 jaar meer ruimte om gezond en kansrijk op te groeien.

Ieder kind in Nederland verdient een goede toekomst. Voorwaarde voor een goede toekomst is dat het kind zich kan ontwikkelen in een veilige opvoedomgeving. Samen Oplopen draagt bij aan een veilige opvoedomgeving door kwetsbare gezinnen in de samenleving te koppelen aan lokale inwoners. Deze vrijwilligers worden begeleid door professionele coördinatoren met een achtergrond in hulpverlening. Ze gaan wekelijks op bezoek bij 'hun' gezin en pakken samen met het gezin uitdagingen en problemen aan. Het doel is altijd: minder stress in het gezin zodat iedereen zich kan ontspannen en het kind zich in veiligheid kan ontwikkelen.

De aanpak van Samen Oplopen is 1) duurzaam en preventief, 2) voorkomt escalatie, 3) versnelt afschaling van gespecialiseerde zorg, 4) verlaagt (jeugd)zorgkosten en 5) sluit aan bij burgerparticipatie en gemeenschapszin.

Ontstaan en ontwikkeling

Samen Oplopen is in 2011 ontstaan vanuit een burgerinitiatief in Zeist. Vanuit de praktijk van het ontbreken van een netwerk bij gezinnen die door meerdere problemen niet de ruimte of mogelijkheden hebben om hun eigen netwerk te versterken, is een burgerinitiatief ontstaan.

samen-oplopen.nl

De aanpak samen oplopen bleek een antwoord te zijn op deze vraag en is eerst bij buurgemeenten overgenomen en later bij meerdere gemeenten in Nederland.

Inmiddels is de methodiek van Samen Oplopen in het Oranjefonds Groeiprogramma ontwikkeld tot een bewezen effectieve interventie en Samen Oplopen zelf uitgegroeid tot een landelijke organisatie.

Visie op informele steun

Informele steun betekent voor ons: mensen die op vrijwillige basis een gezin willen ondersteunen. Bij gezinnen in een kwetsbare situatie met meerdere problemen biedt de betrokkenheid van een gewoon mens, iemand die nabij is zonder oordeel, vaak meer steun dan professionele hulp alleen. Informele steun helpt gezinnen om hun veerkracht en mogelijkheden opnieuw te ontdekken, en biedt duurzame, laagdrempelige steun in het dagelijks leven.

Samen Oplopen koppelt daarom betrokken inwoners aan gezinnen en jongeren (tot circa 23 jaar) die een steungevend netwerk missen. Deze inwoner noemen we de 'gezinsvrijwilliger': iemand die op een vriendschappelijke manier een tijdje met het gezin of de jongere oploopt, meedoet en meedenkt, met alles wat maar nodig is.

Werkwijze

We bieden twee erkende interventies: Samen Oplopen en Samen Oplopen Start Kansrijk. Beide interventies hebben als belangrijkste doel dat de kinderen in hun gezin gezond en kansrijk kunnen opgroeien.

Samen Oplopen biedt ondersteuning op negen leefgebieden: wonen, financiën, sociaal functioneren, mentaal welzijn, zingeving, lichamelijke gezondheid, zelfredzaamheid, dagbesteding of werk, en opvoeding. Samen Oplopen richt zich primair op de ouders, in de wetenschap dat ook de kinderen profiteren wanneer hun ouders zich gesteund voelen. Dat effect zien we terug in onze metingen. De aanpak is speciaal ontwikkeld voor gezinnen met langdurige stress en problemen op meerdere leefgebieden, waar kortdurende of lichtere vormen van informele steun vaak onvoldoende aansluiten.

De aanpak wordt uitgevoerd door een lokale uitvoeringsorganisatie. De gezinsvrijwilliger en het gezin kunnen daardoor altijd rekenen op ondersteuning van een professionele coördinator met een achtergrond in hulpverlening. Wat Samen Oplopen onderscheidt van veel andere vormen van informele steun, is de structurele combinatie van informele betrokkenheid én professionele methodische begeleiding. Daardoor kunnen vrijwilligers duurzaam betrokken blijven bij gezinnen met complexe problematiek, terwijl veiligheid, afstemming met hulpverlening en kwaliteit van begeleiding geborgd blijven.

De coördinator haalt te zware problemen van de schouders van de gezinsvrijwilliger en rust deze toe door coaching op maat, themabijeenkomsten en intervisie. Zo kan de hulpverlening met een gerust hart afschalen. De coördinator blijft, afhankelijk van de interventie, twee jaar of duizend dagen op de achtergrond aanwezig. We zien dat er vaak duurzame contacten ontstaan, waardoor de vrijwilliger langer betrokken blijft bij het gezin. Daardoor vormt Samen Oplopen voor gemeenten een duurzame aanvulling op het formele jeugd- en gezinsdomein.

Onderbouwing

We werken samen met het Oranjefonds, de Movisie Databank en de Hogeschool Utrecht. Samen Oplopen is opgenomen in de Databank Effectieve Sociale Interventies van Movisie als erkende interventie. De aanpak is methodisch uitgewerkt en wordt in alle trajecten ondersteund door structurele impactmetingen. Hierdoor wordt niet alleen zichtbaar wat gezinnen ervaren aan verandering, maar kan ook de kwaliteit en effectiviteit van de aanpak blijvend worden doorontwikkeld op basis van praktijkdata.

Samenwerking

Samen Oplopen werkt vanuit een lokale uitvoeringsorganisatie. In onze aanpak werken de lokale coördinatoren samen met gemeenten, verwijzers, sociale teams, CJG's, jeugdhulp. Juist de combinatie van informele steun en professionele samenwerking maakt het mogelijk om vroegtijdig stress in gezinnen te verminderen, escalatie te voorkomen en waar mogelijk zwaardere hulp af te schalen.

We zien nog veel kansen om informele gezinsondersteuning structureler onderdeel te maken van verwijzingen, afschalingstrajecten en samenwerkingsafspraken binnen het jeugd- en gezinsdomein.

Impact

Onze aanpak is voorzien van impactmetingen op meerdere leefgebieden. Daaruit blijkt dat gezinnen gemiddeld duidelijke verbetering ervaren op thema's als stress, opvoeding, sociale steun, zelfredzaamheid en gezinsfunctioneren en dat de inzet van zwaardere hulpverlening regelmatig kan worden voorkomen of afgeschaald.

SARAH

Sarah is een alleenstaande moeder, die door stress en verlies van structuur met haar kinderen in een spiraal terecht kwam van schulden, schoolverzuim en oplopende conflicten thuis. Door de voortdurende overbelasting lukte het haar steeds minder om rust en stabiliteit in het gezin te bieden, waardoor zorgen ontstonden over de ontwikkeling van de kinderen.

Via Samen Oplopen kreeg zij een vaste vrijwilliger die wekelijks meehielp met overzicht, rust en contact met school. De professionele coördinator bewaakte de veiligheid en schakelde waar nodig met het wijkteam en andere betrokken instanties. Binnen zeven maanden stabiliseerde het gezin, herstelde het contact met school en kon verdere escalatie en inzet van zwaardere jeugdhulp worden voorkomen.

Sarah kreeg weer grip op haar financiën en dagelijkse structuur, waardoor de spanningen thuis afnamen en er meer rust ontstond voor de kinderen. De vrijwilliger is na afronding van de begeleiding door de coördinator een belangrijke steunfiguur in het gezin gebleven, waardoor het sociale netwerk van het gezin duurzaam is versterkt.

Binnen zeven maanden stabiliseerde het gezin, herstelde het contact met school.

DILANY

De ouders van Dilany kampen met burn-outklachten, schulden en sociale isolatie, terwijl Dilany regelmatig spijbelt en risico loopt op schooluitval en overlast. De spanningen thuis liepen steeds verder op, waardoor er zorgen ontstonden over de ontwikkeling van Dilany en de draagkracht van de ouders. Een vrijwilliger liep elf maanden mee en bracht regelmaat, hielp met huiswerk, stimuleerde sportdeelname en ondersteunde het contact met school.

De professionele coördinator regelde passende zorg en schuldhulp voor de ouders en bewaakte de veiligheid. Door de combinatie van praktische ondersteuning, langdurige nabijheid van de vrijwilliger en professionele begeleiding op de achtergrond ontstond er weer rust en voorspelbaarheid thuis.

Dilany bleef op school, sloot zich aan bij een sport-team en stopte met risicogedrag. Ook het vertrouwen tussen school en ouders herstelde zich en de ouders hervonden overzicht. De druk in het gezin nam af, waardoor verdere escalatie en inzet van zwaardere jeugdhulp konden worden voorkomen. Het gezin heeft inmiddels meer vertrouwen in de toekomst en weet beter ondersteuning te vinden wanneer dat nodig is.

Het vertrouwen tussen school en ouders herstelde zich en de ouders hervonden overzicht.

vitalis maatjes

VITALIS

Ieder kind wil graag gehoord en gezien worden, maar soms is daar thuis minder ruimte voor. Dan kun je wel een maatje gebruiken. Een volwassene die een-op-een échte aandacht geeft. Samen wekelijks een paar uurtjes voetballen, koekjes bakken of gewoon een luisterend oor bieden. Eenvoudige dingen doen kan grote impact maken. Vitalis biedt hulp aan kinderen tussen vijf en achttien jaar en zorgt voor de perfecte match.

Vitalis is een professionele non-profit organisatie met als doelstelling het begeleiden van kinderen die zich als gevolg van een tekort aan aandacht in een kwetsbare positie bevinden. Die begeleiding wordt geleverd door getrainde vrijwilligers. Vanuit Vitalis worden deze ‘maatjes’ gecoacht door een casemanager, die ook beschikbaar is voor eventuele vragen en zorgen.

vitalismaatjes.nl

De wereld die Vitalis voor ogen heeft, is een wereld waarin iedereen opgroeit onder de best mogelijke omstandigheden. We zouden het liefst zien dat het steuntje in de rug dat onze vrijwilligers aan zoveel kinderen geven, overbodig wordt. Maar dat is helaas nog niet de realiteit. Sterker nog; er is juist meer dan ooit vraag naar dat beetje extra aandacht. In de huidige maatschappij is de druk op kinderen groot en wordt er veel van kinderen gevraagd. Niet altijd is er even veel tijd voor echte aandacht voor het kind door psychische, lichamelijke, financiële of sociale problemen bij ouders of omdat een kind aanpassings-moeilijkheden heeft door taal, cultuur of gezinssamenstelling.

Vitalis vindt dat ieder kind zich optimaal moet kunnen ontwikkelen in een stimulerende en ondersteunende omgeving. Vitalis wil kinderen die dat nodig hebben een stapje verder helpen. Samen met onze vrijwilligers willen wij deze omgeving creëren door middel van een volwassen maatje die één op één aandacht biedt aan alle kinderen die zich als gevolg van een tekort aan aandacht in een kwetsbare positie bevinden.

Ontstaan en ontwikkeling

In 1978 hebben de medewerkers van het toen-malige Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB) besloten om de kinderen van hun cliënten een paar uurtjes mee naar de speeltuin te nemen

en vanuit daar is Vitalis ontstaan. Vitalis heette toen nog Piggelmee, wat stond voor 'Preventie Is Gewoon Geregeld ELkaar MEEnemen'. Tegenwoordig is dit initiatief uitgegroeid tot een professionele non-profit organisatie, die ruim 300 koppelingen tussen kinderen en vrijwilligers per jaar begeleidt.

Vitalis is het oudere maatje van de jonge Rémi uit de klassieker 'Alleen op de wereld' van Hector Malot. Samen trekken ze eropuit en beleven allerlei spannende avonturen. En dat is precies waar het bij onze organisatie Vitalis om draait. Ook onze maatjes gaan de wijde wereld in om nieuwe dingen mee te maken. Soms nog steeds in de speeltuin, maar net zo goed in het zwembad, de bioscoop of de bibliotheek. Onze thuishaven is Den Haag. Hier is Vitalis uitgegroeid van een klein vrijwilligersinitiatief tot de organisatie die we nu zijn met Vitalismaatjes in 11 steden.

Visie op informele steun

Het steeds toenemende gebruik van de jeugdzorg is een probleem dat niet alleen door het stelsel, gemeenten of aanbieders op te lossen is. Het is een probleem van de samenleving, waar de jeugdzorg een onlosmakelijk onderdeel van is. Jeugdzorg kan niet overal een oplossing voor bieden. In veel gevallen die momenteel bij de jeugdzorg terechtkomen, kan gekeken worden naar alternatieven. Informele steun, zoals ons Vitalis Maatjes-project kan een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van het gebruik van de jeugdzorg en de druk op het stelsel en daarmee continuïteitsrisico's verminderen.

Werkwijze

Alle ondersteuning die wordt gedaan in een vrijwillig kader, van beide kanten. De coaching van de vrijwilligers wordt gedaan door beroepskrachten.

Vitalis is ontstaan uit een initiatief dat inspeelde op de behoefte van KOP/KOV kinderen aan een maatje. Iemand die hen even een paar uurtjes kind kon laten zijn. Als speelmaatje, als 'vriend', grote broer of zus, iemand op wie ze volledig kunnen vertrouwen en die er alleen voor hen is. De activiteiten die het vrijwillige maatje met een kind onderneemt zijn erop gericht het kind steun en aandacht te geven, op een manier die het thuis op dat moment niet kan krijgen of niet voldoende gewend is. In het contact wordt gestreefd naar een ongedwongen en vriendschappelijke sfeer. Achterliggende doelen kunnen zijn het kind te stimuleren zijn eigen interesses en mogelijkheden te ontwikkelen, zijn zelfvertrouwen en zelfredzaamheid te vergroten. Door de omgang met de vrijwilliger kunnen kinderen bovendien hun leefwereld vergroten en kennis maken met andere normen en waarden.

Stichting Vitalis zorgt voor optimale begeleiding van het kind door diens maatje én voor optimale begeleiding van dat maatje door een professionele casemanager en coach.

Vitalis tracht haar doel te bereiken door het selecteren van vrijwilligers die bereid zijn gedurende langere tijd een kind, dat hiervoor naar het oordeel van de stichting in aanmerking komt, te begeleiden. De werkwijze en vorderingen van de vrijwilligers worden geëvalueerd en ervaringen en bevindingen worden uitgewisseld tijdens hiervoor georganiseerde bijeenkomsten, de zogenaamde vrijwilligersvergaderingen. Alvorens de vrijwilligers gekoppeld worden vindt er een gedegen selectie, screening en training plaats.

Regelmatig zijn er evaluaties van de koppeling met de vrijwilliger, de case manager en de ouder(s) bij het kind thuis. Indien nodig is er contact tussen de casemanager en de hulpverlening in het gezin. De hulpverlening is vaak de aanmelder van het kind, met toestemming van de ouder(s). Bij zorgen neemt de casemanager contact op met de hulpverlening, zoals besproken tijdens de intake. Als het niet in het belang van het kind is om ouders eerst te informeren, wordt direct contact gezocht met de hulpverlening of Veilig Thuis. Vitalis volgt de richtlijnen van de Meldcode en geeft informatie alleen door met toestemming van de ouders.

De begeleiding van de koppelingen duurt meestal 1 à 1,5 jaar. Sommige kinderen en maatjes blijven daarna nog jaren aan elkaar verbonden, gewoon doordat er een band is gegroeid die verder geen coaching meer nodig heeft.

Onderbouwing

Het maatjesproject van Vitalis bestaan al sinds 1978 en sluit aan bij een lange internationale traditie van mentoring, zoals Big Brothers Big Sisters in de Verenigde Staten. Binnen deze traditie is in de loop der jaren veel onderzoek gedaan naar wat het effect is van één-op-één contacten tussen jongeren en vrijwillige mentoren/maatjes. Die kennis vormt een belangrijke basis voor de manier waarop Vitalis werkt.

Een van de eerste grote onderzoeken naar deze aanpak is uitgevoerd door Grossman, Resch & Tierney (1995). Zij lieten zien dat jongeren met een mentor minder kans hebben op probleemgedrag, zoals middelengebruik, beter presteren op school en positiever omgaan met anderen dan jongeren zonder mentor. Dit onderzoek maakte duidelijk dat langdurig contact met een vrijwillige mentor preventief kan werken en bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling.

Later heeft Rhodes (2002, p. 30-43) beschreven hoe mentoring precies werkt. In haar model staat de relatie tussen jongere en volwassene centraal. Door een band op te bouwen met iemand die belangstelling toont en betrokken is, ontwikkelen jongeren meer zelfvertrouwen, sociale vaardigheden en zicht op hun toekomst. Deze manier van kijken sluit goed aan bij hoe Vitalis met maatjes werkt.

Dat mentoring effectief is, wordt bevestigd in een grote overzichtsstudie van DuBois et al (2011), waarin 73 onderzoeken zijn meegenomen. Daaruit blijkt dat jongeren met een mentor zich vaak beter ontwikkelen op sociaal en emotioneel gebied en ook beter functioneren op school. Opvallend is dat deze jongeren vooruitgaan, terwijl vergelijkbare jongeren zonder mentor soms juist achteruitgaan. De effecten zijn het grootst bij jongeren die opgroeien in een kwetsbare situatie, wat aansluit bij de doelgroep van Vitalis.

Uit al deze onderzoeken komt een aantal belangrijke succesfactoren naar voren. Het gaat vooral om het opbouwen van een goede, vertrouwde relatie, het zorgvuldig koppelen van jongere en vrijwilliger, voldoende tijd om een band op te bouwen en goede begeleiding van de vrijwilliger.

Deze elementen zijn ook duidelijk terug te zien in de werkwijze van Vitalis. Ook Nederlands onderzoek bevestigt dit beeld. In de publicaties 'Meer dan een steuntje in de rug' (Uyterlinde et al, 2009) en 'Een maatje voor iedereen?' (Van Trier & Potting, 2015) wordt benadrukt dat continuïteit, wederkerigheid en een goede begeleiding van vrijwilligers belangrijk zijn voor het succes van maatjesprojecten. Het onderzoek 'Baat bij een maatje' (Gruppen, 2010) laat daarnaast zien dat een goede match en een sterke vertrouwensband doorslaggevend zijn.

Vitalis combineert deze inzichten met de presentie-benadering (Baart, 2001). Daarbij staat centraal dat de vrijwilliger echt aansluit bij de leefwereld van de jongere, zonder oordeel en met oprechte aandacht. Door er te zijn en de tijd te nemen ontstaat een veilige relatie, waarin een jongere zich gezien voelt. Dat is een belangrijke voorwaarde voor ontwikkeling.

Daarnaast werkt Vitalis vanuit het idee dat het belangrijk is om verschillende vormen van 'kapitaal' te versterken, zoals het sociale netwerk, het zelfvertrouwen en praktische vaardigheden. Door deze te vergroten, worden jongeren beter in staat om hun eigen weg te vinden en mee te doen in de samenleving.

Tot slot laat onderzoek binnen Vitalis zelf (De groot, 2018) zien dat het contact met een maatje ook op de langere termijn effect heeft. Jongeren geven aan dat zij meer zelfvertrouwen hebben gekregen, beter met anderen omgaan en zelfstandiger zijn geworden. De relatie met het maatje blijft vaak van betekenis, ook nadat het traject is afgerond.

Alles bij elkaar laten zowel internationaal als Nederlands onderzoek zien dat de aanpak van Vitalis goed aansluit bij wat werkt. Door te investeren in een goede relatie, zorgvuldige begeleiding en aandacht voor de ontwikkeling van jongeren op verschillende gebieden, draagt Vitalis bij aan de kansen en het welzijn van jongeren die extra steun kunnen gebruiken.

Samenwerking

Vitalis werkt samen met formele jeugdzorg, Centra voor Jeugd en Gezin, jeugdbescherming, Jeugdformaat, (school)maatschappelijk werk, platforms voor informele ondersteuning, gemeentes, fondsen, Vluchtelingenwerk, Nidos, Leger des Heils, Vrijwilligersvacaturebanken, Veilig Thuis, scholen, vrijwilligersvacaturebanken en -platforms, organisaties voor inclusie, bedrijven, goede doelen platforms, Hoge Scholen, Universiteiten.

impact

Sinds het begin meet Vitalis de opbrengsten van maatjestrajecten met vragenlijsten. Tot 2025 werden effecten gevolgd op leefgebieden zoals sociale competentie, sociaal-emotionele ontwikkeling, morele ontwikkeling en de leefwereld van het kind. Sinds 2025 gebruikt Vitalis hiervoor de zes dimensies van Positieve Gezondheid: lichaam, gevoelens en gedachten, nu en later, lekker in je vel zitten, meedoen en dagelijks leven. Deze werkwijze maakt het mogelijk de ontwikkeling en het welzijn van kinderen op een bredere en meer integrale manier te monitoren en de impact van maatjescontact zichtbaar te maken.

Vitalis maatjes hebben op vier manieren impact.

- Kinderen vergroten spelenderwijs hun leefwereld, doen nieuwe ervaringen op en leren nieuwe vaardigheden. Hierdoor kunnen zij thuis gerichter spelen en zich beter zelfstandig vermaken. De uitjes met de vrijwilliger zorgen voor enthousiasme en ontspanning bij het kind en hebben een positieve invloed op het gezin. Sommige activiteiten kunnen thuis herhaald worden met ouders of broertjes en zusje. Ouders krijgen de ruimte om tot rust te komen of aandacht aan andere kinderen te geven. Het beeld dat ouders van hun kind hebben, kan positief worden bijgesteld door de feedback van vrijwilligers.

- Alle vrijwilligers besteden een deel van hun vrije tijd aan een kind en ervaren dit als plezierig en nuttig. Ze krijgen vreugde en inzicht terug: vreugde in de activiteiten en inzicht in de jeugd. Het contact is wederzijds; het kind neemt actief deel en introduceert de vrijwilliger in zijn wereld. Vrijwilligers vergroten hun belevingswereld door een kind te begeleiden en halen voldoening uit maatschappelijk betrokken bezig zijn. Ze leren vaak een nieuwe cultuur kennen en komen op plekken waar ze anders niet zouden komen, zoals speeltuinen en buurthuizen. Dit verdiept hun begrip van de leefwereld van het kind. Bovendien ontstaan er vaak nieuwe vriendschappen met andere vrijwilligers.
- Het werk van Vitalis heeft bredere maatschappelijke gevolgen. Door (veelal hoogopgeleide) Nederlandse vrijwilligers te koppelen aan kinderen van diverse achtergronden, wordt de sociale cohesie en integratie in de stad bevorderd. Er is een positieve trend zichtbaar: steeds meer twintigers melden zich aan als maatje om bij te dragen aan de toekomst van een kind. Ook zien we een toename in culturele diversiteit onder de vrijwilligers, wat leidt tot een rijke uitwisseling van ideeën en visies. Groepen die anders niet met elkaar in contact zouden komen, bouwen via Vitalis op een natuurlijke en ongedwongen manier een band op.
- Om de impact van Vitalis te kwantificeren, hebben we gebruik gemaakt van een speciale tool van MAEX. De impactwaarde vertegenwoordigt het totale bedrag dat belanghebbenden besparen of bereid zouden zijn te betalen voor de diensten en effecten van Vitalis. De geschatte impactwaarde van Vitalis is € 1.595.000: ruim 1,5 keer de kostprijs.

Literatuur

- Baart A. (2001). *Een theorie van de presentie.* Boom.
- D.L. DuBois, D.L., Portillo, N., Rhodes, J.E., Silverthorn N. & Valentine, J.C. (2011). *How Effective Are Mentoring Programs for Youth? A Systematic Assessment of the Evidence, In: Psychological Science in the Public Interest*, 2011, 12(2) p. 57–91.
- Groot, L. de (2018). *Maatjes voor het (l)even: Onderzoek naar de lange termijn effecten van een maatjesproject.* Vitalis.
- Grossman, J.B., Resch, N. & Tierney, J.P. (1995/2000). *Making a Difference: An Impact Study of Big Brothers/ Big Sisters,* P/PV.
- Gruppen, A (2010). *Baat bij een maatje! Onderzoek naar de ervaren opbrengsten van Take 2*, Hogeschool Utrecht.
- J.E. Rhodes, J.E. (2005). *A model of youth mentoring.* In D. L. DuBois, D.L. & M. J.
- Karcher M.J. (Eds.), *Handbook of youth mentoring.* Sage.
- Rhodes J.E. (2002), *Stand by Me: The Risks and Rewards of Mentoring Today's Youth,* Harvard University Press.
- Trier M. van & Potting, M. (2015). *Een maatje voor iedereen? Een wetenschappelijke basis onder de methode maatjesproject*, Movisie.
- Uyterlinde, M., Lub, V., Groot, N. de & Sprinkhuizen, A. (2009). *Meer dan een steuntje in de rug. Succesfactoren van coaching en mentoring onderzocht, Movisie.*

KEYA EN OLIVIA

Keya is sinds oktober gekoppeld aan haar maatje Olivia. Keya is nu 9 jaar oud en woont samen met haar zusje bij haar moeder. De ouders van Keya zijn drie jaar geleden gescheiden. Haar ouders komen uit Ethiopië en hebben in Nederland een klein sociaal netwerk. De moeder van Keya doet haar best om een leven in Nederland op te zetten, zij wil graag een opleiding volgen om vervolgens te kunnen werken. Keya ziet haar vader zo nu en dan, bij hem is na de scheiding lange tijd onzekerheid geweest wat betreft huisvesting.

Keya heeft zowel thuis als op school veel meegemaakt, zij kan zich daardoor nu moeilijk concentreren en heeft dan ook een achterstand opgebouwd op school.
De moeder van Keya zou graag willen dat Keya meer positieve 1-op-1 aandacht ontvangt en dat er iemand is die af en toe wat leuks kan doen met Keya en een rolmodel kan zijn. Zo heeft Keya een leuke middag èn het geeft moeder ook wat meer tijd andere dingen te regelen. Zelfstandig buitenspelen is iets wat Keya nog niet vaak mag, zij is nog jong en de kinderen in haar buurt zijn veel ouder.

Vrijwilliger Olivia en Keya zijn sinds een half jaartje maatjes. Olivia is een lieve, vriendelijke, ondernemende en actieve dame van 28 jaar. Zij heeft een fulltimebaan als ambtenaar. Zij wil graag iets voor een ander betekenen en heeft zich daarom aangemeld. Zij heeft in haar jeugd een lastige scheiding van haar ouders meegemaakt. Zij vindt het nu dan ook waardevol om hier iets positiefs uit te kunnen halen door hier een ander in te ondersteunen. Ze kan zich vanwege deze gebeurtenissen in haar verleden goed verplaatsen in Keya.

Keya en Olivia hebben het samen erg gezellig. Olivia vindt Keya een ontzettend leuk kind en vindt het fijn dat je het geluk van Keya af kunt zien als ze samen zijn. Ook de moeder van Keya is er erg blij met Olivia.
Tot nu toe hebben de maatjes samen lekkernijen en pizza gebakken, ze spelen spelletjes als het slecht weer is en bij mooi weer gaan ze er lekker op uit naar de molen, de markt of naar het park. Keya is een vrolijk, actief, energiek meisje dat altijd in is voor leuke activiteiten. Zo houdt ze van dansen, creatief bezig zijn en buiten spelen. In de toekomst willen ze nog gaan zwemmen en ook schaatsen. Samen kletsen en lachen ze veel!

Keya en Olivia hebben het samen erg gezellig. Samen kletsen en lachen ze veel!

VOORLEESEXPRESS

Taal is belangrijk: om te zeggen wat je voelt, te krijgen wat je wil en te leren wat je leuk vindt. Als je moeite hebt met taal, kun je niet goed meedoen op school, maar later ook in de maatschappij. Daarom willen wij ervoor zorgen dat kinderen laagdrempelig en met plezier met taal in aanraking komen en hun taaltalent optimaal kunnen ontwikkelen.

Steeds meer kinderen verlaten de basisschool met een taalachterstand en steeds meer jongeren hebben moeite met lezen en schrijven. Onze vrijwilligers komen thuis bij gezinnen waar ouders moeite hebben om hun kind bij de taalontwikkeling te ondersteunen.

Ze gaan met deze kinderen en hun ouders aan de slag om te zorgen voor een stimulerende thuisomgeving en om te laten zien dat taal en lezen leuk kunnen zijn. Zo dragen ze bij aan de taalontwikkeling van kinderen.

Ontstaan en ontwikkeling

De VoorleesExpress is in een burgerinitiatief dat alweer bijna 20 jaar bestaat. Het is opgezet door twee zussen die zochten naar een manier om mensen met verschillende achtergronden met elkaar in contact te brengen én kinderen met een taalachterstand te ondersteunen. Het begon klein in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Doorslaggevend bleken de eigenwijsheid, ambitie en creativiteit van de oprichters. Maar ook van enorme waarde is de input vanuit het netwerk van vrijwilligers en lokale partners. Wat helpt is de tijdgeest en de maatschappelijke urgentie rondom het thema taalverwerving.

We kiezen voor sociaal ondernemerschap, met een beperkte afhankelijkheid van subsidies. Op het gebied van bedrijfsvoering zijn er lastige periodes geweest. Er ontstond een organisatie die steeds professioneler moest werken, volop in beweging was en waar nog weinig ervaring in huis was. Dat betekende steeds bijsturen, beslissingen nemen, leren door te doen. En tegelijkertijd dealen met groeiende én krimpende inkomsten, wat soms vroeg om lastige en pijnlijke beslissingen, zoals het snijden in ons personeelsbestand.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: ondersteuning bieden aan mensen zonder professioneel hulpverlenend kader, maar vanuit medemenselijkheid. Een informele aanpak die ruimte laat voor persoonlijke invulling en maatwerk. Waarbij de relatie gelijkwaardig is en er alleen hulp wordt geboden als iemand dat wil op een manier die past.

We hebben veel geautomatiseerd, en we richten ons op zelfstandigheid van vrijwilligers en lokale uitvoerders. Daarmee houden we als organisatie de kosten laag.

Werkwijze

We richten ons op kinderen van 2 tot 12 jaar. Een traject bestaat uit 20 sessies. Gemiddeld duurt dat wat langer dan een half jaar. We benaderen taal vanuit plezier. We organiseren ons slim. We geven vrijwilligers wel een kader en bieden ze een methodiek aan, maar laten ze heel vrij in wat ze precies doen bij het gezin thuis. We stimuleren een gelijkwaardige relatie tussen ouders en vrijwilliger en wederzijdse uitwisseling.

Onderbouwing

VoorleesExpress is in 2024 door het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) erkend als ‘effectief volgens eerste aanwijzingen’. We zijn constant bezig met het ophalen van praktijkkennis: ervaringen en ideeën vanuit vrijwilligers en lokale organisaties. We organiseren iedere twee maanden online sessies voor kennisdeling. Bij alle ontwikkelingen werken we met lokale pilots. Zo leren we samen. We kiezen ervoor dat (door)ontwikkelingen worden geleid door mensen die ervaring hebben in de praktijk en de doelgroep goed kennen. Bij uitwisselingen met landelijke kennispartners zorgen we altijd dat wij het perspectief vanuit de praktijk (bij gezinnen thuis) goed kunnen vertegenwoordigen.

Samenwerking

We werken samen met consultatiebureau’s, peutercentra, basisscholen en bibliotheken. Inmiddels zijn we meestal onderdeel van het lokale bibliotheekaanbod, maar landelijk lukt het niet zo goed om echt aansluiting te vinden bij de grote formele bibliotheekprogramma’s. Samenwerking met peutercentra en basisscholen gaat helaas wat moeizaam. Vaak lukt het onvoldoende om echt goede partnerschappen aan te gaan. Ze melden vaak gezinnen aan die eigenlijk niet geschikt zijn en er is weinig afstemming tijdens of na een traject.

Impact

Het verhaalbegrip van deelnemende kinderen groeit. Leerkrachten en andere ‘toeleiders’ zien dat kinderen meer plezier hebben gekregen in (voor)lezen, meer zijn gaan praten en meer zelfvertrouwen hebben gekregen.

Wij zien thuis bij gezinnen vaak enorm betrokken ouders die gewoon niet goed weten hoe ze zelf hun kind kunnen ondersteunen in de taalontwikkeling. Ze zijn onzeker geworden door de soms strenge of opgelegde adviezen van beroepskrachten. Het is geweldig om dan met hen te ontdekken wat ouders wél in huis hebben en hoe ze op een manier die bij ze past taal kunnen aanbieden. Je ziet ouder en kind dan groeien.

voorleesexpress.nl

VERBLIJF MET ONDERSTEUNING

Kamers met Aandacht

LOPOR
landelijk overleg pleegouderraden

NVP

LOPOR

LOPOR biedt de pleegouderraden van de in Nederland werkzame pleeg-zorgorganisaties de mogelijkheid om zich te verenigen. Tweemaal per jaar wordt een zogenoemde LOPOR-dag gehouden. Dat is een ledenvergadering, waarbij het belangrijkste element is de uitwisseling van ervaringen en het bespreken van zaken waar je als pleegouderraad tegenaan loopt.

Elke pleegzorgorganisatie heeft een pleegouderraad, waarin pleegouders meedenken over de hulp en ondersteuning die zij krijgen van de pleegzorg-organisatie. Het Landelijk Overleg Pleegouderraden (LOPOR) zet zich in om via de pleegouderraden de kwaliteit van de pleegzorg in Nederland te verbeteren.

Onze uitdaging is om pleegouderraden zodanig te ondersteunen, dat zij hun formele positie zo benutten dat dit de kwaliteit van zorg positief beïnvloedt.

Ontstaan en ontwikkeling

Het Landelijk Overleg Pleegouderraden (LOPOR) is ontstaan uit het gezamenlijk overleg tussen pleegouderraden, eerst alleen regionaal en later ook landelijk. Er ontstond steeds meer behoefte aan een partij die bovenregionaal, op landelijk niveau kon meepraten over pleegzorg (en breder, over de jeugdzorg) met instanties als het ministerie van VWS, de Tweede Kamer, Jeugdzorg Nederland en de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP).

We bestaan dankzij de bereidheid van de pleegouderraden en de pleegzorgorganisaties om ons te ondersteunen met uren en geld.

lopor.nl

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons hulp die voornamelijk tot stand komt met behulp van vrijwilligers. Het bestuur van de LOPOR bestaat uit vrijwilligers, de pleegouderraden bestaan uit vrijwilligers en ook pleegouders zijn vrijwilligers.

Werkwijze

Wij zijn niet direct gericht op jongeren. Onze doelgroep bestaat uit pleegouderraden. De pleegouderraden vertegenwoordigen de pleeggezinnen. Wij vormen een intermediair tussen landelijke organisaties op gebied van zorg. We bundelen de regionale problematiek om deze landelijk voor het voetlicht te brengen.

Onderbouwing

Alle genoemde vormen van kennis zijn relevant. Onderzoek onder medewerkers jeugdzorg, pleegouders en jongeren wordt op regelmatige basis ingezet. Op basis hiervan geven we advies aan de pleegouderraden en vragen we naar hun evaluaties.

Samenwerking

We werken samen met onder andere Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), het ministerie van VWS, de Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders en diverse gemeenten en jeugdzorg-organisaties. We onderhouden contacten met verschillende politieke partijen in de Tweede Kamer. Die samenwerking verloopt redelijk tot goed. De politiek is wat wisselvallig qua bemensing. We blijven leren!

Impact

Als resultaten van onze lobby zien we bijvoorbeeld de regelingen die mede dankzij onze inbreng tot stand zijn gekomen. Denk aan de regeling dat pleegzorg kan doorlopen tot 21 jaar en in individuele gevallen zelfs tot 23 jaar. Recent is ook een vergoeding tot stand gekomen voor het gebruik van kinder-opvang door pleegouders.

Kamers met Aandacht

KAMERS MET AANDACHT

Wij streven naar een samenleving waarin geen enkele jongere zonder een veilig thuis de stap naar zelfstandigheid hoeft te zetten. Een stabiele en ondersteunende woonomgeving en persoonlijke aandacht zijn essentieel voor een jongere om zich te ontwikkelen tot een zelfstandige volwassene. Daarom werken wij samen met hospita's en andere betrokkenen om jongeren in een kwetsbare positie de kans te geven hun weg naar zelfstandigheid te vinden.

Stichting Kamers met Aandacht is een non-profit organisatie met als doel positieve uitstroom uit de jeugdzorg te bevorderen. En daardoor het aantal dak- en thuisloze jongeren te verminderen. We zoeken voor jongeren tussen de 18 en 23 jaar naar kamers bij particulieren. Hier is, naast ambulante begeleiding, ook informele steun aanwezig in de vorm van huisgenoten of betrokken buren. We bieden jongeren in een kwetsbare positie een veilige woonplek, zodat zij in een rustige en ondersteunende omgeving kunnen werken aan hun persoonlijke ontwikkeling en toekomst.

Ontstaan en ontwikkeling

Kamers met Aandacht is opgericht door een medewerker uit de residentiële jeugdzorg, die veel jongeren zag uitstromen zonder vangnet, die daardoor financieel en emotioneel in problemen raakten.

Het initiatief wordt vooral gedragen door de gezamenlijke passie en intrinsieke motivatie van zowel medewerkers als de hospita's.

kamersmet aandacht.nl

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: volwassen die jongeren steunen zonder dat zij hier betaald voor krijgen. De hospita geeft aan op welke wijze hij of zij een jongere kan en wil steunen. Een luisterend oor, hulp bij post of af en toe samen koken, alles is mogelijk.

Werkwijze

Als hospita bepaal je zelf hoeveel 'aandacht' je wilt bieden. Samen met de coördinator bespreek je op welke wijze dit gebeurt. Misschien vind je het gezellig als een jongere af en toe mee eet? Lijkt het je leuk om samen te sporten? Of help je liever met de administratie? Jongeren zijn op hun beurt bereid om een wederdienst te doen. Bijvoorbeeld een klusje in huis, even oppassen, de hond uitlaten of boodschappen halen. Zo ontstaat er voor beiden een win-win situatie.

Nadat je je kamer hebt aangemeld komt de coördinator langs voor een bezichtiging en een kennismakingsgesprek met de hospita en eventuele huisgenoten. Dit is nodig om te komen tot een goede 'match' tussen de situatie van de hospita en de behoefte van de jongere. Als er een match is gemaakt dan komt de coördinator samen met jongere en zijn/haar begeleider kennismaken. Ook worden er afspraken gemaakt over waar de jongere terecht kan mocht het wonen op een Kamer met Aandacht niet goed gaan.

Voor de veiligheid van onze jongeren vragen wij een Verklaring Omtrent Gedrag van iedereen die 'aandacht' biedt. De kosten hiervoor worden door ons vergoed.

Kamers met Aandacht werkt met tijdelijke huurcontracten van minimaal 1 en maximaal 2 jaar. Dit huurcontract is gekoppeld aan een begeleidingsovereenkomst voor de jongere en een vrijwilligersovereenkomst met de hospita. De begeleider van de jongere komt (de eerste 6 maanden) minimaal 1x per week op bezoek en is het eerste aanspreekpunt. Daarnaast kunnen de hospita's ondersteuning krijgen vanuit Kamers met Aandacht en elkaar ontmoeten. Kamers met Aandacht blijft gedurende de hele huurovereenkomst 24/7 betrokken als achterwacht.

Aangesloten (jeugd)zorgorganisaties en lokale wijkteams kunnen jongeren aanmelden voor Kamers met Aandacht.

Onderbouwing

Onze werkwijze wordt constant bijgesteld op basis van ervaringen van jongeren en hospita's.

Samenwerking

Kamers met Aandacht werkt samen met gemeenten, (jeugd) zorginstellingen, wijkteams en woningcorporaties. Die samenwerking verloopt over het algemeen goed.

Impact

Jongeren komen tot rust en kunnen zich verder ontwikkelen. Hospita's ervaren gezelligheid en zingeving. We nemen meerder keren per jaar schaalvragen af en hebben tal van interviews waar dit uit blijkt.

DE NVP

Samen sterk voor pleeggezinnen! De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) zet zich in voor een samenleving waar elk pleegkind een veilige en fijne thuisplek heeft. Pleegouders spelen daarin een cruciale rol en de NVP ondersteunt hen in hun werk en belangen.

Onze missie?
Wij staan naast pleeggezinnen, komen op voor hun belangen en zorgen dat hun stem telt.

denvp.nl

De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen staat voor een samenleving waar elk pleegkind een veilige en fijne thuisplek heeft.

We staan naast pleeggezinnen, komen op voor hun belangen en zorgen dat hun stem telt. Dat doen we door belangenbehartiging, het verbeteren van de pleegzorg en het ondersteunen van pleeggezinnen.

Ontstaan en ontwikkeling

De NVP is in 1950 ontstaan als vereniging voor pleegouders en adoptieouders. Een belangrijke drijfveer voor het werk van de NVP is de zorg voor voldoende pleegouders en de behoefte van hen aan goede ondersteuning en advies bij hun werk als vrijwilliger.

Visie op informele steun

Informele steun is voor ons: steun die op vrijwillige basis wordt verstrekt, bij voorkeur in de sociale omgeving van degene die ondersteuning of hulp nodig heeft.

Werkwijze

Wij ondersteunen het werk van pleegouders die op vrijwillige basis kinderen opvangen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen. Een pleegouder kan tijdelijk of langdurig betrokken zijn bij de opvang en opvoeding van een kind. Als NVP ondersteunen wij pleegouders daar waar het nodig is. Dat is een structurele opgave. Wij zijn de enige belangenorganisatie voor pleeggezinnen die landelijk opereert.

De Lerende beweging pleegzorg van de NVP is een verzameling van initiatieven die leren en ontwikkelen in de pleegzorg mogelijk maken en ondersteunen. In de Lerende beweging brengen we, samen met het Nederlands Jeugdinstituut en Jeugdzorg Nederland, pleegouders, ouders, pleegjongeren, pleegzorgbegeleiders, jeugdbeschermers, gedragswetenschappers, onderzoekers en andere betrokkenen bij elkaar. In vier leernetwerken leren we op basis van vragen uit de praktijk samen over het voorkomen van breakdown, netwerkpleegzorg, de ontwikkeling van pleegouders en gedeeld opvoederschap. Aanvullend organiseren we (zowel binnen als buitenom de leernetwerken) leeractiviteiten op specifieke onderwerpen en ontwikkelen we praktische tools.

Onderbouwing

We nemen deel aan verschillende soorten onderzoek in samenwerking met verschillende kennis- en onderzoeksinstellingen. Zie voor meer info de Kennisagenda op onze website.

In onderzoek en onze belangenbehartiging nemen we altijd de input en het perspectief van pleegouders en pleegkinderen mee. Dat doen we door hun input op te halen middels vragenlijsten en enquêtes, met focus en leergroepen te werken bij onderzoeken en input op te halen uit de pleegoudernetwerken die er in het hele land zijn.

Samenwerking

We werken samen met het ministerie van VWS, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Jeugdzorg Nederland, jeugdzorgaanbieders, het Nederlands Jeugdinstituut (NJi), KBL, kennisinstellingen zoals hogescholen en universiteiten, en maatschappelijke organisaties. Over het algemeen verloopt die samenwerking goed.

Impact

We merken vooral dat we impact hebben door de concrete verhalen van pleeggezinnen die we horen.

Door onze inzet op het gebied van belangenbehartiging krijgen we het voor elkaar dat de landelijke regelingen op het gebied van ondersteuning aan pleegouders verbeteren. Daar hebben alle pleegouders profijt van. Pleegouders die vastlopen kunnen vaak weer verder na ondersteuning en bemiddeling vanuit de NVP. Tot slot zorgen we voor inbreng van het perspectief van pleeggezinnen in landelijke overleggen en samenwerkingen.

COLOFON

De wegwijzer is geïnitieerd door en samengesteld onder verantwoordelijkheid van FACTOR-i, in samenwerking met de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin en in opdracht van Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL).

Samenstelling en eindredactie

- Kees Dijkman Communicatie en beleidsadvies
- Mariska van der Steege (FACTOR-i)

Inhoudelijke advisering

- Isabelle Diks (FACTOR-i)

Ondersteuning

- Sabine Dolman-Langedijk (FACTOR-i)

Redactiecommissie

- Monique Bontje (Eigen Plan)
- Irene Domburg (Handjehelpen)
- Marjolijn Driessen (TEJO Nederland)
- Hedda van Lieshout (Eigen Kracht Centrale)

© FACTOR-i, juli 2026
Alle informatie uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt, mits met bronvermelding. Uitsluitend voor wetenschappelijke doelen zijn de achterliggende datasheets op te vragen bij FACTOR-i.

BIJLAGEN

MEERKEUZEVRAGEN

De survey bevatte 40 meerkeuzevragen in acht categorieën.
Hieronder de vragen, inclusief de verzamelde antwoorden. Deze antwoorden zijn niet per organisatie weergegeven, maar als totalen voor de hele onderzoeksgroep van 29 partners binnen de Alliantie Informele Steun Jeugd en Gezin, die aan de survey deelnamen. De percentages zijn afrondingen. Een analyse van de antwoorden op de meerkeuzevragen is te vinden in hoofdstuk 2 'Effectief, transformerend en duurzaam'. In deze analyse zijn ook kruisverbanden meegenomen, die niet uit de onderstaande tabellen blijken, maar wel zijn te destilleren uit de onderliggende onderzoeksresultaten.

1. DE AARD VAN DE ONDERSTEUNING

Komt steun vanuit eerdere natuurlijke omgang, bijvoorbeeld burenhulp?

Altijd	7	24%
Soms	5	52%
Nooit	17	24%

Komt steun vanuit een professionele organisatie?

Altijd	8	28%
Soms	11	38%
Nooit	7	24%
Geen antwoord	3	10%

Kan de steun als basishulp worden omschreven?

Altijd	14	48%
Soms	9	31%
Nooit	4	14%
Geen antwoord	2	7%

Kan de steun als specialistisch worden aangemerkt?

Altijd	3	10%
Soms	12	41%
Nooit	12	41%
Geen antwoord	2	7%

Is de steun gebaseerd op een methodiek of aanpak?

Altijd	20	69%
Soms	5	17%
Nooit	2	7%
Geen antwoord	2	7%

Komt het idee voor ondersteuning vanuit de hulpvrager?

Altijd	14	48%
Soms	15	52%

Komt het idee voor ondersteuning vanuit professionals or organisaties?

Altijd	5	17%
Soms	24	83%

2. WIE LEVEREN DE STEUN?

Komen steunfiguren uit het netwerk van de hulpvrager?

Altijd	5	17%
Soms	15	52%
Nooit	9	31%

Komen steunfiguren door matching vanuit een organisatie in contact met de hulpvrager?

Altijd	18	62%
Soms	7	24%
Nooit	4	14%

Zijn steunfiguren vrijwilligers?

Altijd	24	83%
Soms	4	14%
Nooit	1	3%

Kunnen steunfiguren professional zijn?

Altijd	1	3%
Soms	16	55%
Nooit	10	29%
Geen antwoord	2	7%

Zijn steunfiguren mantelzorgers?

Altijd	11	38%
Soms	16	55%
Nooit	2	7%

3. OP BASIS WAARVAN WERKEN DE STEUNFIGUREN

Werken steunfiguren op basis van ervaringsdeskundigheid?

Altijd	8	28%
Soms	18	62%
Nooit	1	3%
Geen antwoord	2	7%

Werken steunfiguren op basis van een (erkende) professionele aanpak?

Altijd	16	55%
Soms	6	21%
Nooit	3	10%
Geen antwoord	4	14%

Werken steunfiguren intuïtief of natuurlijk?

Altijd	17	59%
Soms	8	28%
Nooit	1	3%
Geen antwoord	3	7%

4. HOELANG DUURT DE ONDERSTEUNING?

Is de hulpverlening in principe eenmalig?

Altijd	5	17%
Soms	9	31%
Nooit	10	34%
Geen antwoord	5	17%

Is de ondersteuning kortdurend (bijvoorbeeld enkele maanden tot een half jaar?

Altijd	4	14%
Soms	18	62%
Nooit	6	21%
Geen antwoord	1	3%

Is de ondersteuning langdurig (een half jaar of langer)?

Altijd	12	41%
Soms	14	48%
Nooit	2	7%
Geen antwoord	1	3%

Is de bedoeling van de inzet transformerend en blijvend (een jaar of langer)?

Altijd	17	55%
Soms	9	29%
Nooit	4	13%
Geen antwoord	1	3%

5. HOE IS DE ONDERLINGE VERHOUDING?

Is de positie van de steunfiguur ten opzichte van de hulpvrager feitelijk gelijk- of evenwaardig?

Altijd	24	83%
Soms	2	7%
Nooit	2	7%
Geen antwoord	1	3%

Worden keuzes in de praktijk door de steunfiguur gemaakt?

Soms	17	59%
Nooit	12	41%

Worden keuzes in de praktijk door de professional(s) of ondersteunende organisatie gemaakt?

Soms	15	52%
Nooit	12	41%
Geen antwoord	2	7%

Worden keuzes in de praktijk door het kind, jongere, ouders, steunfiguur en professional(s) gezamenlijk gemaakt?

Altijd	20	69%
Soms	6	21%
Nooit	1	3%
Geen antwoord	2	7%

6. WELKE ROL SPELEN FORMELE ORGANISATIES BIJ DE ONDERSTEUNING?

Is er sprake van alleen natuurlijke informele ondersteuning?

Altijd	9	31%
Soms	9	31%
Nooit	5	17%
Geen antwoord	6	21%

Zijn er in de ondersteuning alleen formele organisaties betrokken?

Altijd	1	3%
Soms	8	28%
Nooit	14	48%
Geen antwoord	4	14%

Is er sprake van een gezamenlijke aanpak door informele en formele organisaties?

Altijd	11	38%
Soms	16	55%
Nooit	1	3%
Geen antwoord	1	3%

7. WAT IS HET EFFECT VAN DE ONDERSTEUNING?

Heeft de hulpvrager na de hulp in de meeste gevallen meer regie over zijn of haar situatie?

Altijd	19	66%
Soms	8	28%
Geen antwoord	2	7%

Is in de meeste gevallen na de hulp de veerkracht van de hulpvrager langdurig groter?

Altijd	21	72%
Soms	7	24%
Geen antwoord	1	3%

Wordt het effect van de inzet door de organisaties gemonitord?

Altijd	26	90%
Soms	2	7%
Nooit	1	3%

Blijft in de meeste gevallen na de hulp de eigen kracht van de hulpvrager gelijk?

Altijd	4	14%
Soms	17	59%
Nooit	17	59%
Geen antwoord	1	3%

Wordt in de meeste gevallen na de hulp de eigen kracht van de hulpvrager groter?

Altijd	16	55%
Soms	11	38%
Geen antwoord	2	7%

8. HOE ZIET DE FINANCIERING ERUIT?

Wordt er vanuit de Jeugdwet gefinancierd?

Ja	7	24%
Deels	7	24%
Nee	15	52%

Wordt er vanuit andere bronnen gefinancierd (bijvoorbeeld vermogensfondsen)?

Ja	9	31%
Deels	11	38%
Nee	9	31%

Wordt er vanuit sociaal-maatschappelijke of welzijnsbronnen gefinancierd?

Ja	10	34%
Deels	10	34%
Nee	9	31%

Wordt er op een andere manier gefinancierd?

Ja	12	41%
Deels	7	24%
Nee	9	31%
Geen antwoord	1	3%

Is de financiering structureel?

Ja	4	14%
Deels	11	38%
Nee	14	48%

Is jullie variant van informele steun in gemeentelijke organisaties geïmplementeerd?

Ja	10	34%
Deels	14	48%
Nee	4	14%
Geen antwoord	1	3%

Is de financiering meerjarig?

Ja	5	17%
Deels	21	72%
Nee	3	10%

Is of wordt jullie organisatie ingekocht door andere partijen dan gemeenten?

Ja	3	10%
Deels	13	45%
Nee	11	38%
Geen antwoord	2	7%

OPEN VRAAG: BELEMMERINGEN

De survey bevatte een open vraag over de belemmeringen en uitdagingen die de organisaties ervaren in hun werk.

Hieronder de antwoorden, in willekeurige volgorde. Sommige respondenten gaven meerdere antwoorden. De teksten zijn licht geredigeerd, ten behoeve van de leesbaarheid. Alle antwoorden zijn geanonimiseerd. Een analyse van de antwoorden is te vinden in hoofdstuk 3 ‘Belemmeringen in de praktijk’.

Waar lopen jullie tegenaan in jullie werk? Denk aan financiering, erkenning, grenzen van vrijwilligheid?

Het vinden van professionals en van financiering, met name voor landelijke organisatie.

Twee belangrijke uitdagingen zijn intensivering contact met pleegouders en de werving van nieuwe pleegouders.

De ene vrijwilliger is de andere niet, het vraag professionaliteit om een goede inschatting en screening te kunnen doen. Doordat we telkens te maken hebben met tijdelijke projectsubsidies staat de duurzaamheid op de tocht; kun je je personeel aanhouden of niet?

We lopen vooral aan tegen: ‘Oh, weer een initiatief. Maar er is al…’ Het steeds weer moeten vertellen hoe het werkt en keer op keer hetzelfde verhaal, maar als de uitleg er eenmaal is, is er wel veel enthousiasme!

Financiering is onze grootste uitdaging. Het werken met kinderen in kwetsbare omstandigheden vereist professionaliteit en intensieve betrokkenheid van onze pedagogisch geschoolde medewerkers. Verloning daarvan onder de CAO Sociaal Werk is kostbaar.

Het werven van, met name, jonge vrijwilligers gaat moeizaam. De afgelopen jaren wordt het steeds lastiger. We bereiken minder gezinnen dan zou kunnen door beperkte budgetten, maar ook doordat lokale organisaties ervoor kiezen om veel budget te besteden per traject, in plaats van minder budget per traject en meer gezinnen.

Financiering maar ook erkenning van de professionaliteit van onze ervaringsdeskundigen.

Op dit moment is de grootste uitdaging het vinden van voldoende vrijwilligers. Subsidie wordt (meestal) jaarlijks aangevraagd, dit kan ook onzekerheid geven bij de coördinatoren, omdat het soms pas heel laat duidelijk is of er voldoende subsidie wordt afgegeven. Gemeenten zijn niet verplicht om informele steun in te kopen en te financieren.

Beroepsmatige hulpverlening werkt niet altijd mee, die zien informele steun soms als concurrentie en verwijzen niet door, er is geen warme overdracht waardoor een coördinator het programma telkens opnieuw moet ‘verkopen’. Maar op heel veel plekken is er juist ook een goede samenwerking en is informele en formele steun aanvullend aan elkaar waarbij informele steun ook heel preventief kan worden ingezet zodat formele steun niet meer nodig is.

Erkenning: het werkveld zit vast in verouderde systemen, met aandacht voor problemen en tekortkomingen. Wij hebben een andere aanpak: werken vanuit dromen en motivatie, vanuit een positieve inslag. De rol van informele steun, het zogenoemde sociale kapitaal of de ‘gidsen’, krijgt nog niet de erkenning die het verdient.

Financiering, het echt op de kaart staan.

Dat de steun van het informele netwerk nog steeds niet vanzelfsprekend is voor professionals.

Financiering, erkenning, grenzen van vrijwilligheid, te beperkte wettelijke kaders, versnipperd zorgstelsel dat focust op problemen, risico’s en zorgen in plaats van gelooft in de ontwikkeling, mogelijkheden en kansen van álle kinderen, de macht van de jeugdzorg (en dus ook het onvoldoende lef om hier tegen in te gaan en grootse impopulaire beslissingen te nemen), de snelle technologische en online ontwikkelingen (die veel geld kosten).

We lopen er tegenaan dat niet alle gemeenten informele steun financieren, waardoor we niet elke vraag kunnen beantwoorden. Dat leidt soms tot zeer schrijnende situaties. Ook lopen we aan tegen professionals die het moeilijk vinden om een aanvraag te doen en toch besluiten nemen over kinderen en jongeren, terwijl de wet zegt dat het gezin recht heeft op het maken van een familiegroepsplan.

Iedere keer een tijdelijke financiering; toename vragen naar vrijwillige inzet voor ingewikkelder situaties; vraag naar flexibeler vrijwilligerswerk.

Jaarlijkse inkoop/subsidie trajecten. Zeker een kwart van alle particulieren krijgt geen toestemming van zijn hypotheekverstrekker, woningcorporatie of gemeente voor onze vorm van informele steun.

Gebrek aan financiering, overtuiging bij de Raad voor de Kinderbescherming en bij de jeugdbeschermingsorganisaties dat professionele inzet nodig is voor de ‘complexe’ kinderen die het betreft, en de ‘lastige’ ouders.

Structurele financiering. Uitvoeringsorganisaties financieren ons vaak vanuit incidentele subsidies, waardoor de continuïteit niet altijd gegarandeerd is. Gemeenten hebben onvoldoende zicht op de breedte van het aanbod aan (georganiseerde) informele gezinsondersteuning. Men denkt dat ze aan één vorm van ondersteuning voldoende hebben.

Er is een drempel voor het verkrijgen van vrijwilligers bij complexe problematiek, dat vraagt om specifieke werving, training en begeleiding. Er is nog onvoldoende bekendheid met onze aanpak.

Ons grootste obstakel is financiering.

Geen belemmeringen.

Over het algemeen ervaren we weinig knelpunten in ons werk. Soms vormt financiering een uitdaging, met name door bezuinigingen bij gemeenten. Dit vraagt om flexibiliteit en het steeds opnieuw onder de aandacht brengen van het belang en de preventieve waarde van informele steun. Verder verloopt het werk grotendeels soepel dankzij duidelijke afspraken, betrokken coördinatoren en goede samenwerking met lokale partners. Ook lukt het over het algemeen goed om genoeg betrokken steungezinnen te vinden.

We lopen tegen structurele financiering en borging aan: om de online wegwijzer relevant te houden en om buddy’s goed te werven, trainen, begeleiden plus de online buddytool veilig te beheren is continuïteit nodig.

Ook zien we dat ‘informele steun’ als het gaat om ouders van kinderen die jeugdzorg (nodig) hebben, in de praktijk verschillend wordt uitgelegd, wat verwarring kan geven in beleid en inkoop. Ook is vertrouwen belangrijk vanuit organisaties en financiers, want hoe wij werken is een andere manier dan hoe ondersteuning nu vaak wordt gefinancierd.

Werken met vrijwilligers vraagt om heldere grenzen, goede coaching/intervisie en een goede route voor doorverwijzing bij zwaardere problematiek.

De groeiende vraag van ouders die hulp nodig hebben blijft een uitdaging ten opzichte van beschikbare team- en buddy-capaciteit.

Erkenning en zichtbaarheid. Professionals vinden het soms lastig om de regie bij het gezin te laten of dat de begeleiding door een vrijwilliger wordt gedaan. Dit komt mede omdat zij gewend zijn om vooral met andere professionals te werken en gewend zijn aan vaste methodieken en afspraken binnen hun eigen organisatie. Het inschakelen van een vrijwilliger vraagt vertrouwen dat deze op een veilige en effectieve manier kan ondersteunen, wat voor sommige professionals spannend kan zijn. In onze ervaring is het werken met vrijwilligers juist erg waardevol. Zij zijn onafhankelijk en hebben ruim de tijd om de gezinnen te begeleiden. Naast de gesprekken kost de praktische voorbereiding veel tijd, tijd die professionals in hun caseload vaak niet hebben. Ouder die wantrouwen voelen naar hulpverlening vinden het prettig wanneer er een onafhankelijke vrijwilliger langskomt, zij voelen dan vaak meer gelijkwaardigheid. Onze vrijwilligers worden goed getraind en veel gecoacht door onze coördinatoren, waardoor zij met vertrouwen ingezet kunnen worden bij gezinnen. Als er sprake is van een wachtlijst, is het gezin soms lang uit beeld. Door onze coaches vroegtijdig in te zetten, escaleert de situatie niet verder en zijn er ook ogen in het gezin.

Onvoldoende aanbod aan vrijwilligers en jaarlijkse onzekerheid van financiering via subsidies en fondsen.

Gezinnen die steun nodig hebben zijn er veel! Maar gezinnen die steun willen geven minder. Het is altijd een zoektocht naar vrijwilligers om de juiste matches te maken. Financiering op lange termijn is een punt van aandacht. Daarnaast is de positie van pleegouders soms lastig voor professionals omdat pleegouders vrijwilliger zijn, maar wel geformaliseerde zorg leveren. Dat is een unieke positie t.o.v. de professional.

Het verwezenlijken van structurele financiering en meerjarige subsidies. Beperkte capaciteit voor uitbreiding van groepen. Kwalitatief hoogwaardige vrijwilligers en medewerkers vinden en behouden.

Een belangrijke uitdaging is structurele financiering. Preventieve initiatieven zoals

@ease vallen vaak tussen verschillende domeinen, terwijl juist vroege ondersteuning kan voorkomen dat jongeren later zwaardere zorg nodig hebben. Daarnaast vraagt onze positie tussen informele steun en professionele zorg soms om uitleg. @ease is geen behandeling, maar ook meer dan alleen een luisterend oor. We bieden peer support binnen professionele kaders en werken nauw samen met het lokale netwerk.

Tot slot vraagt het werken met vrijwilligers voortdurende aandacht voor goede training, begeleiding en ondersteuning. We vinden het belangrijk dat peers hun rol goed en veilig kunnen vervullen, en tegelijkertijd de grenzen van vrijwillige inzet bewaken.

We willen een systeemverandering in de Nederlandse pleegzorg, waarbij ons aanbod duurzaam geborgd is. Uiteraard lopen we daarbij aan tegen barrières, bijvoorbeeld:

- Om te willen veranderen, moet je erkennen dat het zoals het nu gaat, niet 'goed genoeg' meer is. En dat ligt ingewikkeld in de sector, waardoor verandering niet altijd op gang komt.

Pleegzorg is een prachtige vorm van zorg, maar op de huidige manier volgens ons niet toekomstbestendig. Er wordt veel van pleegouders gevraagd, helaas vaak meer dan deze vrijwilligers (!) aan kunnen of aan konden voorzien voor zij met pleegzorg startten. Daarnaast wordt pleegzorg gezien als de beste vorm van 'jeugdzorg met verblijf' voor kinderen, als ze niet meer thuis kunnen wonen. Helaas is het moeilijk om het gesprek te voeren over het feit dat het voor kinderen nog altijd een heel verdrietige en eenzame ervaring kan zijn, om een pleegkind te zijn, wat niet meer bij de eigen ouders woont.

- Veranderen kost tijd en aandacht van veel betrokkenen. Dat kost geld. Helaas zijn de mogelijkheden tot financiering beperkt, waardoor er veel tijd gaat zitten in het zoeken daarnaar, en in sommige gevallen de start met onze vorm van steun bij pleegzorgorganisaties (nog) niet op gang komt, of de opschaling binnen de organisatie vertraging op loopt.
- Omdat ons aanbod nog relatief nieuw is in Nederland, past het niet altijd in het systeem. We werken nog hard met elkaar om dit te realiseren, en zetten ons bijvoorbeeld in voor een standaard inkooptarief voor onze inzet in de pleegzorg.

Een belangrijke uitdaging ligt in de verandering van mindset binnen organisaties en bij professionals. Onze aanpak en het bredere gedachtegoed van circulair samenwerken vragen dat professionals hun rol anders gaan zien. Zij moeten verantwoordelijkheid durven delen met het netwerk van de jongere en samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Dat kan spannend zijn, omdat het huidige hulpverleningssysteem vaak sterk gericht is op professionele regie.

Financieringsstructuren die vooral gericht zijn op formele hulpverlening en minder op informele steun.

Bestaande werkprocessen binnen organisaties die niet altijd ruimte bieden om het sociale netwerk actief te betrekken. Het vinden van een goede balans tussen vrijwillige betrokkenheid van een steungever en de grenzen van die rol.

OPEN VRAAG: MEEGEVEN AAN BELEIDSMAKERS, PROFESSIONALS EN ANDERE INFORMELE INITIATIEVEN

De survey bevatte een open vraag naar wat men mee zou willen geven aan beleidsmakers, professionals en collega informele initiatieven.

Hieronder de antwoorden, in willekeurige volgorde. Sommige respondenten gaven meerdere antwoorden. De teksten zijn licht geredigeerd, ten behoeve van de leesbaarheid. Alle antwoorden zijn geanonimiseerd. Een analyse van de antwoorden is te vinden in hoofdstuk 4 'Tijd voor een fundamentele verschuiving'.

Wat zouden jullie mee willen geven aan beleidsmakers, professionals en andere informele initiatieven?

Veranker preventie en informele steun structureel in het zorglandschap. Het is een noodzakelijke pijler voor duurzame mentale gezondheid, niet een aanvullende optie.

Zorg voor ruimhartiger financiering van deze vorm van jeugdzorg. Pleegzorg is uitermate effectief en feitelijk spotgoedkoop.

Zorg voor bestendiging van (georganiseerde) informele steun.

Niet oordelen, maar eerst luisteren wat een initiatief in kan houden voor een gemeente of een organisatie.

Draag zorg voor duurzame financiering. Goed voorbeeld is de aan ons gegeven meerjarige subsidie van de gemeente Amsterdam.

Als we formele ondersteuning en formele ondersteuning beter verbinden, kunnen we veel meer betekenen voor gezinnen. Wij komen thuis, achter de voordeur en vanuit daar kunnen we heel goed samen met ouders ontdekken wat in de thuisomgeving helpende en belemmerende factoren zijn in de taalontwikkeling van een kind. Als je dat perspectief verbindt aan het perspectief van een kind in de klas kun je een kind veel beter, samen met ouders, ondersteunen.

Luister naar jongeren in plaats van te beslissen voor jongeren.

Wij zijn erg voorstander van community building zodat in wijken en buurten ouders en gezinnen elkaar heel laagdrempelig kunnen vinden en contact met elkaar kunnen hebben zodat het vanzelfsprekend is er voor elkaar te zijn. Dit betekent wel dat hierover goed moet worden gecommuniceerd vanuit gemeenten, professionals en iedereen waarmee ouders en gezinnen in aanraking komen. Ouderschap is intens en ouders hebben andere nodig om hen hierbij te helpen. En niet alleen andere ouders maar een hele maatschappij. De volgende generatie is een verantwoordelijkheid van ons allemaal.

Het is tijd voor een andere aanpak: 1 op de 7 kinderen wordt aangemeld voor jeugdhulp. Dit is zorgelijk, terwijl informele initiatieven in het kader van preventie een belangrijke rol in kunnen spelen. Zie ons! Investeer in ons!

Dat ook in ingewikkelde situaties, of misschien zelfs onveilige situaties, juist het informele netwerk zo belangrijk is. Bij het informele netwerk zit vaak de sleutel tot succes.

Stel jezelf telkens de wondervraag: 'Hoe helpen we hier de kinderen mee?' Probeer maar eens! Vanuit verwondering en een open hart.

Vergeet nooit dat ieder kind en iedere jongere gemiddeld een kring van 10 mensen om zich heen heeft die belangrijk voor ze zijn. Zorg dat die mensen in verbinding kunnen blijven, dat ze kunnen meedenken en meedoen. En geef die mensen met elkaar een kans om een passend, veilig en gedragen plan te maken. En sluit hierbij aan als professionals met belangrijke kennis en ervaring.

Informele ondersteuning is geen spielerei maar een essentieel en onmisbaar onderdeel van de Nederlandse (zorg) samenleving voor vragers en aanbieders van 0-100 jaar.

Regel dat iedereen in Nederland (tijdelijk) 1 kamer mag verhuren in zijn eigen huis, zonder dat er negatieve financiële consequenties zijn voor de verhuurder. Alle kinderen en gezinnen hebben mensen om zich heen die op allerlei manier steun bieden: zie ze, erken ze en ga met ze samenwerken!

Gecoördineerde informele gezinssteun werkt alleen effectief wanneer zij duurzaam en voorspelbaar beschikbaar is. De inzichten uit onderzoek laten zien dat continuïteit in coördinatie, begeleiding en netwerkopbouw essentieel is voor gezinnen én voor professionals die doorverwijzen. Gemeenten die deze vorm van preventieve ondersteuning structureel onderdeel maken van hun lokale infrastructuur zien doorgaans meer stabiliteit bij gezinnen, een sterkere sociale basis en een daling in de inzet van zwaardere jeugdhulp. Het langdurig beschikbaar houden van deze ondersteuning helpt gezinnen tijdig tot rust te komen, voorkomt escalaties en zorgt dat professionele hulp eerder en beter landt. Daarmee sluit de aanpak van Samen Oplopen goed aan bij de landelijke beweging richting normaliseren, de-medicaliseren en versterking van de sociale basis.

Zelfs één enkel telefoongesprek met een vrijwillige ervaringsdeskundige kan zo veel verschil maken in het leven van een gezin. Eenzaamheid neemt af, rust en vertrouwen nemen toe en taboes worden doorbroken. Dat gun je iedere ouder.

Dat informele initiatieven een volwaardige plek aan tafel moeten krijgen, zeker nu we in landelijke beweging de oplossing steeds meer zin in informele ondersteuning.

We willen beleidsmakers vragen om te blijven investeren in informele, preventieve steun en ruimte te maken voor initiatieven die werken vanuit vertrouwen en nabijheid. Juist laagdrempelige ondersteuning in de buurt kan veel betekenen en zwaardere zorg voorkomen. Aan andere informele

initiatieven willen we meegeven: blijf dicht bij de leefwereld van gezinnen, werk samen met formele partners en durf klein en menselijk te blijven. Daar ontstaat duurzame impact.

Start altijd bij de behoefte van je doelgroep (bij ons zijn dit de ouders). Zorg ervoor dat informele steun gezien wordt als een noodzakelijke, waardevolle aanvulling op formele hulp. Maak duidelijk beleid over samenwerken met informele hulp voor beleidsmakers en professionals, en vertel vooral dat de inzet van informele hulp een recht is, iets wat niet geweigerd mag worden.

Zorg voor duidelijkheid over passende financiering. Investeer in informatie-voorziening, structurele samenwerking (niet alleen projectmatig), in duidelijke verwachtingen tussen informele en formele partijen, en in kennis over wat werkt. Informele steun is geen 'extraatje', maar draagt preventief bij: ouders sneller en beter in positie brengen, samen-werking verbeteren en daarmee druk op formele zorg verminderen.

Wij zouden beleidsmakers, professionals en andere informele initiatieven willen meegeven dat het áltijd zinvol is om het sociale netwerk te verkennen bij vragen of problemen. Ook wanneer er in eerste instantie twijfel is, kan het activeren van het netwerk steun en oplossingen opleveren die duurzaam zijn. De ervaring van gesteund worden door mensen uit het eigen netwerk heeft grote impact. Het vergroot het gevoel van regie, verbondenheid en eigenaarschap bij gezinnen.

Informele steun blijft vaak ook beschikbaar nadat professionele hulp is afgerond. Dit vraagt om vertrouwen in de kracht van gezinnen en om blijvende aandacht voor het recht op een familiegroepsplan binnen beleid en praktijk.

Zorg voor structurele financiering van de informele zorg.

Investeer structureel in informele steun als onderdeel van de pedagogische basis. Er kan veel voorkomen worden met de juiste inzet van informele steun, maar zie het als aanvulling, niet als vervanging van zorg.

Investeren in talentontwikkeling van kinderen levert zowel maatschappelijk als individueel rendement op. Samenwerking tussen onderwijs, overheid, ondernemers en lokale initiatieven versterkt het effect. Iedere investering in een kind is een investering in de toekomst van de samenleving.

Investeer in preventie en laagdrempelige steun voor jongeren. Veel mentale problemen ontstaan al vóór het 25e levensjaar, terwijl een groot deel van de jongeren niet tijdig passende hulp krijgt. Door jongeren op tijd een plek te bieden waar zij kunnen praten over wat hen bezighoudt, kun je voorkomen dat kleine zorgen uitgroeien tot grotere problemen.

Maak onderscheid tussen preventie, lichte ondersteuning en specialistische zorg. Niet alles wat jongeren meemaken is een zorgprobleem. Een gesprek, herkenning en steun uit de omgeving kan vaak al helpen om weer verder te kunnen.

Werk samen en betrek jongeren zelf bij het ontwikkelen van initiatieven. Informele steun werkt het beste wanneer die goed verbonden is met het lokale netwerk van onderwijs, gemeenten en zorgorganisaties. Zo ontstaat een systeem waarin jongeren op tijd iemand vinden die luistert.

Informele zorg, 'gewone' mensen die zorgen voor elkaar, doen dat in de praktijk zo veel effectiever dan je ooit kan organiseren vanuit formele zorg.

Onze maatschappij hangt van 'zorgen voor elkaar' aan elkaar, en gelukkig maar. Die leefwereld versterken en mogelijk maken als samenleving, realiseert een zorgzame samenleving op een veel effectiever manier dan door het versterken van de systeemwereld van overheid en professionals.

Aan beleidsmakers zouden we willen meegeven dat duurzame hulpverlening alleen mogelijk is als hulpvragers in hun context worden bezien en wanneer het sociale netwerk van mensen actief wordt meegenomen. Dat vraagt om beleid en financiering die samenwerking tussen formele en informele steun mogelijk maakt en stimuleert.

Aan professionals willen we meegeven dat het betrekken van het netwerk niet betekent dat hun expertise minder belangrijk wordt. Integendeel: hun kennis wordt juist krachtiger wanneer zij samen-werken met mensen die de jongere of het gezin persoonlijk kennen. Daarnaast weten we dat samenwerking met het informele netwerk van hulpvragers voor professionals meer werkplezier oplevert en minder ervaren werkdruk.

Aan andere initiatieven informele steun willen we vooral meegeven hoe waardevol het is om praktijkervaring te verbinden met onderzoek en kennisdeling. Door ervaringen systematisch te verzamelen en te delen kan informele steun beter worden ingebed in het bredere zorgsysteem. Weg met de versnippering, werk samen waar het kan, bundel kennis en expertise en deel die!

Ons uiteindelijke doel is dat hulpverlening niet alleen professioneel georganiseerd is, maar ook duurzaam verankerd in het dagelijks leven en netwerk van mensen.

